

Sosialidemokraattisen
Puolueen
toimintakertomukset
1960-1962
liitteineen

KERTOMUS

Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen
toiminnasta v. 1960

I. YLEISKATSAUS

1. Kansainvälinen tilanne

Kansainvälisessä politiikassa alkoi vuosi 1960 optimismin merkeissä. Joulukuussa oli päästy sopimukseen idän ja lännen johtomiesten huip-pukokouksen kutumisesta koolle Pariisiin toukokuun puolivälissä. Vuoden alkuvuikoina Yhdysvaltain presidentti Eisenhower suoritti laajan kiertomatkan Etelä-Amerikassa saaden yleensä suopeahkon vastaanoton.

Ranska oli Algerian-politiikassaan saanut vuodelle 1960 sekavan perinnön. Tammikuussa puhkesi Algeriassa uusi vallankumousyritys oikeistoradikaalien johtamana. Armeijan aluksi passiivinen suhtautuminen synnytti äärioikeistossa toiveikkautta vallankumousliikkeen tulevaisuuteen. Viikon kestänyt barrikaadimellakka tukehtui kuitenkin de Gaullen puututtua voimakkaasti asioiden kulkuun ja vaadittua kapinallisten ehdotonta antautumista. Tämä tapahtuikin ja sen seurauksena myös emämaassa Ranskassa de Gaullen kukistamista suunnitellut ryhmä havaitsi parhaimmaksi luopua aikeistaan. Keskustelut Ranskan valtiontaloutta suunnattomasti rasittavan sisällissodan lopettamiseksi jatkuivat kevään kuluessa hallituksen piirissä ja kesä-

1 „* Aa roulle kutsui Algerian muhammettilaisen vapaushallituksen

kuitenkin raukesivat tuloksettomina jo heinäkuussa. Sota jatkui ja Ranska menetti edelleen arvovaltaansa sen johdosta kaikkialla maailmassa.

Koreassa presidentti Syngman Rhee hallituskausi päättyi huhtikuussa ylioppilaiden johtamien mellakoiden levittyä suorastaan kansanliikkeeksi demokratian palautumista koskevien vaatimusten toteuttamiseksi. Maaliskuussa pidetyissä presidentinvaaleissa — joissa Rhee selitettiin voittaneen — todettiin runsaasti vaaliväärennyksiä ja tämä oli muodollisena syynä vallankumoukselliseen liikehtimiseen. Yhdysvallat sanoutui irti aikaisemmasta yhteistyöstään Rheen kanssa. Presidentin oli erottava ja toimeenpantava parlamenttivaalit, joissa uudeksi hallituspuolueeksi tulivat aikaisemmin opposition johdossa olleet demokraatit.

Toukokuussa alkoi Turkissa ylioppilaiden johtamana mielenosoituksen aalto pääministeri Menderesin sisäpolitiikkaa vastaan. Demokratian kannattajat asettivat 'kansallisen ykseyden valiokunnan', joka kenraali Kemal Gurselin johdolla ryhtyi johtamaan valtakunnan asioita demokraattisemmin menetelmin. »Veretön vallankumous» ei johtanut muutoksiin maan ulkopoliitikassa.

Alkukesästä Japanissa sosialistinen oppositio aloitti vastalausekampanjan Yhdysvaltain ja Japanin turvallisuussopimuksen uudistamisen estämiseksi. Pääministeri Kishi puolestaan asettui voimakkaasti kannattamaan turvallisuussopimuksen uudistamista. Mielenosoitusten kärki oli kohdistettu myös presidentti Eisenhowerin Japaniin suunniteltua vierailua vastaan. Kishin oli pakko pyytää vierailun siirtämistä kokien siten arvovaltatappion, mikä johtikin hänen eroonsa. Sijaan tuli liberaalidemokraattinen Hajato Ikedan hallitus.

Vuoden merkittävin kansainvälispoliittinen kriisi alkoi toukokuussa huippukokouksen aattona. Pääministeri Hrustshev ilmoitti 5.5. amerikkalaisen U-2-tyyppisen tiedustelukoneen tulleen ammutuksi alas Neuvostoliiton alueella joitakin päiviä aikaisemmin. Yhdysvaltojen asenne syytökseen nähden oli vaihteleva, mikä pahensi tilannetta maan arvovallan säilymisen kannalta. Huippukokouksen alkaessa Pariisissa Hrustshev ilmoitti osallistuvansa siihen vain siinä tapauksessa, että Eisenhower esittää anteeksipyynnön vakoilulennon johdosta. Kun anteeksipyyntöä ei tullut, Hrustshev matkusti suuttuneena kotiinsa. Kylmän sodan viimat pyyhkivät jälleen yli maapallon. Geneven aseistariisuntaneuvottelut saivat saman kohtalon kuin huippukokouksetkin.

Kuuban ja Yhdysvaltain välit kiristyivät jatkuvasti diplomaattisella ja taloudellisella rintamalla. Kuuban pääministeri Castro syytti Yhdysvaltoja imperialistisesta politiikasta ja ryhtyi kansallistamaan

amerikkalaista omaisuutta Kuubassa. Vastauksena Yhdysvallat rajoitti sokerintuontia ja muutakin kauppaa Kuubasta, mikä aiheutti Kuuballe taloudellisia vaikeuksia. Neuvostoliitto ja kansandemokratiat tulivat apuun antaen taloudellista tukea Kuuballe eri muodoissa.

Afrikka astui maailmanpolitiikan näyttämölle entistä merkittävämässä osassa. Vuoden 1960 aikana itsenäistyi maanosassa seitsemäntoista valtiota, joiden osuus Yhdistyneiden Kansakuntien piirissä esiintyvässä vallanjaossa on melkein pä ratkaisevaa laatua. Afrikan kysymys johtikin YK:n olemassaolonsa vaikeimpaan kriisiin erityisesti Kongon sisäisen tilanteen synnyttämän selkkauksen kautta. Tammikuussa belgialaiset valtiat suostuivat Kongon itsenäistymiseen sovittua aikaisemmin eli kesäkuun lopussa. Itsenäistymisen tapanahduttua alkoivat levottomuudet. Häikäilemättömän siirtomaapolitiikkansa hedelmiä nauttimaan joutunut Belgia vahvasti Kongossa olevia joukkojaan. Pääministeri Lumumban ja itsenäisyyttään ajavan Katangan maakunnan pääministeri Tshomben kesken syntyi avoin selkkaus. Suurvallat puuttuivat peliin kommunistimaiden asettuessa tukemaan Lumumbaa länsivaltojen tukiessa Kongon presidenttiä Kasavubua, joka pyrki muodostamaan maasta liittovaltion. YK ryhtyi ylläpitämään järjestystä kuohuvassa Kongossa. Tilanne oli ajoittain niin sekava, ettei täysin varmasti voitu sanoa, kuka itseasiassa edusti laillista hallitusvaltaa. YK:n ylimääräisessä yleiskokouksessa syntyi Kongon-kysymyksestä kiivas väittely, jonka tuloksena pääsihteeri Hammarskiöld kuitenkin sai luottamuslauseen Kongon-politiikkansa johdosta. Neuvostoliiton pääministeri Hrushtshev saapui itse varsinaiseen yleiskokoukseen saaden monet kommunistimaiden päämiehistä seuraamaan esimerkkiään. Pääsihteeri Hammarskiöld sai osakseen kiivasta arvostelua ja sen yhteydessä Hrushtshev vaati hänen eroamistaan sekä pääsihteerin viran muuttamista kolmen miehen triumviraatiksi. Nähdessään YK:n olemassaolon olevan vakavasti uhattuna monet puolueettomat maat siirtyivät tukemaan Hammarskiöldiä ja tämä ratkaisi kiistan pääsihteerin eduksi. Tilanne Kongossa ei kuitenkaan muuttunut ja maa oh avoimen sisällissodan partaalla. Kongolaisten johtajien taistelu vallasta jatkui samoissa merkeissä vuoden loppuun saakka.

Kommunistiblokin piirissä Kiinan ja Neuvostoliiton välinen ideologinen kiista sai yhä selvempiä muotoja. Lokakuun vallankumousjuhille Moskovaan saapuivat 81 maan kommunistipuolueen johtajat omaan huippukokoukseensa, jossa keskeisimpänä asiana olivat juuri ideologiset erimielisyydet. Lähes puolitoista kuukautta kestänyt kokous päättyi Neuvostoliiton kannan voittoon. Kokouksesta annettiin noin 20.000 sanaa käsittävä julkilausuma, jossa luonnehdittiin

kansainvälisen kommunismin toimintaohjelma lähivuosiksi. Vapaissa demokratioissa eivät kommunistit lisänneet voimaansa. Yleisenä suuntauksena oli sosialidemokraattisten puolueiden menestys. Ruotsin ja Tanskan eduskuntavaaleissa sosialidemokraattiset hallituspuolueet lisäsivät kannatustaan ja edustajapaikkojaan.

Marraskuussa kohdistui maailman huomio Yhdysvaltoihin, jonka presidentinvaalien tuloksen katsottiin vaikuttavan suorastaan ratkaisevasti kansainvälisen tilanteen kehittymiseen tulevaisuudessa. Republikaanisen varapresidentti Nixonin ja nuoren demokraatin Kennedyn välinen vaalitaistelu sai laajemmat muodot kuin mitä oli nähty missään aikaisemmissa vaaleissa. Eisenhowerin epäonnistuneen ulkopoliittikan raskaus koitui kohtalokkaaksi Nixonille ja Kennedy selviytyi voittajana. Yleinen mielipide katsoi Kennedyn voiton merkitsevän toivon syntymistä maailmaan ja vuoden viimeisinä viikkoina olikin nähtävissä selviä merkkejä kylmän sodan ilmapiirin lämpenemisestä.

2. Pohjoismainen yhteistyö

Vuoden 1960 aikana väistyivät pohjoismarkkinoita koskevat suunnitelmat lopullisesti suurempien markkinasuunnitelmien tieltä. Kävi ilmeiseksi, että EFTAan liittyneiden pohjoismaiden mielenkiinto oli suunnattu tämän markkina-alueen ongelmiin. Pohjoismaiden pysyvä ministerikomitea taloudellista yhteistyötä varten kokoontui vasta toukokuussa 1960 löytämättä vielä pysyvää perustaa, mille pohjoismaiden välinen taloudellinen yhteistyö olisi rakennettava pohjoismarkkinasuunnitelman rauettua. Epäilemättä Suomen hallituksen EFTAa kohtaan osoittama mielenkiinto ja tämän johdosta käydyt neuvottelut sopivan muodon löytämiseksi Suomen liittymiselle tähän markkina-alueeseen sitoivat siinä määrin sekä Suomen että muiden pohjoismaiden kauppaministereiden ja virkamiesten voimat, ettei aikaa ja työvoimaa voitu uhrata toisarvoisilta näyttävien suunnitelmien tutkimiseen. Yhteisen pohjoismaisen linjan löytäminen vastapainoksi suurten kauppakumppaneitten vaikutusvallalle osoittautui vaikeaksi. Varsinkin maataloustuotteiden markkinointi on erittäin vaikeasti ratkaistavissa ja muodostaa Tanskan kohdalta ensiarvoisen tärkeän ongelman. EFTA-kysymyksen valkeneminen Suomen kohdalla vuoden 1960 lopulla herätti uusia toiveita tiiviimmästä pohjoismaisesta yhteistyöstä ja korostettiin mahdollisuuksia, jotka avautuisivat pohjoismaiden väliselle yhteistyölle EFTAn puitteissa. Ilman elinkeinoelämän taholta tulevia aloitteita on kuitenkin valtiovallan toimenpitein vaikeata tehokkaasti parantaa yhteistyömahdollisuuksia.

sia. Eräillä aloilla vuonna 1960 aikaansaanut tuotantoyhteistyötä esim. Valmetin ja ruotsalaisen Asea-yhtiön välillä on pohjoismaiselta kannalta tervehdittävä tyydytyksellä.

Pohjoismarkkinasuunnitelman raukeaminen herätti odotetusti Pohjoismaiden neuvostoon kohdistettua kirpeätä arvostelua. Epäonnistuminen luettiin neuvoston syyksi siitä huolimatta, etteivät asianomaiset hallitukset olleet olleet valmiit poliittisten päätösten tekoon. Neuvoston istunnossa heinäkuussa 1960 käytiin ajoittain kiivastakin keskustelua neuvoston asemasta. Arvostelu kohdistui sekä neuvostoon kokonaisuudessaan että hallituksiin, joita viimeksi mainittuja syytettiin passiivisesta suhtautumisesta neuvoston työhön. Neuvoston istunnossa päätettiin pohjoismaiden pääministereiden ja neuvoston puheenjohtajiston yhteisestä kokouksesta, mikä kokous pidettiin Harsundissa Ruotsissa lokakuun 6—7 päivinä 1960. Suomea edustivat kokouksessa puhemies Fagerholm ja pääministeri Sukselainen. Kokouksen tuloksena oli neuvoston aseman vahvistuminen ja sen keskeisen merkityksen tunnustaminen myös hallitusten taholta. Mm. Suomessa toteutettiin osittain jo ennen kokousta eräitä uudistuksia organisaation alalla, mitkä toimenpiteet olivat omiaan tehostamaan yhteistyösuunnitelmien käsittelyä ministeriöissä ja keskusvirastoissa. Epäilemättä neuvoston aseman vahvistumisesta on ollut hyötyä Suomelle, jolle neuvoston merkityksen väheneminen olisi vastaavasti ollut vakava takaisku.

Vuoden 1960 aikana vireillä olevista muista yhteistyösuunnitelmista mainittakoon Kirkkoniemen tehdashanke, joka vuoden loppuun mennessä näytti saaneen virallista kannatusta sekä Norjassa että Suomessa molempien maitten parlamenttien myönnettyä varoja tehtaan perustamista koskevien suunnitelmien toteuttamiseen, Suomessa tosin raaka-aineen saantia koskevin varauksin.

Kolmen pohjoismaan välinen yhteistyö maiden pohjoisimmilla alueilla on vakiintunut liikennekysymysten osalta eikä tieyhteyksiä enää rakenneta huomioimatta naapurimaidenkin etuja. Kautokeinin ja Enontekiön välisen tien valmistuminen siirtyi vuoteen 1961. Paikallisen asujamiston elinehtojen ja olojen parantamiseen tähtäävät myös ne toimenpiteet, joihin on ryhdytty lääkintähuollon alalla rajaseudulla. Tätä yhteistoimintaa koskeva lakiesitys annettiin Eduskunnalle joulukuussa 1960.

Tornionjärven vesivarojen hyväksikäyttöä koskevia selvityksiä jatkettiin vuonna 1960.

Yhteisen linjan löytäminen kansainvälisen työjärjestön samapalkkaisuutta koskevan sopimuksen ratifiointikysymyksessä ei osoittautunut mahdolliseksi, mutta on ilmeistä, että kysymyksen käsittely

yhteispohjoismaisella tasolla on ollut omiaan viemään asiaa eteenpäin myös Suomessa.

3. Sisäpolitiikka

Vuoden 1960 sisäpolitiikka oli maalaisliittolaisen vähemmistöhallituksen politiikkaa. Jo edellisen vuoden alkupuolella muodostettu Sukselainen II hallitus oli ilmoitettu vain tilapäisratkaisuksi. Se muodostui kuitenkin odotettua pitkäikäisemmäksi, mutta samalla myös selvästi epäparlamentaariseksi. Hallitus ei piitannut eduskunnassa kärsimistään tappioista, jotka normaalioloissa olisi ilman muuta tulkittu epäluottamuslauseiksi.

Vuoden 1959 kokemuksista tiedettiin, ettei tasavallan presidentti suostuisi nimittämään sellaista enemmistöhallitusta, jonka ulkopuolelle jäisivät SKDL:n ja »sos.-dem. opposition» eduskuntaryhmät. Maalaisliitto taipui presidentin kantaan sekä sulki omasta puolestaan mahdollisuudet laajemmalle pohjalle rakentuvan vähemmistöhallituksen aikaansaamiseksi. Näin syntyi yhden puolueen hallitusmonopoli.

Näytti selvältä, että hallituksen kaatuminen olisi merkinnyt vain uutta samantapaista hallitusta. Toisaalta myös huoli EFTA-kysymyksen hoitamisesta satoi vastuuntuntoisia oppositiopuolueita. Ne eivät tahtoneet aiheuttaa hallituskriisiä kesken tärkeiden neuvottelujen. Tämä tiedettiin myös maalaisliitossa, joka käytti eräiden oppositiopuolueiden vastuuntuntoa haikailematta hyväkseen.

Sosialidemokraattinen Puolue oli jatkuvasti syrjityssä asemassa. Hallitusmonopolia pitävä maalaisliitto vaati puolueeltamme yhteistyön lunnaksi »eräitä edellytyksiä». Niillä tarkoitettiin lähinnä sitä, että puolueen johto olisi vaihdettava maalaisliittoa tyydyttäväksi. Tämä maalaisliiton painostus oli tarkoitettu huipentumaan keväällä pidetyn Sosialidemokraattisen Puolueen puoluekokouksen aikoihin. Kun tämä maalaisliittolais-simoslainen tavoite jäi saavuttamatta, jatkuivat puolueemme ja maalaisliiton suhteet edelleenkin kylmäkiskoisina ja vailla luottamuksen henkeä.

Kertomusvuoden alussa käytiin maalaisliiton ja sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kesken viikkokaupalla näennäisiä neuvotteluja hallituspohjan laajentamisesta. Niissä ei päästy pitemmälle kuin neuvotteluun siitä, mistä olisi neuvoteltava. Helmikuun 3. päivänä puoluetoimikunta suositteli näiden tuloksettomien neuvottelujen lopettamista, mikä pian sen jälkeen tapahtuikin.

Puolue oli jatkuvasti eduskunnan hajoittamisen ja uusien vaalien

kannalla. Tasavallan presidentti torjui tämän ajatuksen vuoden 1959 valtiopäivien päättäjäispuheessaan, kuten hän on tehnyt myöhemminkin, Sama torjuva kanta oli eduskunnan piilevällä »kansanrintamaenemmistöllä», maalaisliitolla, kommunisteilla ja simoslaisilla. Tämä kävi ilmi silloin, kun eduskunnassa budjettikäsittelyn yhteydessä äänestettiin uusia vaaleja vaativasta sosialidemokraattien ponnesta. Vuoden loppuun tultaessa ajatus uusista vaaleista alkoi jo menettää merkitystään. Jäljellä oli enää yksi istuntokausi, jonka kuluessa oli suoritettava myös tasavallan presidentin vaali. Vielä vuodenvaihteen jälkeen, uusien valtiopäivien alkaessa, sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän lähetystö kävi kuitenkin tasavallan presidentin luona tiedustelemassa hänen lopullista kantaansa uusiin vaaleihin. Vastaus oli selvän kielteinen.

Kertomusvuoden aikana hallitukselle tehtiin vain yksi välikysymys. Se tuli sosialidemokraattiselta ryhmältä 13.5. ja koski valtionrautateiden tilaa. Välikysymyksen tarkoituksena oli saada aikaan asiallinen keskustelu rautatielaitoksessa havaituista epäkohdista sekä eduskunnan päätösten vastaisesta menettelystä. Hallituspuolue kuitenkin muutti keskustelun poliittiseksi.

Maalaisliitto oli pitkin kevättä tehnyt epävirallisia tunnusteluja hallituskysymyksessä muiden porvarillisten ryhmien sekä simoslaisten taholla. Porvarillisiin ryhmiin päin pidettiin syöttinä EFTA-kysymystä. Simoslaisille riitti lupaus hallitukseen pääsystä. Maalaisliiton ja tasavallan presidentin taholta annettiin ymmärtää, että EFTA-kysymys ratkeaisi suotuisasti vain enemmistöhallituksen avulla. Enemmistöhallitus puolestaan oli kuulemma mahdollinen vain siltä pohjalta, että simoslaiset saisivat 1/3 ministerinpaikoista. Maalaisliiton ehdotuksena oli sellainen enemmistöhallitus, jossa paikat jakautuisivat 5+5+5 maalaisliiton, muiden porvarillisten puolueiden sekä simoslaisten kesken. Kokoomus olisi saanut 3 paikkaa ja kansanpuolueet kumpikin yhden. Ruotsalaiselle kansanpuolueelle asetettiin lisäksi erikoisehto. Sen tuli miehittää paikkansa »maalaisliiton miehellä». Sellaiseksi kelpasi maalaisliitolle neuvottelujen loppuvaiheessa vain edustaja Korsbäck, mies, jonka arvellaan edellisissä presidentinvaaleissa äänellään ratkaisseensa vaalin Kekkonen hyväksi.

Socialidemokraatteihin päin tehtiin maalaisliiton kanta täysin selväksi välikysymyskeskustelun yhteydessä. Ryhmän puheenjohtaja Eskola sanoi ryhmänsä kannanottona, että »niin kauan kuin sosialidemokraattisen puoluekokouksen oleelliset ratkaisut ovat heidän politiikkansa ohjeena, ei hallitusyhteistyö puolueittemme kesken ole mahdollista».

Avoimesti ilmaistuna tarkoituksena oli syrjäyttää Sosialidemokraat-

tinen Puolue porvarillisten ryhmien sekä simoslaisten yhteistoiminnan avulla. Välikysymyskeskustelun päätteeksi maalaisliitto muiden porvarillisten puolueiden sekä simoslaisten tukemana taktikoi äänestyksessä voittoon edustaja Virolaisen ponnien, jossa eduskunta piti toivottavana, että »maahan saataisiin viipymättä muodostetuksi eduskunnan enemmistöön nojaava hallitus ...»

Välikysymysäänestyksen jälkeen hallitusneuvottelut muuttuivat virallisiksi. Samalla ne saivat vastaansa ankan julkisen arvostelun. Yleisen mielipiteen selvä enemmistö tuomitsi kaavailut luonnottomina. Muodollisesti hanke kaatui ruotsalaisen kansanpuolueen vastarintaan, mutta myöhemmin ilmeni, ettei myöskään kokoomuksen eduskuntaryhmän enemmistö hyväksynyt hanketta. Porvareista, vain kansanpuolue oli valmis tukemaan maalaisliittoa.

Syyskesällä maalaisliitto »tunnusteli» jälleen hallituspohjan laajentamismahdollisuutta. Yritys oli epävirallinen ja tietävästi sen tavoitteeksi ilmoitettiin kaikkien porvarillisten puolueitten muodostama vähemmistöhallitus. Tämäkin yritys kuivui kokoon. Ennenaikaiset vaalit näyttivät mahdollisilta eikä kokoomuksen ja ruotsalaisten taholla katsottu viisaaksi lähteä paikkailemaan maalaisliiton huonoa mainetta. Arvata saattaa, että maalaisliitto puolestaan pyrki tällä operaatiollaan iskemään kiilaa demokraattisten oppositiopuolueiden rintamaan. Yksinään hallitseminen alkoi osoittautua kiusalliseksi maalaisliitolle.

Syksyn suurin tapaus politiikassa oli kunnallisvaalit. Niitä on selostettu erikseen tämän toimintakertomuksen asianomaisessa kohdassa. Vaalien tulos osoitti, että maalaisliiton K-linjalla ja sen kansanrintamablokilla tulisi olemaan vaikeuksia säilyttääkseen valtansa myös uudessa eduskunnassa. Lähinnä pientalonpoikain puolue aiheutti maalaisliitolle selvän vaalitappion. Kommunistien saamaa tulosta voidaan tuskin tulkita etenemiseksi edellisiin valtiollisiin vaaleihin verrattuna, vaikka he paikkasivatkin v. 1956 kärsimiään tappioita. Simoslaisten eli TPSL:n vähäinen kannatus, 3,4 % äänistä, näytti olevan todellinen pettymys maalaisliiton K-linjalle, joka on rakentanut heidän varaansa paljon tulevaisuudentoiveita. Maalaisliiton lehdistö näki paljon vaivaa selittääkseen simoslaisten heikon vaalituloksen parhain päin. Muille porvaripuolueille kävi puolestaan selväksi, miten pientä ryhmää maalaisliitto oli kaupitellut koko vasemmiston edustajaksi kevätkesällä kaavailtuun »EFTA-hallitukseen».

Sosialidemokraattinen Puolue ei kyennyt säilyttämään kunnallisvaaleissa vuonna 1956 hankittuja asemia. Olosuhteisiin katsoen vaalien tulosta voidaan kuitenkin pitää hyvänä. Puolueemme sai vain n. 17.000 ääntä vähemmän kuin SKDL, jolla nykyisessä eduskunnassa

kuitenkin on 13 paikkaa enemmän kuin meillä. Simoslaisuuden aiheuttamat tappiot on jo peritty suurimmalta osalta takaisin ja kehityksen suunta on jatkuvasti ollut rohkaiseva.

Kertomusvuoden sisäpolitiikka on kaikessa poikkeuksellisuudessaan ollut rakenteeltaan suoraviivainen. Eduskunnan vajaa neljännes on hallinnut maata ylimielisyydellä, johon ei normaalioloissa edes enemmistöhallituksella olisi varaa. EFTA-neuvotteluissa, tärkeiden lainsäädäntökysymysten valmistelussa ja korkeimmissa virkanimityksissä on osoitettu vertaansa hakevaa häikäilemättömyyttä opposition näkökantoja kohtaan. Tämä politiikka on ollut mahdollista vain tasavallan presidentin tuen ja opposition hajanaisuuden ansiosta. Eduskunnallisesta oppositiosta ovat SKDL:n 50 ja simonistiryhmän 14 edustajaa muodostaneet hallitusjärjestelmän piilevän tukiryhmän, jota yhdistää pyrkimys syrjäyttää Sosialidemokraattinen Puolue kaikesta vaikutusvallasta.

Sosialidemokraattisen Puolueen politiikan on sanellut perinne sekä kertomusvuonna pidetyn puoluekokouksen päätökset. Puolue ei ole nytkään voinut alistua harvainvaltaisuuteen ja epäparlamentaariseen menoon. Se on koko ajan pyrkinyt terästämään oppositioasennettaan sekä osoittamaan vallinneen hallitussuunnan aiheuttamat vahingot. Eduskuntatyössä puolue on etsinyt toteuttamiskelpoisia ratkaisuja välttämättömille sosiaalisille ja taloudellisille uudistuksille. Tuloksena onkin ollut joukko merkittäviä saavutuksia, jotka ilmenevät eduskuntaryhmän toimintakertomuksesta. Erityisesti on mainittava vuosilomalain ja kansaneläkelain uudistaminen sekä työllisyyslain ja työtömyysvakuutuksen toteuttaminen.

Porvarilliset oppositiopuolueet ovat tavoillensa uskollisina esiintyneet ailahtelevasti myös parlamentarismien peruskysymyksissä. Kaikkien niiden piirissä on esiintynyt elementtejä, jotka ovat valmiit käymään hetken eduilla kauppaa myös periaatekysymyksistä. Tämä kävi erityisen selvästi esille kevätkesäisissä haUtusneu voiteluissa, jolloin nämä piirit olivat EFTAm nimissä valmiit menemään luonnottomaan hallitusratkaisuun. Aikakirjoihin on syytä merkitä, että ruotsalainen kansanpuolue tuolloin osoitti muihin porvarillisiin puolueisiin verrattuna poikkeuksellista ryhdikkyttä.

Hallitusta on suosinut harvinaisen hyvä talouskonjunkturi. Sen ansiosta on toistaiseksi vältetty suurtyöttömyys sekä valtionalouden kassakriisi. Varsinainen talouspolitiikka on kuitenkin jäänyt hoitamatta. Teollistaminen ja suurten ikäluokkien ammattikasvatus sekä työhön sijoittaminen ovat jääneet tilapäisratkaisujen varaan tai kokonaan vaille ratkaisuja. Maatalouden ongelmien ratkaisuesitykset makasivat yhä edellisen hallituksen nimittämässä komiteassa ja suunni-

telmiä EFTA-sopimuksen vaatimista toimenpiteistä tuotantomme kilpailukyvyyn lisäämiseksi varjeltiin hallituksen suurina salaisuuksina.

Hallitukselta on tyystin puuttunut ote julkiseen mielipiteeseen sekä pyrkimykseen saada eri kansalaisryhmät yhteistyöhön. Se on yrittänyt etsiä itselleen tukea esiintymällä ulkopoliittisesti — Neuvostoliittoon päin — korvaamattomana. Toisaalta se on koettanut vahvistaa asemaansa hajoittamalla vastassaan ollutta demokraattisten puolueiden oppositiota. Molempien pyrkimysten osalta se on saanut vastaansa erittäin voimakkaan kansalaismielipiteen, jonka ensimmäisenä purkautumistienä nähtäneen tulevat tasavallan presidentin vaalit.

4. Taloudellinen kehitys

Vuoden 1960 aikana taloudellinen noususuhdanteemme edelleen voimistui. Tämä johtui ennen kaikkea viennin suotuisasta kehityksestä sekä yksityisen investointitoiminnan vilkkaudesta kotimaassa. Tuotannollisen toiminnan laajentuminen Länsi-Euroopan maissa oli tärkeimpänä syynä vientimme määrälliseen kasvuun. Vienti muodostui noin 16 % suuremmaksi kuin 1959 ja samalla myös vientihinnat osoittivat nousua. Kotimainen investointitoiminta laajeni puolestaan 15 % kulutuksen lisäyksen ollessa 7 %. Kokonaistuotannon arvioidaan kasvaneen määrältään 8 %. Hintatason kohoamisen vuoksi lisäksi nimellistuloissa oli suurempi eli 13 %. Vuoden jälkipuoliskolla nousukausi alkoi tärkeimmissä läntisissä ostomaissamme jo huomattavasti hidastua. Tämä ilmeni myös meillä, sillä kahden viimeisen vuosineljänneksen aikana tuotannon taso ylitti vuotta aikaisemman vain 6 %.

Elinkeinoittaan tarkasteltuna tuotannon lisäys on suurin metsätaloudessa, 15 %. Tämä tulos saavutettiin siitä huolimatta, että kesällä ja syksyllä 1960 hakuut pääsivät alkamaan tavallista hitaammin työvoiman puutteen ja epäedullisten sääsuhteiden vuoksi. Teollisuudessa tuotannon määrällinen lisäys oli 11 % ja lähes sama tulos saavutettiin myös talonrakennustoiminnassa, liikenteessä ja tukkukaupassa. Keskimääräistä enemmän tuotanto laajentui puunjalostusteollisuudessa sekä investointivaraita tuottavassa metalliteollisuudessa. Kulutus-tavaroiden kotimainen tuotanto ja vähittäiskauppa ovat sen sijaan seuranneet kulutuskysynnän edellä mainittua kehitystä. Työllisyys-tilanteen parantuessa julkisen sektorin rahoittamaa maa- ja vesirakennustoimintaa voitiin edellisestä vuodesta vähentää.

Tämä suotuisa kehitys ilmeni myös työllisyys-tilanteen parantumisena. Kokonaistyöllisyyden arvioidaan kasvaneen yli 3 % ja palkan-saajien osalta vastaava luku oli 4 %. Eniten työvoiman määrä kasvoi teollisuudessa, talonrakennustoiminnassa, metsätaloudessa ja liiken-

"teessä. Niinpä teollisuuden työvoima oli vuoden 1960 lopussa 30 000 henkilöä suurempi kuin sen alussa. Työttömyyskortistoihin merkittyjen henkilöiden luku oli vuoden alkaessa 54.900, josta täysin työtä vailla 17 %, Maaliskuussa kortistoihin, merkittyjen luku oli korkeimmillaan 69.300, mutta työtä vailla olevien osuus oli jo supistunut. Alkukesästä kortistot voitiin täysin sulkea. Uuden käytännön mukaan niihin merkitään nykyisin vain ne henkilöt, joita ei ole voitu sijoittaa työhön tietyn siirtymäkauden jälkeen. Niinpä vuoden lopussa kortistoissa olikin vain pari sataa henkilöä. Virallisten tilastojen mukaan työttömien määrä oli vuonna 1959 noin 2.3 % ja viime vuonna 1.6 % koko työvoimasta.

Hintatason keskimääräinen kohoaminen oli vuodesta 1959 tuotantokustannushintojen mukaan 5 %. Tukkuhintaindeksi ja kuluttajan hintaindeksi kohosivat molemmat joulukuusta 1959 seuraavan vuoden joulukuuhun 3 %. Edellisessä huomattavin nousu tapahtui metsätaloustuotteissa ja siis kantohintojen nousun vuoksi. Kuluttajan hintaindeksissä suurin kohoaminen oli todettavissa ravinto- ja vuokramenon osalta. Palkansaajien nimellinen ansiotaso osoitti vuodesta 1959 nousua keskimäärin 5 %. Nousu oli sama myös joulukuusta 1959 joulukuuhun 1960. Reaaliansiot kohosivat vastaavasti 2—3 %.

Kuluvan vuoden ensimmäisen neljänneksen aikana vuotta aikaisempi taso ylitettiin lähes saman verran kuin viime vuoden jälkipuoliskollakin. Taloudellisen aktiviteetin hidastuminen tärkeimmässä läntisissä ostomaissamme rajoittaa erityisesti puutavaran vientimahdollisuuksia ja tämä tulee varmaan heijastumaan myös kotimaisen investointitoiminnan hidastumisena. Paperiteollisuuden tuotteiden kysynnässä odotetaan edelleen lisäystä ja tehtyjen sopimusten vuoksi vienti itäryhmän maihin tulee myös laajentumaan. Kun otetaan huomioon myös eräät muut odotettavissa olevat muutokset kysynnän rakenteessa, voitaneen nousukauden odottaa jatkuvan kuluvana vuonna, mutta huomattavasti hidastuneena.

Valtiontaloudessa noususuhdanne johti tulojen automaattiseen lisääntymiseen, samalla kun monet menoerät supistuivat. Niitä mahdollisuuksia, joita nousukausi olisi tarjonnut verotuksen uudistamiseen ja muihin vastaavanlaisiin peruskorjauksiin, ei käytetty hyväksi. Myös kansainvälisen kilpailukykyimme turvaamiseen pyrkivän EFTA-sopimuksen solmiminen viivästyi ja täten välttämätön mukautumisprosessi ei päässyt alkamaan nousukauden aikana, jolloin taloudelliset vaikeudet ovat pienimmillään. Hintatason kohoamisen estämiseksi Suomen Pankki pyrki jatkuvasti kiristämään rahalaitosten luotonantomahdollisuuksia. Sen sijaan hallitus ei kuluneen vuoden puolella katsonut aiheelliseksi ryhtyä toimenpiteisiin hintojen nousun estämiseksi.

Vuoden 1961 alusta työehtosopimuksissa korotettiin palkkoja arki-pyhäkorvaukset huomioon ottaen 4.3 % ja vuoden 1962 alusta vastaava korotus tulee olemaan 3.5 %. Kun otetaan huomioon tuottavuuden nousu, palkkojen korotukset eivät tule aiheuttamaan painetta hintatason vakavuutta vastaan.

II. PUOLUEEN PÄÄTÄNTÄVALTA- JA TOIMEENPANOELIMET

1. Puoluekokous

Vuoden 1957 ylimääräisessä puoluekokouksessa pidettäväksi määrätty sääntömääräinen puoluekokous kutsuttiin koolle Helsinkiin huhtikuun 16. päiväksi 1960 ja pidettiin Helsingin Työväentalossa sa-nottuna ja kahtena sitä seuraavana päivänä. Kokous oli järjestyksessä puolueen XXV puoluekokous. Puoluekokouksen antaman julkilausuman ohella, jossa puolueen suhtautuminen ajankohtaiseen tilanteeseen sekä maamme uiko- ja sisäpolitiikan keskeisimpiin tavoitteisiin pyrittiin tuomaan mahdollisimman selkeästi ja realistisesti esille, kokouksen päätöksistä olivat tärkeimmät puolueen talous- ja sosiaalipoliittisen ohjelman hyväksyminen 1960-lukua varten, vastaisen maaseututyön pohjaksi tarkoitetun uuden, yhtenäisen maaseutuohjelman hyväksyminen puolueelle sekä puolueen uusien sääntöjen ja sen alajärjestöjen uusien mallisääntöjen hyväksyminen ja vahvistaminen. Puolueen uudet säännöt, joiden mukaan puoluetoimikunnan jäsenluku laski kahteentoista ja puolueuuvostolle valittiin oma puheenjohtajansa, ilmoitettiin yhdistysrekisteriin heti puoluekokouksen jälkeen. Kokouksesta laadittu pöytäkirja varustettiin Väinö Tannerin kuvalla ja julkaistiin hänen 80-vuotispäivänsä aattona maaliskuussa 1961.

Puoluekokoukseen osallistui 166 äänivaltaista puoluekokousedustajaa. Kokouksen virkailijoina toimivat: puheenjohtajina Väinö Tanner, Antti J. Kosonen, Vihtori Fallila ja Uno Nurminen sekä sihteerinä Aatto Värynen, Olli Laitinen ja Aaro Kärkkäinen.

Uuden puolueuuvoston jäseniä valittaessa noudatettiin puolueen uusien sääntöjen määräyksiä, joiden mukaan puolueuuvostoon kuuluu puoluekokouksen erikseen valitseman puheenjohtajan lisäksi puoluekokouksen piirijärjestöjen kokousten esittämistä ehdokkaista valittamat jäsenet, yksi varsinainen ja yksi varajäsen kultakin piirin puolueosastojen yhteenlasketun jäsenmäärän alkavalta 1500-luvulta, eikä

yksikään puoluetoimikunnan jäsen voi toimia jäsenenä puolueuuevostossa. Puolueuuevoston puheenjohtajaksi valittiin tohtori Tauno Suontausta. Piirien asettamista ehdokkaista valittuja jäseniä tuli puolueuuevostoon tänä puoluekokouskautena kuulumaan 39 varsinaista ja 39 varajäsentä (varajäsenet kaikki varsinaisten jäsenten henkilökohtaisia varamiehiä). Puolueuuevoston jäsenistä on ruotsinkielisten edustajia yksi varsinainen ja yksi varajäsen.

Uusi puoluetoimikunta käsittää vain 12 jäsentä, puheenjohtaja ja puoluesihteerit heihin luettuina. Puoluetoimikunnan puheenjohtajaksi valittiin äänestyksen jälkeen suurella äänen enemmistöllä entinen puheenjohtaja, tohtori Väinö Tanner. Vastaehdokkaana vaalissa oli päätoimittaja Rafael Paasio. Puoluesihteeriksi valittiin yksimielisesti entinen puoluesihteerit, maisteri Kaarlo Pitsinki. Uuden puoluetoimikunnan muut jäsenet käyvät selville jäljempää kohdasta »Puoluetoimikunta».

2. Puolueuuevosto

Puolueuuevoston sääntömääräinen kokous pidettiin kertomusvuonna puoluekokouksen valmistelun merkeissä 27. päivänä helmikuuta. Uudessa kokoonpanossaan puolueuuevosto ei kokoontunut vuoden 1960 aikana.

3. Puoluetoimikunta

Puoluetoimikunnan kokoonpano oli puoluekokoukseen saakka seuraava: puheenjohtaja Väinö Tanner, I varapuheenjohtaja Olavi Lindblom, II varapuheenjohtaja Onni Hiltunen, puoluesihteerit Kaarlo Pitsinki ja muut varsinaiset jäsenet Väinö Leskinen, Gunnar Henriksson, Rafael Paasio, Martti Viitanen, Yrjö Rantala, Meeri Kalavainen, Oiva Kaivola, Eetu Karjalainen, Veikko Helle, Sylvi Siltanen ja Onni Oksanen, sekä varajäsenet Erkki Kuoppala, Erkki Saarinen, Paavo Sinkka, Valtter Laitinen, Sulo Manninen, Lempi Lehto, Tyyne Paasivuori, Yrjö Hätininen, Veikko Siukkola ja Eino Siren.

Puoluekokouksessa valittuun uuteen puoluetoimikuntaan ovat kuuluneet puheenjohtajana Väinö Tanner, varapuheenjohtajana Olavi Lindblom, puoluesihteerinä Kaarlo Pitsinki, ruotsinkielisten järjestöjen edustajana Lars Lindeman sekä muina jäseninä Väinö Leskinen, Sylvi Siltanen, Rafael Paasio, Martti Viitanen, Veikko Helle, Oiva Kaivola, Onni Oksanen ja Viljo Virtanen. Varajäseniä ei puoluetoimikuntaan enää uusien sääntöjen mukaan kuulu.

Puoluetoimikunnan kokouksia on pidetty vuonna 1960 kaikkiaan 8, joista 3 ennen puoluekokousta ja 5 puoluekokouksen jälkeen. Pöytä-

kirjoihin merkityistä 137 pykälästä on 42 tehty vanhan ja 95 uuden puoluetoimikunnan kokouksissa. Puolueneuvoston puheenjohtaja on kutsuttu kaikkiin puoluekokouksen jälkeen pidettyihin **puoluetoimi-**kunnan kokouksiin.

4. Puoluetoimikunnan apuelimet

Puoluekokoukseen asti puoluetoimikunnalla oli sisäisenä apuelimenä työvaliokunta, johon kuului yhdeksän puoluetoimikunnan jäsentä (Väinö Tanner, Olavi Lindblom, Onni Hiltunen, Kaarlo Pitsinki, Väinö Leskinen, Gunnar Henriksson, Rafael Paasio, Yrjö Rantala, Meeri Kalavainen) ja joka piti kertomusvuoden aikana 2 kokousta. Kun uudessa puoluetoimikunnassa on vain 12 varsinaista jäsentä, ei työvaliokuntaa ole tarvinnut asettaa. Toukokuun 6. päivänä **1960** pidetyssä uuden puoluetoimikunnan järjestäytymiskokouksessa puoluetoimikunta asetti sisäiseksi apuelimekseen kolmijäsenisen talousvaliokunnan, johon sanotusta kokouksesta lähtien ovat kuuluneet Väinö Tanner, Olavi Lindblom ja Kaarlo Pitsinki. Valiokunnan sihteerinä on toiminut taloudenhoitaja Aarne Paananen.

Kertomusvuoden aikana toimineiden muiden puoluetoimikunnan apuelinten toiminnasta on puoluetoimikunnalle jätetty seuraavat se-
lostukset:

Kunnallisasiainjaoston ovat lokakuun loppuun asti kuuluneet entiset eli puheenjohtajana Sulo A. Typpö, varapuheenjohtajana Olavi Kajala, muina jäseninä Juho A. Kivistö, Veikko Helle, Lauri Aalto, A. J. Salminen, Terttu Pylkkänen, Toivo Puro, Toivo Peltonen, Lars Lindeman ja Aatto Väyrynen. Näistä viisi — Sulo A. Typpö, Olavi Kajala, Juho A. Kivistö, Veikko Helle ja Aatto Väyrynen — toimivat jaoston työvaliokuntana. Puoluekokouksen jälkeen asetettu uusi kunnallisasiainjaosto sai kokoonpanonsa lokakuun 24. päivänä pidetyssä puoluetoimikunnan kokouksessa, ja ovat siihen sen jälkeen kuuluneet puoluetoimikunnan valitsemana puheenjohtajana Martti Viitanen sekä muina jäseninä Oiva Kaivola, Veikko Helle, Sulo A. Typpö, Eino Sirén, Toivo Mansner, Juho A. Kivistö ja Aatto Väyrynen.

Jaoston sihteerinä on edelleen tämän kertomusvuoden ajan toiminut puolueen kunnallisasiainsihteeri, varatuomari Aatto Väyrynen, joka samalla on entiseen tapaan hoitanut kunnallisosin ja hallinto-oikeuden luento-opettajan tehtävät Työväen Akatemiassa sekä osallistunut alustajana ja esitelmöitsijänä puoluejärjestöissä ja puoluekursseilla suoritettuun sosialidemokraattiseen valistus- ja järjestökasvatustyöhön.

Vanha kunnallisasiainjaosto keskittyi kertomusvuoden aikana lä-

hinnä sanotun vuoden lokakuussa toimitettujen kunnallisvaalien valmisteluun ja puolueoimistosta käsin tapahtuneeseen sosialidemokraattisten valtuustoryhmien ja paikallisten puoluejärjestöjen ohjaukseen kunnallisväen keskuudessa vallinneen hajaannuksen johdosta vaikeutuneessa käytännön työssä. Uusi kunnallisasiainjaosto sai vuoden loppulla puolueen eduskuntaryhmältä tehtäväkseen lakialoitteen valmistelun, joka tähtäisi kunnallislain 57 §:ssä olevien määränemistösäännösten poistamiseen laista ainakin siltä osin kuin on kysymys uuden tai korotetun määrärahan hyväksymisestä valtuustossa tai uuden kunnallisen viran perustamisesta. Jaoston kielteinen kanta, joka saatiin eduskuntaryhmän tietoon kertomusvuotta seuranneen vuoden alussa, selviää lähemmin kertomukseen liitteeksi otetusta kunnallisasiainjaoston kirjeestä. (Liite n:o 1.)

Sos.-dem. Maaseututoimikunnan kertomus on erillisenä liitteenä. (Liite n:o 2.)

Sos.-dem. Naisten Keskusliiton kertomus on erillisenä liitteenä. (Liite n:o 3.)

Sos.-dem. Osuuskauppaväen Keskustoimikuntaan- ovat kuuluneet kertomusvuoden alkupuoliskolla puolueen edustajina Lempi Lehto, Eino Sireii, Valde Nevalainen ja Pauli Burman ja puoluekokouksen jälkeen Veikko Helle, Viljo Virtanen, Valde Nevalainen ja Aatto Väyrynen.

Siirtoväenasiain jaostoon ovat kuuluneet siirtoväen edustajina Johannes Koikkalainen Turusta, Julius Klami Lahdesta ja Lauri Taskinen Helsingistä sekä puolueoimikunnan edustajina Kaarlo Pitsinki, Valde Nevalainen ja Arne Paananen. Meeri Kalavainen on ollut jaoston jäsen puoluekokoukseen saakka. Jaoston puheenjohtajana on toiminut Kaarlo Pitsinki ja sihteerinä Lauri Taskinen.

Jaosto järjesti kesäkuun 18 ja 19 päivinä koko maata käsittävät retkeily- ja neuvottelupäivät Helsingissä ja Vihdissä.

Kasvatustoimikuntaan kuuluivat alkuvupdesta puheenjohtajana Reino H. Oittinen, varapuheenjohtajana Arvi Hautamäki, sihteerinä Pauli Burman ja jäsenenä Yrjö Kallinen, Väinö Liukkonen, Paavo Kuosmanen, Viljo Rantala, Meeri Kalavainen, Mauno Koivisto, Jaako Rantanen, Urpu Vihavainen, Ulla Tiilikainen, Sakari Kiuru, Olavi Hurri, Lauri Teivainen, Aatto Väyrynen, Väinö Ruusala ja Pentti Sulonen. Lokakuussa puolueoimikunta vahvisti toimikunnan uuden kokoonpanon seuraavaksi: puheenjohtajana Reino H. Oittinen, varapuheenjohtajana Mauno Koivisto, sihteerinä Pauli Burman ja jäseninä Arvi Hautamäki, Väinö Liukkonen, Paavo Kuosmanen, Sakari Kiuru, Olavi Hurri, Väinö Ruusala, Aulis Leppänen, Martti Pöysälä, Taimi Rinne-Virolainen, Veikko O. Veilahti, Antti-Veikko Perheentupa,

Tyyne Paasivuori, Inkeri Airola, Arvo Salo, Viljo Virtanen ja Pentti Anttila.

Toimikunta käsitteli XXV puoluekokouksen sille antamaa tehtävää työväenliikkeen oppilaitosten ja työväenliikkeen kasvatustyön uudelleenorganisointia koskevan ohjelman laatimiseksi. Tässä työssä on kasvatustoimikunnan apuna ollut puoluetoimikunnan asettama erityinen asiantuntijaj aosto.

Urheilujaostoon ovat kuuluneet puheenjohtajana Arvi Heiskanen ja muina jäseninä Olavi Suvanto, Eino "VVuokko, Väinö Soininen, Eino Haapanen, Anni Flinck, Oiva Kaivola, Aarne Leskinen ja Sulo Lahtinen.

5. Puoluetoimisto

Puoluesihteerinä on toiminut Kaarlo Pitsinki, järjestösihteerinä Valde Nevalainen, taloudenhoitajana Aarne Paananen, kunnallisasiainsihteerinä Aatto Väyrynen ja tiedotus- ja valistussihteerinä Pauli Burman, joka myöskin on hoitanut kansainvälisen sihteerin tehtävät. Pääkirjanpitäjänä on toiminut Oili Paananen, kassanhoitajana Pirjo Elo ja toimistosihteerinä Helinä Halava.

Puolueen palveluksessa olleiden järjestäjien tehtävät selviävät toimintakertomuksen järjestötoimintaa koskevasta osasta.

Puoluetoimiston kirj eenvaihto

Puoluetoimistosta lähetettiin vuoden 1960 aikana yhteensä 148.357 kirjettä. Kirjeenvaihto jakautui seuraavasti:

Kustannustoiminta	15.592	kpl
Järjestötoiminta	10.588	»
Valistustoiminta	44.889	»
Vaaktoiminta	14.879	»
Puoluekokousasiat	2.046	»
Sos.-dem. Naisten Keskusliitto	9.446	»
Tiedotustoiminta	42.342	»
Kunnallistoiminta	2.008	»
TST:n toiminta	3.725	»
O-jaosto	128	»
Maaseutuvaltuuskunta	228	»
Kansainvälinen toiminta	962	»
Luovutetun alueen yhdistyksiä koskevat asiat	38	»
Rekisteriasiat	124	»
Laina-asiat	97	»
Työväentaloasiat	136	»
T-lehdistön toiminta	351	»

Arpajaisasiat	38 kpl
Sekalaiset	740 »

Yht. 148.357 kpl

III. KUNNALLISVAALIT

Lokakuun 2. ja 3. päivinä 1960 toimitettiin maassa kunnallisvaalit, joissa valittujen kunnallisvaltuutettujen toimikausi kestää vuoden 1961 alusta vuoden 1964 loppuun. Poikkeuksen muodostivat Ahvenanmaan kunnat, joissa valtuutetut valittiin vain kolmeksi vuodeksi ja vaalit tapahtuivat jo 3. 9. 1960 (Laki 17. päivältä huhtikuuta 1959).

Osanottoprosentti vaaleissa oli koko maan huomioon ottaen täsmälleen sama kuin eduskuntavaaleissa v. 1958 eli 75,0 prosenttia äänioikeutetuista kansalaisista. Tässä suhteessa voitiin näissä kunnallisvaaleissa todeta saavutetun tähänastinen äänestysennätys. Miespuolisista äänioikeutetuista osallistui vaaleihin 77,5 prosenttia ja naispuolisista 72,8 prosenttia (erotus oli siis vain 4,7 prosenttiyksikköä). Äänestysprosentti kaupungeissa ja kauppaloissa oh selvästi korkeampi kuin varsinaisella maaseudulla: kaupungit ja kauppalat 75,5 prosenttia, maalaiskunnat 73,5 prosenttia. Kaupunkien ja kauppaloitten naiset kävivät selvästi runsaslukuisemmin vaaliurnilla kuin maalaiskuntien naiset (prosenttiluvut 74,2—70,5). Toisaalta maaseudun yleiset äänestysprosentit Lapin ja Oulun lääneissä olivat silmiinpistävästi korkeat (81,6 ja 81,0) verrattuna vastaaviin lukuihin Pohjois-Karjalan, Mikkelin ja Kymen lääneissä (70,8—70,8—70,6). Poikkeuksellisen alhainen äänestysprosentti Ahvenanmaalla on vanhastaan tunnettu, mutta Sosialidemokraattisen Puolueen kannalta vähemmän merkitsevä asia.

Sosialidemokraattisen Puolueen oli vaaleissa pyrittävä pitämään kurissa ne menetykset, jotka sitä uhkasivat puolueesta irtautuneen oppositioryhmän muodostaman reunapuolueen, Työväen ja Pienviljelijäin Sosialidemokraattisen Liiton (TPSL) taholta. Tässä pyrkimyksessä menestyttiin odotettua paremmin, mutta ei läheskään riittävästi kunnallispoliittiselta kannalta. Puolueen vaaliliittojen koko maassa keräämä äänimäärä, 414.440 ääntä, vastasi 21,1 prosenttia annetuista äänistä vastaavan prosenttiluvun oltua vuoden 1956 kunnallisvaaleissa 25,4. TPSL:n vaaliliitot keräsivät ääniä kaikkiaan 66.667 ja saivat prosenttiosuudekseen 3,4. Kaupunkien ja kauppaloitten osalta TPSL:n prosenttiosuus oli 5,2 ja maalaiskuntien 2,2. Sosialidemokraattisen Puolueen vaalityötä, joka teknillisessä suhteessa lienee onnistunut paremmin kuin vuoden 1956 jälkeen oli yleensä uskallettu toivoa, haittasi paitsi käytettävissä olleiden varojen suhteellinen niukkuus erityisesti myös se seikka, että puolueen uudet sisarjärjestöt — Sps.-dem,

Naisten ja Sos.-dem. Nuorison Keskusliitto — eivät vielä olleet ehtineet kehittyä isku voimaisiksi joukkojärj estoiksi hajaannusliikkeen kaventaman puolueen rinnalle. Silti ei puolueella ollut aihetta väheksyä noiden sisarjärjestöjen vaalitaistelussa suorittamaa työtä. Keräisivähän esim. puolueen naisehdokkaat puolueen vaaliliitoille koko maassa yhteensä 62.203 ääntä. Valtuustopaikkojen menetykset äänten hukkaan menon johdosta olivat luonnollisesti vielä suuremmat kuin kokonaisuäänimäärän lasku, kuten jäljempänä olevasta tilastoasetelmasta selviää.

Sosialidemokraattisen Puolueen ja »skogilaisten» vuoden 1958 eduskuntavaaleissa keräämä äänimäärä oli yhteensä 484.159. Kuten edellä esitetyistä luvuista ilmenee, Sosialidemokraattisen Puolueen ja TPSL:n kunnallisvaaleissa keräämä äänimäärä teki yhteensä 481.107. Erotus on 3.052 ääntä.

Näissä kunnallisvaaleissa paikkasivat asemiaan kommunistit ja jossain määrin myös porvarilliset, viimeksi mainitut lähinnä kokoomuspuolueen ansiosta. Kommunistien osuus kokonaisuäänisadosta nousi 21,2 prosentista v. 1956 22,0 prosenttiin v. 1960. Porvarillisten vaaliliittojen yhteinen ääniosuus nousi vastaavasti 52,8 prosentista v. 1956 53,2 prosenttiin v. 1960. Maalaisliitosta irtautunut Suomen Pientalonpoikien puolue kartutti porvarillisten vaaliliittojen äänimäärää jonkin verran yli 50.000 äänellä. Erittelyä, josta selviäisi porvarillisten puolueiden tarkka osuus niiden yhdessä keräämästä äänimäärästä, ei ole saatavissa. Sanomalehtitiedoista päätellen Kansallinen Kokoomuspuolue laskee saaneensa vaaleissa 337.000 ääntä ja Maalaisliitto 414.000 ääntä. Valtuustopaikkojen osalta osoittivat kommunistien ja maaseutualueelta voittonsa keränneiden porvarillisten vaaliliittojen tililleen saamat loppuluvut melkoisesti suurempaa etenemistä kuin edellä mainitut suhteelliset äänimäärät.

Porvarillisten vaaliliittojen yhteinen äänimäärä absoluuttisin luvuin ilmaistuna oli 1.044.325 ja SKDL:n vaaliliittojen vastaava äänimäärä 431.881. Ns. »muita porvareita» oli äänestäjissä tällä kertaa 3.201 (0,2 pros.) ja ns. »muita vasemmistolaisia» 2.845 (0,1 pros.).

Porvarillisten osuus koko maassa annetuista äänistä oli nyt 53,2 prosenttia (vuonna 1956 52,8 prosenttia) ja vasemmiston osuus 46,6 prosenttia (vuonna 1956 46,8 prosenttia). Valtuustopaikkojen osalta vastaavat prosenttiluvut ovat: porvarilliset 60,0 prosenttia (vuonna 1956 58,2), vasemmisto 40,0 prosenttia (vuonna 1956 41,1 prosenttia).

Vaalien tuloksia kuvaavat yhteenvetotaulukot, joissa ei ole otettu huomioon epäitsenäisen Ikaalisten kauppalan lukuja, koska sen asukkaat ovat äänioikeutettuja myös Ikaalisten maalaiskunnan vaaleissa, käsittävät muut 25 kauppala ja 41 kaupunkia ja 481 maalaiskuntaa.

Kunnallisvaalit v. 1960

1. Äänimäärät puolueittain

Kuntaryhmät	Porvarilliset	Vasemmisto	Siitä				Muut	Kaikkiaan
			Sos.-dem. puol.	TPSL	SKDL	Ilmoittamattomia		
Kaupungit -fkaup-	689.315	477.392	208.044	25.347	241.156	2.845	2.952	1.169.461
Koko maa	355.010	438.441	206.396	41.320	190.725	2.845	249	793.700
Koko maa	1.044.325	915.833	414.440	66.667	431.881	2.845	3.201	1.963.359
Prosenttiluvut:								
Kaupungit +	58,9	40,8	17,8	2,2	20,6	0,2	0,3	100,0
Koko maa	44,7	55,3	26,0	5,2	24,1		0,0	100,0
Koko maa	53,2	46,6	21,1	3,4	22,0	0,1	0,2	100,0
Prosenttiluvut v. 1956:								
Maalaiskunnat.....	57,4	41,8	22,1		19,7	0,0	0,6	100,0
Kaupungit +	45,3	54,5	30,8		23,6	0,1	0,2	100,0
Koko maa	52,8	46,8	25,4		21,2	0,0	0,6	100,0

2. Valtuutetuiksi valitut puolueittain

Kuntaryhmät	Porvarin.	Vasemm.	Siitä				Muut	Kaikkiaan
			Sos.-dem. puol.	TPSL	SKDL	Ilmoittamattomia		
	6.525	3.807	1.666	165	1.943	33	10.332	
Kaupungit + kauppalat...	917	1.159	595	98	466		2.076	
Kokomaa	7.442	4.966	2.261	263	2.409	33	12.408	
Prosenttiluvut:								
Kaupungit + kauppalat...	63,2	36,8	16,1	1,6	18,8	0,3	100,0	
Koko maa	44,2	55,8	28,7	4,7	22,4		100,0	
Koko maa	60,0	40,0	18,2	2,1	19,4	0,2	100,0	
Prosenttiluvut v. 1956:								
Kaupungit + kauppalat...	61,1	38,3	20,5		17,7	0,1	100,0	
Kokomaa	45,6	54,4	30,8		23,6	0,0	100,0	
Kokomaa	58,2	41,1	22,6		18,4	0,1	100,0	

IV. JÄRJESTÖTOIMINTA

1. Yleistä

Merkittävin järjestöpoliittinen tapahtuma puolueemme piirissä oli 16—18. 4. pidetty puoluekokous, jossa hyväksyttiin mm. uudet säännöt, talous- ja sosiaalipoliittinen ohjelma ja ohjelma puolueen maaseutupolitiikkaa varten. Kymmenentuhannet puolueen jäsenet osallistuivat asioiden käsittelyyn omissa järjestöissään ennen puoluekokousta, jossa ohjelmat tulivat hyväksytyksi perusteellisen harkinnan jälkeen rakentavan hengen vallitessa.

Lokakuun 2 ja 3 päivinä pidetyt kunnallisvaalit olivat tällä kerralla puolueellemme tavallista merkittävämmät. Nykyiset vallanpitäjät olivat harjoittaneet puolueemme syrjintää vuosikausia, josta on ollut seurauksella, että myöskin kommunistit olivat suhteellisen hyvissä asemissa vaalitaisteluun lähdetessä. Sitä paitsi puolueestamme irrottautunut ryhmä esiintyi omine vaaliliittoineen kaikkialla siellä, missä sillä suinkin oli mahdollisuuksia. Vuosikymmenien kuluessa suorite-
tuissa taisteluissa, hankittu karaistuneisuus ja peräänantamaton taistelutahto kantoi nytkin hedelmää ja puolueemme menestyi kaikesta huolimatta vaaleissa hyvin.

Jäsenmäärässä tapahtunut kehitys ja vuoden aikana perustettujen yhdistysten lukumäärä ovat parhaimpia todistuksia siitä, että puoluetamme kohdannut kriisi-aika on nyt sivuutettu ja uusi nousu on alkanut. Näissä merkeissä on kulkenut muukin järjestöllinen toiminta, josta erityisesti kannattaa mainita kenttäverkoston luominen, joka on jatkunut tasaista vauhtia vaalien jälkeenkkin.

2. Valistus- ja opintotoiminta

Kurssitoiminta

Vuoden 1960 aikana osallistui kaikkiaan noin 1.200 puolueen jäsentä kenttäverkoston yhdysmieskurseille. Nämä kurssit olivat pääasiassa kaksi- tai kolmipäiväisiä. Kesäkuukausina järjestettiin puoluetoimiston toimesta kolme viikon kestänyttä puoluekurssia, joissa oli osanottajia yhteensä 80. Piiri- ja kunnallisjärjestöjen toimesta järjestettiin kymmeniä iltakursseja, joiden ohjelma laadittiin yhteistoiminnassa puoluetoimiston kanssa. Ottaen huomioon puolueen jäsenten osallistumisen työväen sivistysjärjestöjen erilaisille kurseille vuonna 1960 noin 1.500 sosialidemokraattia oli mukana kurssityön piirissä.

Opintokerhot

Opintokerhotoiminta pysyi vilkkaana edellisen vuoden tapaan. Puolueosastojen yhteydessä toimi 131 opintokerhoa, joissa oli 1.641 jäsentä, näistä 1.093 miehiä ja 548 naisia.

Opintoasiamiesverkosto

Puolueosastot nimesivät arviolta noin 300 opintoasiamiestä, joista 98 toimi Työväen Sivistysliiton opintoasiamiehinä.

/

Opintojärjestötoiminta

Työväen Sivistysliiton alaisten opintojärjestöjen toiminta kärsi edelleen puolue-erimielisyyksien vaikutuksista etenkin SAK:n hajoamisen jälkeen. Kaikkiaan kahdeksassatoista opintojärjestössä oli mukana sosialidemokraattinen kunnallistoimikunta.

3. Julkaisujen levikki

Sosialistisen Aikakauslehden levikkityö on edelleenkin ollut vain vapaaehtoisen työvoiman varassa. Painosmäärä on toistaiseksi pysytty pitämään ennallaan levikkikilpailujen varassa.

Kalenterijulkaisujamme on pyritty myymään samoin levikkikilpailujen avulla. Palkintoina on ollut 10 ja 20 päivän oleskelu Lomaliiton lomahotelleissa.

4. Tiedotustoiminta

Tiedotusosastosta lähetettiin kentälle kertomusvuoden aikana noin 110.000 tiedotuskirjettä. Pääasiallinen tiedotustoiminta kohdistui kenttäverkoston jäsenistöön, jolle »Yhdysmies»-tiedotuskirjeen lisäksi lähetettiin erilaista poliittista aineistoa, mm. lentolehtisiä (painos 100.000). Järjestölehti »Sosialidemokratian Tie» ilmestyi viisi kertaa painoksen ollessa 30.000 kpl.

Tiedotusosasto on laatinut ja lähettänyt sanomalehdille runsaasti puolueen toimintaa ja politiikkaa koskevaa aineistoa.

5. Toimitsijain neuvottelupäivät

Piirishteerien ja toimitsijain neuvottelukokous järjestettiin keväällä puoluekokouksen yhteydessä. Joulun edellä Pajulahdessa järjestetyille viikon kestäneille kursseille osallistuivat piirishteerien ja puolueen

toimitsijain lisäksi Sos.-dem. Naisten ja Nuorison Keskusliittojen ja Nuorten Kotkain Keskusliiton toimitsijat.

6. Matka-asiamiehet

Puolueen palveluksessa ovat kertomusvuoden aikana olleet seuraavat matka-asiamiehet: Järjestötarkastajana Vihtori Lahti, maaseutujärjestäjänä Heikki Simonen 15. 10. saakka, jolloin hän siirtyi pääasiassa maaseutuvaltuuskunnan sihteeriksi ja jonka jälkeen järjestäjänä on toiminut Arvo Nuolijärvi. Toimitsijoina ovat olleet Reino Kanner, Veikko Nissinen, Yrjö Virtanen ja ruotsalaisilla alueilla Jarl Nordman. Toimitsijoina ovat niin ikään olleet Pauli Rikonen 30. 6. saakka, Lauri Leinonen 1.5., Arvo Kämäräinen 1.7., Paaavo Sahlström 1. 11. ja Matti Riekkinen 16. 11. lähtien.

Pääasiassa kenttäverkostoa luomassa ovat olleet seuraavat toimitsijat: Onni Hyvönen, Aarre Kari, Aarno Lindeqvist, Pentti Saha 30. 4. saakka, Pauli Kinnunen 30. 9. saakka sekä Nestori Paasimaa ja Vilho Seppälä 1. 12. lähtien.

Tarvittaessa on jouduttu turvautumaan tilapäiseen työvoimaan.

7. Piirijärjestöt

Piirijärjestöjä on Suomen Ruotsalainen Työväenliitto mukaan luetuna 17.

Piirisihteereinä ovat toimineet seuraavat henkilöt: Ragnar Lönnqvist (Helsingin piiri), Veikko Kaljunen 15. 11. saakka, jonka jälkeen Kauko Tapaninen (Uudenmaan piiri), Joel Viheriäranta 31.1. saakka, jonka jälkeen Veikko Hellgren (Turun etel. piiri), Väinö Vilponiemi (Satakunnan piiri), Viljo Salomaa (Hämeen etel. piiri), Antti Halme (Hämeen pohj. piiri), Erkki Kuoppala (Kymen piiri), Aaro Airas (Mikkelin piiri), Keijo Suksi (Kuopion länt. piiri), Kalervo Neiglick (Pohjois-Karjalan piiri), Tauno Kähkönen (Keski-Suomen piiri), Eeli Lepistö (Vaasan piiri), Toimi Metsäranta (Kokkolan piiri), Erkki Koponen (Oulun piiri), Leevi Kovalainen (Kajaanin piiri), Heino Uksila (Lapin piiri) ja Lars Lindeman (Suomen Ruotsalainen Työväenliitto).

8. Puolueen järjestöt

Kertomusvuoden päättyessä oli puolueessa 1457 yhdistystä ja 183 kunnallisjärjestöä. Näistä oli ruotsinkielisiä 50 yhdistystä ja 7 kunnallisjärjestöä. 22 yhdistystä on puolueesta eronnut tai erotettu ja 38 uutta yhdistystä on perustettu.

Kertomusvuoden aikana perustettiin seuraavat uudet järjestöt:

<i>Perusi.</i>	<i>Nimi</i>	<i>Piiri</i>
7.	1. Kuljun Sosialidemokraatit	Hämeen 1. pohj.
	» Alasen Työväenyhdistys	Mikkelin 1.
	» Mäntyharjun Sd. Yhdistys	»
	» Pyhäjärven OI. Sd. Ty.	Oulun 1.
9.	1. Karjalan Sos.-dem. Naiset	Helsinki
25.	1. Hyvinkään Sd. Kunnallisj.	Uusimaa
	Säämingin Juvolan Ty.	Mikkelin 1.
	Jyväskylän Sos.-dem. Naiskerho	Keski-Suomen 1.
	Pirttikosken Sos.-dem. Ty.	Lapin 1.
10.	2. Vihteljärven Sd. Ty.	Satakunta
	Pieksämäen mlk:n Sd. Kunnallisj.	Mikkelin 1.
	Sd. Puolueen Varkauden Kunnallisj.	Kuopion 1.
	Petäjäskosken Sos.-dem. Ty.	Lapin 1.
22.	4. Myrskylän Sosialidemokraatit	Uudenmaan 1.
	» Uotilan Sd. Naisyhdistys	Satakunta
	Kalvitsan Sd. Ty.	Mikkelin 1.
	Sd. Puolueen Mikkelin Kj.	Mikkelin 1.
	Hankasalmen sosialid. Ty.	Keski-Suomen 1.
7.	5. Ispoisten ympäristön sosialidemokraatit	Turun 1.
	Mietoisten Sos.-dem. Yhd. Voima	Turun 1.
	Parkkarin Sosialidemokraatit	Turun 1.
	Uudenkaupungin Mlk. Sos.-dem. Ty.	Turun 1.
	Raision Sd. Kunnallisj.	Turun 1.
11.	5. Jyväskylän Puutyöväen Sos.-dem. Yhd.	Keski-Suomen 1.
25.	5. Ratilanvaaran Sos.-dem. Yhd.	Pohj. Karjalani.
	« Lestijärven Sosialidemokraatit	Vaasani, pohj.
28.	5. Oripään Sosialidemokraatit	Turun 1.
	▷ Haukiputaan Sosialidemokraatit	Oulun 1.
14.	6. Kuvansin Sosialidemokraatit	Mikkelin 1.
	▷ Maskun Sos.-dem. Ty. »Kipinä»	Turun 1.
20.	6. Unajan Sd. Ty.	Satakunta
23.	6. Keski-Suomen Sos.-dem. Naispiiri	Keski-Suomen 1.
1.	8. Askaisten Sos.-dem. Yhd.	Turun 1.
	▷ Tampereen Kunnallisväen Sd. Yhd.	Hämeen 1. pohj.
	» Keijon Sosialidemokraatit	Keski-Suomen 1.
2.	8. Lahden Puutyöväen Sosialidemokraatit	Hämeen 1. etel.
31.	8. Pirkkalan sos.-dem. viran- ja toimenhaltijat	Hämeen 1. pohj.
10.	11. Saaren Sosialid. Yhd.	Lapin 1.
15.	11. Pohjois-Hämeen Sos.-dem. Naispiiri	Hämeen 1. pohj.
18.	11. Tampereen Akateeminen Sos.-dem. Yhd.	
	TASY	Hämeeni, pohj.

<i>Perusi.</i>	<i>Nimi</i>	<i>Piiri</i>
21. 11.	Sieppij arven Sosialistit	Lapin 1.
19. 12.	Joroisten Maaveden Sos.-dem. Ty.	Mikkelin 1.
29.12.	Palorannan Sos.-dem. Yhd.	Pohj. Karjalan 1.
29. 12.	Rovaniemen Teknilliset Sosialidemokraatit	Lapin 1.
»	Vuorentaustan Sos.-dem. Yhd.	Hämeeni, pohj.

V. PUOLUEEN LEHDISTÖ JA JULKAISUTOIMINTA

1. Sosialidemokraattiset sanomalehdet

Kertomusvuoden aikana ilmestyi 12 sosialidemokraattista sanomalehteä. Seitsemän kertaa viikossa ilmestyivät puolueen pää-äänenkannattaja Suomen Sosialidemokraatti ja Kansan Lehti, johon Työn Voima on yhdistetty, kuusipäiväisinä Eteenpäin, Hämeen Kansa, Kansan Työ, Turun Päivälehti, Uusi Aika ja Vapaus, kolmipäiväisinä Kansan Voima, Pohjanmaan Kansa ja Pohjolan Työ sekä kaksipäiväisenä Svenska Demokraten.

Puoluelehtien päätoimittajina ovat kertomusvuoden aikana toimineet: Atte Pohjanmaa (Suomen Sosialidemokraatti), H. A. Salokangas (Eteenpäin), Mauno Pelkonen (Hämeen Kansa), Arvo Tuominen (Kansan Lehti), Reino Kaatonen (Kansan Työ), T. Moilanen (Kansan Voima), Pentti Ketola (Pohjanmaan Kansa), Toivo Nykänen (Pohjolan Työ), Rafael Paasio (Turun Päivälehti), Vilho Rantanen (Uusi Aika), Alpo Tiitinen (Vapaus) sekä Gunnar Henriksson (Svenska Demokraten). Toimitusten henkilökunnassa ei ole tapahtunut sanottavia muutoksia.

2. Työväen Sanomalehtien Tietotoimisto (TST)

Työväen Sanomalehtien Tietotoimisto (TST) toimi edelleen yhdistettynä Työväenlehdistö Osakeyhtiön toimittana jäsenlehdilleen uutisaineistoa, artikkeleita, lukemistoa ja matriiseja.

Päätoimittajana on edelleen ollut Eino Kalkkinen. Muina toimittajina Toivo Kivinen ja Mirjam Valkama. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän tiedotussihteeri Aaro Kärkkäinen toimii edelleen TST:n eduskuntaselostajana. Puoluetoimisto ja TST ovat olleet kiinteässä yhteistyössä. Kodin piirin aineistoa on hoitanut Eila Wuokko ja ajanviettaineistoa Herta Myllymäki.

3. Sosialistinen Aikakauslehti

Lehden päätoimittajana toimi vuoden 1960 loppuun Väinö Leskinen ja toimitussihteerinä Olli Laitinen. Toimitusneuvostoon ovat kuuluneet Kaarlo Pitsinki, Väinö Liukkonen, Tyyne Paasi vuori ja Teppo Meriluoto.

Lehden ulkoasu uusittiin vuoden 1960 alusta ja lehti on nykyisessä muodossaan saanut lukijakunnan hyväksymisen. Lehden tilaajamäärä on pysynyt vuoden aikana saman suuruisena edelliseen vuoteen verrattuna.

4. Muu julkaisutoiminta

Työväen Kalenteri ja Työväen Taskukirja on julkaistu normaaliin tapaan. Folkkalenderin sijaan julkaistiin Folkets Fickkalender. Näiden julkaisujen myyntitulos on pysynyt entisenä.

5. Työväenlehdistö

Suhteellisen hyvän taloudellisen vuoden merkinä voidaan pitää myös sitä, että lehtiliikkeittemme taloudellinen asema osoitti kertomusvuonna jossakin määrin vakaantumista. Vuoden tilinpäätökset voitiin laatia normaalein perustein, ja vuoden taloudellinen tulos osoittaa paria poikkeusta lukuunottamatta vähäistä ylijäämää. Kirjapainokoneiden uudistamiseenkin voitiin, tosin vähäisessä määrässä, sijoittaa varoja. Pääoman puute on kuitenkin edelleen tuntuva ja se vaikeuttaa lehtiliikkeittemme tarkoituksenmukaista hoitoa.

Vaikka kirjapainoalalla yleensä oli työllisyys vuoden aikana kohtalaisen hyvä, mikä myönteisenä piirteenä todettakoon myös omien kirjapainojen osalta, on tätä puolta toiminnassamme vielä mahdollisuus tehostaa keskittämällä kaikki painotyöt entistä tarkemmin omiin kirjapainoihin. Siinä suhteessahan on vielä paljon toivomisen varaa. Tilannetta heikentää edelleen se seikka, että monen työväen keskusjärjestön painotyöt, järjestöjen johtelinten jouduttua puolueen vastaisten voimien käsiin, teetetään vieraissa painoissa. Tätä vaikutusta on havaittavissa jonkin verran myös ilmoitusmarkkinoiden hajaantumisessa. Ilmoitustulojen nousu T-lehtien osalta ei siten ole tapahtunut rinnan yleisen kehityksen kanssa, mikä taas on ollut osaltaan vaikeuttamassa lehtiemme niin tuiki välttämätöntä kehittämistä. Tämä pysyvä tilanne on ollut omiaan hidastamaan levikkimäärien normaalia kasvua, joskin varsin merkitsevää lisääntymistä on siinäkin suhteessa tapahtunut.

Lehtiemme lukumäärä pysyi kertomusvuoden aikana muuttumattomana. Uusia yhdistämissä ei tapahtunut, vaikka sitä tarkoittavia

valmisteluja edelleenkin jatkettiin. Ne kokeilut, joita tässä suhteessa. on suoritettu, ovat ainakin toistaiseksi antaneet myönteisiä tuloksia.

Heinäkuun 4—7 päivinä pidettiin Helsingissä työväen lehtiliikkeiden pohjoismainen konferenssi. Ruotsista olivat edustettuina A-Pressen ja Samorganisationen edustajinaan taloudenhoitaja Gösta Eriksson, johtaja Anders Nilsson ja johtaja Joel Ljungqvist, Norjasta A-Pressen, Fremtiden, Arbeidernes Presskontor, Arbeiderbladet ja Samvirke A/L edustajinaan puheenj. Konrad Nordahl, toimittajat Jon Vraa ja Olav Brunvand sekä johtajat John Ona ja Ivar Opsahl sekä Tanskasta A-Pressen edustajinaan puheenjohtaja Holger Hansen ja Sören Rishøj Pedersen. T-lehdistöä edustivat konferenssissa Väinö Leskinen, Gunnar Henriksson, Visa Kivi, Toivo Nurmi, Olavi Sarmio, Otso Ojala ja E. A. Wuokko. Konferenssin puheenjohtajana toimi Väinö Leskinen ja sihteerinä toimittaja Osvald Fager.

Konferenssissa käsiteltiin eri maiden tilanneselostukset sekä alustukset »TV-mainonta ja lehtien talous» sekä »Moniväripainatus sanomalehdissä». Alustukset esitti Visa Kivi.

Työväenlehdistöä edustavina eliminä ovat toimineet;

Työväenlehdistön Kannatusyhdistys r.y. puheenjohtajana Kaark> Pitsinki sekä johtokunnan jäsenenä Visa Kivi, Väinö Leskinen, Onni Hiltunen ja Aarne Paananen sekä varajäsenenä Toivo Nurmi (Pori) ja Aatto Väyrynen.

Työväenlehdistö r.y. (Työväen Kustannusliikkeiden liitto) puheenjohtajana Visa Kivi sekä johtokunnan jäsenenä Toivo Nurmi, Otso Ojala, Olavi Sarmio ja Olavi Närhi sekä varajäsenenä Eero Tuukkanen ja Reijo Levander.

Työväenlehdistö Oy (yhtiön toiminta liittyy edellä mainittujen yhdistysten toimintaan.)

Yhdistysten sihteerin ja T-lehdistön toimitusjohtajan tehtäviä on o.t.o. hoitanut E. A. Wuokko.

VI. TALOUDELLISET ASIAT

1. Työväentalot

Rahoitusvaikeuksien vuoksi ei puoluetoimiston yhteyteen vielä ole voitu perustaa työväentalojen rakennus- ja korjausosasto.

Useat yhdistykset ovat edelleenkin olleet vaikeuksissa lainojensa lyhennysten ja korkosuoritusten vuoksi. Vain harvoissa tapauksissa puoluetoimisto on voinut avustaa taloudellisesti perusjärjestöjä.

Työväentaloilla toimivien elokuvateattereiden filmivuokrauspalve-

lua varten perustettu Elokuvapalvelu Oy on osoittautunut erittäin hyödylliseksi. Kunnollisella palvelulla se on osaltaan auttanut yhdistysten taloudellista toimintaa.

2. Piiri- ym. järjestöjen avustaminen ja eläkkeet

Kertomusvuoden aikana puoluetoimisto suoritti seuraavat avustukset ja eläkkeet:

Kajaanin Sd. Alipiirijärjestö.....	, 564.240	—
<u>Kuopion » Piiritoimisto.....</u>	<u>564 240</u>	
Lapin » » Kemi.....	626.880	—
Mikkelin » »	540 000	
<u>Oulun » »</u>	<u>fifi4 240</u>	
Vaasan » » Kokkola ... ,	626.880	
» » » Seinäjoki	624.240	
Hämeen » » Hämeenlinna ...	90.000	— Eläke
<u>Joensuun » »</u>	<u>472 209</u>	
<u>Jyväskylän» »</u>	<u>36.000</u>	— Eläke
	33.169	
Lapin Nuoret Kotkat, Karihaara.....	30.000	
<u>Palosaaren Sd. Työväenyhdistys.....</u>	<u>50 760</u>	
<u>Sos.-dem. Naisten Keskusliitto</u>	<u>2.913.369</u>	
Akateeminen Sos.-dem. yhdistys.....	50.000	—
<u>Sos.-dem. Nuorison Keskusliitto</u>	<u>500.000</u>	
Nuorten Kotkain Keskusl., Hki	49.510	— (Kok.kul.)
Suomen Pienvilj. Liiton Tamp.s.Piirij....	30.000	
<u>Otto Toivonen, Hämeenlinna.....</u>	<u>50.000</u>	— Eläke
	<u>Mk 8.515.737</u>	
Vuoden 1960 aikana annettu lainoja:		50.000: —
Sos.-dem. Nuorison Keskusliitto		
	800.000: —	
<u>— muuta tilivelkaa</u>	<u>604.514: —</u>	
	<u>.. 500.000: —</u>	1.904.514: —
	<u>Mk 1.954.514: —</u>	

Suoritettu järjestöjen lainojen lyhennyksiä, korkojen maksuja ym. kuluja:

Halikon Työväenyhdistys	
Sähkö- ja palovak.maks.....	208.292: —•

Könönpellon Sd. Työv.yhdistys	
lainan lyhenn.....	300.000
korkoja.....	445.264
palovak.maksu.....	51.240:—
	796.504:
Nuijamaan Työväenyhdistys	
lainanlyhenn.....	450.000
korkoja.....	24.881
palovak. maksu.....	<u>21.840:—</u>
	496.721:—
Lapuan Työväenyhdistys	
korkoja Postisäästö.....	325.190:—
Pansion Sd. yhdistys	
lainanlyhenn.....	100.000:—
korkoja.....	164.570:—
	264.570:—
	Mk 2.091.277:-

3. Luovutetun alueen yhdistykset

Kertomusvuoden aikana on luovutetun alueen yhdistyksille palautettu niiden omaisuutta seuraavasti:

Kiviniemen Röykkylän Työv.yhd.....	119.653	(kaikki)
Särkisalon	».....	960.464
Koiviston Kauppalan	».....	52.818
Metsäpirtin	».....	46.800
Kintereen	».....	100.000

Mk 1.279.735

VII. KANSAINVÄLISET SUHTEET

Sosialistisen Internationaalin sääntöjen mukaan ei sen kongressia pidetty v. 1960 aikana lainkaan. Internationaalin Neuvoston kokous pidettiin huhtikuun lopussa Haifassa, jossa Suomea edusti Pauli Burman. Internationaalin toimistovaliokunta, jossa kuluvan kaksivuotiskauden aikana on toisena pohjoismaiden edustajana ollut Pauli Burman, piti kertomusvuoden aikana kaikkiaan neljä kokousta.

Internationaalin yhteyskomitea piti kaksi kokousta, toisen Strassburgissa, toisen Pariisissa. Näissä kokouksissa käsiteltiin eurooppalaisten kauppajärjestelmien yhteistyötä. Molemmista edusti Suomea puoluesihteerinä Kaarlo Pitsinki. Lisäksi Internationaalin toimesta järjestettiin eurooppalaisten puoluejohtajien kokous Salzburgissa. Tähänkin kokoukseen osallistui Kaarlo Pitsinki.

Sosialistisen Internationaalien pääsihteeri Albert Carthy vieraili Suomessa syyskuussa, ja hänen matkareittinsä maassamme ulottui Turusta ja Helsingistä aina Lappiin saakka. Vierailunsa yhteydessä hän piti useita puheita ja esitelmiä.

Ruotsin Sosialidemokraattisen Työväenpuolueen kongressissa edustivat Suomea puoluepuoleiston puheenjohtaja Tauno Suontausta ja puoluesihteeri. Saksan Sosialidemokraattisen Puolueen Hannoverissa pidetyssä puoluekokouksessa edustivat Suomea puheenjohtaja Väinö Tanner ja puoluesihteeri.

Liite N:o 1

SOS.-DEM. EDUSKUNTARYHMÄLLE

Puolueen kunnallsiasiajaosto on tänään pitämässään kokouksessa käsitellyt kysymystä kunnallislain 57 §:n muuttamisesta niin, ettei uuden tai korotetun määrärahan hyväksymiseen tai uuden viran perustamiseen enää vaadittaisi lainkohdassa määrättyä 2/3 :n määränemmistöä, mutta todennut, ettei ajankohta hävittyjen kunnallisvaalien jälkeen ole otollinen Eduskuntaryhmän piirissä ajatellun lakialotteen tekemiseen. Määrävähemmistön oikeuksien vähentäminen tuntuu uskalletulta muun muassa sen vuoksi, että kommunistien vahva asema kunnalliselämässä ja maassa yleensä pakottaa sosialidemokraatit monin paikoin toimimaan yhdessä muiden ryhmien kanssa ja että tällaisen toiminnan reaalinen perusta oleellisesti heikkenisi, jos sosialidemokraattiset vähemmistöt eri kunnissa menettäisivät ne oikeudet, jotka kunnallislain 57 § siinä tarkoitetulle vähemmistölle takaa.

Kunnallsiasiani jaosto on tietoinen siitä, että varsinkin eräissä suurissa kaupungeissa kommunistit käyttävät sanotun lainkohdan vähemmistölle suomaan jarrutusvaltaa väärin estäessään tarvittavien määrärahojen myöntämisen asianomaisten järjestöjen suosittelemien palkankorotusten toteuttamiseen tai välttämättömien työttömyystöiden järjestämiseen kuntalaisille, mutta toteaa, että tästä epäkohdasta kärsivien kuntien lukumäärä on sittenkin vähäinen verrattuna niiden kuntien lukumäärään, joissa sosialidemokraatit ovat saavuttamassa määrävähemmistön aseman ja ne oikeudet, jotka kunnallislain 57 § määrävähemmistölle turvaa. Päättyneen vuoden kunnallisvaaleissa kärsityt äänten ja valtuustopaikkojen menetykset maaseudulla sekä eräissä kaupunki- ja kauppalakunnissa eivät saisi vaikuttaa liian pai-

jon Eduskuntaryhmän kannanottoihin tässä kysymyksessä, koska ne johtuivat kaikkien tiedossa olevista tilapäisistä tekijöistä. Ilmeistä on, että tilanne puolueen kohdalta paranee ja selkiää pääosaltaan jo vuoden 1962 eduskuntavaaleissa ja sen jälkeen myös seuraavissa kunnallisvaaleissa. Jos kehitys kuitenkin käy toiseen suuntaan, niin kysymys kunnallislain 57 §:n muuttamisesta on syytä ottaa neljän vuoden kuluttua uudestaan esille.

Edellä kerrottuun nähden kunnallisasiani jaosto on sitä mieltä, että aika tekee tilapäisistä syistä johtuneesta vaalitappiosta huolimatta työtä sellaisen tilanteen syntymiseksi, jossa kunnallislain 57 §:n muuttaminen voidaan suorittaa sosialidemokraattisten valtuustoryhmien toimintamahdollisuuksia vaarantamatta tai niiden liikkumatilaa oleellisesti kaventamatta. Tällä hetkellä tilannetta ei vielä voida pitää sellaisena.

Helsingissä Sos.-dem. Puoluetoimistossa, 31. päivänä tammik 1961.

Martti Viitanen

Aatto Väyrynen

Liite N:o 2

KERTOMUS SOS.-DEM. MAÄSEUTUVALTUUSKUNNAN TOIMINNASTA VUONNA 1960

Yleistä

Kertomusvuosi muodostui taloudellisessa mielessä harvinaisen edulliseksi. Julkisuuteen saatettujen tietojen mukaan arvioidaan kansantaloutemme kokonaistuotannon kasvaneen vuoden aikana noin kahdeksalla prosentilla ja maataloustuotannon volyymin lisääntyneen edellisestä vuodesta noin 6 %. Ennakoarvion mukaan lisääntyi vientimme edellisestä vuodesta noin 17 % ylittäen 310 miljardia mk. Tuontimme lisääntyi noin 70 miljardia ja oli noin 335 miljardia mk. Maatalouden kokonaissadon lasketaan olleen 4.913 milj. rehuyksikköä, josta leipäviljasadon suuruudeksi arvioidaan 571 milj. kg ja rehuviljasadon suuruudeksi 1.585 milj. kg. Peltohehtaaria kohden lasketaan satomme olleen 2.122 ry ja nousua siinä edelliseen vuoteen verrattuna 34,6%. Laadultaan sato oli kuitenkin heikompa kuin edellisenä vuonna. Myös maidon tuotannossa on edelleenkin tapahtunut lisäystä. Kun noususuhdanne on tuntunut erikoisesti puunjalostusteollisuuden alalla, on se merkinnyt myös puutavaran kantohintojen nousua. Arvioidaan kantohintojen ylittävän noin 25 % hakkuu-

kauden 1959—60 tason. Tämän mukaan nousisivat yksityisten myyjien kantorahatulot noin 10 miljardilla markalla edellisestä vuodesta eli noin 50 miljardiin markkaan.

Edellä mainitun luontoisesta kehityksestä johtuen lasketaan kansamme elintason nousseen noin 7 %. Noususta eivät ole kuitenkaan päässeet osalliseksi maaseudun palkkatyöläiset, sillä vaikka työllisyyden parantumisesta johtuen heikosti palkattujavaratöitä onkin ollut vähemmän, niin myös metsätöissä, joissa suurin osa maaseudun työläisistä työskentelee, on maksetut palkat jääneet heikoiksi ja siitä johtuen työläisten ansiotasoa varsin alhaiseksi.

Maaseutuvaltuuskunnan toiminta

Huhtikuun 10 p:nä 1960 pidetyssä Maaseutuvaltuuskunnan kokouksessa hyväksytyin toimintasuunnitelman mukaan jouduttiin kertomusvuoden aikana kiinnittämään huomio vuoden aikana toimitettujen kunnallisvaalien antamiin tehtäviin. Niiden ohella sisältyi toimintaan myös entiseen tapaan puolueen ja piirien maaseutuajastojen järjestämillä kursseilla tapahtunut luentotoiminta, piirikokouksissa tapahtunut Valtuuskunnan toiminnan esittely ym. kenttätöiminta sekä lehdistömme avustaminen artikkeli- ja uutismateriaalilla.

Maaseutukurssit

Monien vuosien aikana on pyritty saamaan aikaan erikoiset maaseutuväen valtakunnalliset kurssit. Tänä vuonna sellaiset järjestettiin. Kurssit pidettiin Pajulahden Urheiluopistossa joulukuun 4—9 päivinä ja olivat ne erittäin onnistuneet. Kurseille pyrittiin saamaan kaksi henkilöä jokaisen piirijärjestön alueelta, mikä tavoite onnistuikin muiden kuin Kuopion piirin, Kokkolan piirin ja Oulun piirin alueilta, joista Oulun piiristä oli vain yksi ja kahdesta muista mainituista ei ollenkaan osanottajia. Kursseilla luennottiin seuraavista aiheista: puolueen uudesta maaseutuohjelmasta, puolueen maatalousohjelman vaiheista, maatalouspolitiikan päivänkysymyksistä, kansantalouden kysymyksistä, metsä- ja uittotyöläisten kysymyksistä sekä useista maatalouden ja maaseudun erikoiskysymyksistä, kuten erikoisviljelmistä, maataloustuote- ja tarvikekaupasta, maatalouden tulolaskelmista, osuustoimintakysymyksistä jne. Maalaiskuntien kunnallispolitiikkaa, puolueemme asemaa irrottuvassa maailmassa, eri puolueiden asemaa ja ohjelmia ja teollistamiskysymyksiä valotettiin myös luennoin ja keskusteluin, samoin maaseudun sosiaalisia kysymyksiä. Luennoitsijoina esiintyivät Maaseututoimikunnan jäsenten ja puoluetoimitsijöitten lisäksi tohtori Ahti M. Salonen ja kunnanjohtaja Emil Palonen.

Maaseutuohjelma

Kertomusvuonna pidetyssä puolueemme puoluekokouksessa hyväksyttiin puolueelle uusi ja ajankohtaistettu maaseutuohjelma, jonka kehittämisessä ja laatimisessa olivat valtuuskuntamme nimeämät henkilöt myös mukana.

Valtuuskunnan muu toiminta

Valtuuskunta on pitänyt kertomusvuoden aikana yhden kokouksen, joka pidettiin Helsingissä huhtikuun 10 p:nä. Valtuuskunnan valitsemaan Maaseututoimikuntaan ovat kertomusvuoden ajan kuuluneet seuraavat henkilöt: Ilmari Linna puheenjohtajana, Jalmari Väisänen varapuheenjohtajana, Kalervo Haapasalo, Walter Kuusela, Taimi Rinne-Virolainen, Erkki Pernu, Onni Oksanen ja Artturi Koskinen sekä lisäjäseninä Väinö Tikkaaja, Paavo Vihavainen ja Viljo Salomaa. Toimikunta on kokoontunut kolme kertaa, ja on kokouksista merkitty pöytäkirjaan 23 pykälää. Toimikunnan valitsema Työvaliokunta on kokoontunut viisi kertaa, ja on kokouksista merkitty pöytäkirjaan 25 pykälää.

Toimikunnan ja Työvaliokunnan puheenjohtajana on toiminut hedelmänviljelijä Ilmari Linna ja sihteerinä toimitsija Heikki Simonen. Työvaliokunnan jäseninä ovat puheenjohtajan ja sihteerin lisäksi olleet maanviljelijä Jalmari Väisänen, agronomi Erkki Pernu ja maatalousteknikko Paavo Vihavainen.

Uusi toimitsija

Toimikunnan ja työvaliokunnan esityksestä palkkasi puoluetoimikunta maaseututyötä varten uuden toimitsijan. Sellaiseksi valittiin maatalousteknikko Arvo Nuolijärvi Orimattilasta. Nuolijärvi siirtyi tähän tehtävään Pellonraivaus Oy:n palveluksesta ja aloitti työnsä marraskuun puolivälissä. Tähän asti on hän osallistunut kenttätööhön Oulun, Lapin, Kokkolan ja Vaasan piirien alueilla ja Uudellamaalla.

Edustukset

Sos.-dem. Puolueen puoluekokouksessa edusti Valtuuskuntaa Heikki Simonen. Maataloustulokysymystä pohtineessa puolueen koolle kutsumassa toimikunnassa ovat Valtuuskunnan edustajina olleet puheenjohtaja, sihteeri sekä Jalmari Väisänen ja Erkki Pernu.

Valtuuskunnan talous

Valtuuskunnan talous postitus- ym. kuluineen on edelleenkin hoidettu puoluetoimiston kautta.

Liite Nro 3

KERTOMUS SOS.-DEM. NAISTEN KESKUSLIITON •
TOIMINNASTA V. 1960

Yleistä

Kertomusvuoden alkupuolella jouduttiin Sos.-dem. Naisten Keskusliiton toiminnassa olosuhteiden pakosta" keskittämään kaikki voimat järjestökentän kokoamiseen liiton ja puolueen toimintapiiriin. Tänä aikana sanoutuikin suurin osa Sos.-dem. Naisliittoon kuuluneista perusjärjestöistä irti entisestä liitostaan ja sen harjoittamasta Sos.-dem. Puolueen vastaisesta toiminnasta liittyen uuteen keskusjärjestöön.

Toinen suurtehtävä talvella 1960 oli valmistautuminen ensimmäiseen edustajakokoukseen, joka pidettiin Helsingissä maaliskuun 27—28 päivinä. Edustajakokouksesta muodostuikin niin osanottajamäärältään kuin myös asiarunsaudeltaan niin huomattava järjestöpoliittinen tapahtuma, että sosialidemokraattisten naisten järjestökentällä voitiin todeta hajaannustila päättyneeksi. Kokous keskittyikin yksimielisyyden vallitessa tarkastelemaan tulevia tehtäviä. Äänivaltaisia kokousedustajia oli kokouksessa 212:sta järjestöstä, yhteensä 267 henkeä, joiden lisäksi 36 varaedustajaa. Useat järjestöt, jotka eivät olleet määräaikaan mennessä ehtineet tehdä keskusliittoon liittymispäätöstään, halusivat lähettää jonkun jäsenistään seuraamaan kokousta. Heitä kertyi 73 henkeä. Kokousedustajat, asianharrastajat, kutsuvieraat, piirijärjestöjen edustajat, liittotoimikunnan jäsenet ja toimihenkilöt mukaan lukien kokouksen yhteinen osanottajamäärä oli 436 henkeä.

Uuden keskusjärjestön organisaatiokysymyksen käsittely oli eräs keskeisimpiä kokousasioita. Tämän asian käsittelyyn liittyvistä päätöksistä mainittakoon, että keskusliiton rekisteröiminen jätettiin toistaiseksi avoimeksi ja päätettiin jatkaa toimintaa puolueen yhteydessä eli ts. puolueen naisjaostona. Sen sijaan piiriporras pyritään seuraavaan edustajakokoukseen mennessä kautta maan rekisteröimään. Tämä edellyttää naisyhdistysten perustamista niissä piireissä, jotka ovat toimineet puoluepiirien alaisina jaostoina. Perusjärjestöjen kohdalla jatketaan entistä käytäntöä, mikä merkitsee sitä, että toiset naisjärjestöt toimivat rekisteröityinä yhdistyksinä eli täysivaltaisina puolueosastoina ja toiset ovat puolueosastojen alaisia naisjaostoja.

Toimintasuunnitelmaa käsitellessään kokous kiinnitti erityisesti huomiotaan vaalitoimintaan, etenkin syksyllä 1960 toimeenpantavia

kunnallisvaaleja silmällä pitäen. Tavoitteeksi asetettiin, että naisten äänestysprosentti olisi saatava kohoamaan 10 % siitä, mitä se oli ollut edellisissä kunnallisvaaleissa. Juhlatoiminnan, valistus- ja sosiaalisen toiminnan tehostaminen herättivät myös paljon keskustelua samoin kuin järjestöemme taloudellisen aseman parantaminen. Näistä asioista tehtiin hyviä päätöksiä, joiden selostaminen tässä yhteydessä lienee kuitenkin tarpeetonta, koska ne ilmenevät lähemmin kokouksen pöytäkirjassa.

Kokouksessa käsitellyistä alustuksista mainittakoon liittotoimikunnan jättämät: Sosiaaliturva ja Naiset työmarkkinoilla sekä perusjärjestöjen alustuksista: Naisten taloudellinen ja poliittinen kasvatus, Ansioitien ongelmat ja heidän asemansa parantaminen, Naistyöttömyys, Asuntokysymys, Nuoriso-ongelmamme ja suullisena alustuksena koulu-uudistuskysymykset.N

Liittoneuvosto

Liittoneuvoston ovat kuuluneet 1960 edustajakokoukseen saakka seuraavat eri piirijärjestöjen edustajat: Annikki Saarela-Johansson, Impi Karvonen, Aila Paasimaa, Edit Terästö, Tyyne Arvila, Maire Haapasalo, Lyyli Aalto, Hanna Ojala, Siiri Karinen, Aili Eskola, Laura Suominen, Laila Ketola, Aune Salama, Sirkka-Liisa Oksanen ja Armi Hellgren, kaikki varsinaisina jäseninä.

Edustajakokouksessa valittiin liittoneuvostoon seuraavat jäsenet: Lyyli Aalto, Saima Kankare, Impi Karvonen, Aila Paasimaa, Aune Salama, Vuokko Pöyhölä, Edit Terästö, Kaija Lahti, Tyyne Arvila, Maire Haapasalo, Siiri Karinen, Aili Eskola, Armi Hellgren, Laura Suominen, Laila Ketola ja Hanna Ojala vakinaisina, varajäseninä Tuovi Takatalo, Anna Maria Saraluhta, Emma Ojala, Lahja Meriläinen, Helka Rantanen, Ilkka Lassila, Edit Paasonen, Maire Peri, Aune Karjalainen, Elbe Kuusela, Jenny Eskelinen, Irja Terho, Liisa Rantala, Helvi Lindblom, Katri Iitiä ja Hilja Leskelä sekä lisäjäseninä Kerttu Olenius, Anni Flinck, Kaarina Kitunen, Hellin Väyrynen, Anni Karttunen, Salme Koikkalainen, Ulla Tiilikainen, Inkeri Airola, Kerttu Hiltunen ja Mirjam Majava.

Uusi liittoneuvosto piti ensimmäisen kokouksensa 9.11.1960, jossa valittiin liittoneuvoston puheenjohtajaksi Edit Terästö Kuopiosta ja varapuheenjohtajaksi Inkeri Airola Helsingistä.

Liittotoimikunta

Liittotoimikuntaan kuuluivat edustajakokoukseen saakka: puheenjohtajana Sylvi Siltanen ja muina jäseninä Anni Flinck, Meeri Kalavainen, Alli Lahtinen, Lempi Lehto, Tyyne Paasivuori, Helvi Saarinen-

Tellervo Henriksson, Ulla Tiilikainen ja Anni Vallanti. Liittotoimikunnan sihteerinä toimi Taimi Rinne-Virolainen.

Edustajakokouksessa valittiin liiton puheenjohtajaksi edelleenkin Sylvi Siltanen ja liittotoimikunnan jäseniksi Meeri Kalavainen, Alli Lahtinen, Lempi Lehto, Annikki Saarela-Johansson, Helvi Saarinen, Tyyne Paasivuori, Tellervo Henriksson, Anni Vallanti ja Taimi Rinne-Virolainen. Liittotoimikunta on valinnut varapuheenjohtajaksi Tyyne Paasivuoren ja sihteerinä on toiminut liiton sihteeri.

Työvaliokuntaan ovat kuuluneet Sylvi Siltanen, Tyyne Paasivuori, Meeri Kalavainen ja Taimi Rinne-Virolainen.

Kertomusvuoden kuluessa on liittotoimikunta kokoontunut 14 kertaa ja näistä kokouksista on pöytäkirjan pykälä laadittu 190. Työvaliokunta on pitänyt 4 kokousta.

Liittotoimikunnan alaisuudessa ovat työskennelleet seuraavat jaostot ja toimikunnat: kansainvälinen jaosto, talousjaosto, sosiaalijaosto, opintojaosto, kunnallisjaosto, lehtitoimikunta ja Sos.-dem. Naisten Viestin toimitusneuvosto.

Liiton toimisto ja toimihenkilöt

Liiton toimisto on ollut Sos.-dem. Puoluetoimistoni yhteydessä Paasivuorenkatu 3, neljännessä kerroksessa, huone n:o 12.

Raha-asioiden hoito, kirjanpito, monistus ja pääosiltaan postitus on hoidettu puoluetoimistossa.

Toimistosta on naisten järjestökentälle lähetetty kirjeitä ja muita lähetyksiä 9.446 kappaletta. Kiertokirjeitä on lähetetty perus- ja piirijärjestöille 13.

Liiton palveluksessa ovat kertomusvuoden aikana olleet Taimi Rinne-Virolainen sihteerinä, Hilja Tiainen järjestösihteerinä ja kenttätoimitsijana Ulla Suhonen. Tilapäisenä toimistoapulaisena edustajakokouksen edellä oli Tellervo Henriksson.

Matkapäiviä toimihenkilöillä oli seuraavasti: Taimi Rinne-Virolaisella 73, Hilja Tiaisella 137 ja Ulla Suhosella 59. Sihteeri on tehnyt pääasiassa viikonloppumatkoja piirien keskustoimipaikkoihin ja eri tilaisuuksiin. Ulla Suhonen joutui olemaan sairauden takia talvella 1960 palkattomalla lomalla yli 4 kuukautta.

Yhteistoiminta eri järjestöjen kanssa

Sos.-dem. Naisten Keskusliitto on ollut kiinteässä yhteistyössä Työväen Sivistysliiton, Sos.-dem. Raittiusliiton, Sos.-dem. Nuorison Keskusliiton, Nuoret Kotkat ry:n, Työväen Urheiluseurojen Keskusliiton, Suomen Ammattijärjestön Naisjaoston, Lomaliiton, Kulutusosuuskuntien Keskusliiton ja Kotien Puolesta yhdistyksen kanssa.

Yhteydet ulkomaisten sisärjestöihin

Välittömästi keskusliiton perustamisen jälkeen alkoivat myös kansainväliset yhteydet kehittyä suotuisaan suuntaan. Liiton taholta on lähetetty kaikille sisärjestöille eri puolille maailmaa selostus naisliikkeen piirissä ilmenneistä tapahtumista. Pohjoismaiden sosialidemokraattisille sisärjestöille tämä lähetettiin yksityiskohtaisine lisäselvityksineen. Edustajakokouksen jälkeen lähetettiin selostus kokouksen kulusta ja esillä olleista pääkysymyksistä pohjoismaille sekä Sosialidemokraattisten Naisten Kansainvälisen Neuvoston sihteerille Mary Saranille. Hän puolestaan on eri maille lähettämässään raporteissa selostanut Suomen sosialidemokraattisten naisten toimintaa yksityiskohtaisesti.

Keskusliiton edustajakokouksessa oli vieraanamme kansainvälisen neuvoston sihteeri sekä edustajat Saksan, Ruotsin, Norjan ja Tanskan sisärjestöistä.

Keskusliiton kansainvälinen edustus on ollut seuraava: Ruotsin Sos.-dem. Naisliiton edustajakokouksessa 28.5.—1.6. Sylvi Siltanen ja Tyne Paasivuori, Saksan sisärjestön vieraana maaliskuuhun vaihteessa Helvi Saarinen, Lempi Lehto ja Edit Terästä ja toinen ryhmä elokuussa, johon kuuluivat Sylvi Siltanen, Annikki Saarela-Johansson, Helka Rantanen, Sirkka-Liisa Oksanen ja Taimi Rinne-Virolainen.

Pohjoismaisille opintopäiville Tanskaan kesäkuussa osallistui Suomesta 29 henkeä. Kansainvälisellä opintoviikolla Sveitsissä oli edustajamme Inkeri Airola.

Pohjoismaisten sosialidemokraattisten naisten yhteistyöneuvostossa edustavat keskusliittoa Sylvi Siltanen ja Helvi Saarinen, Sos.-dem. Naisliitolla ei ole nykyisin edustusta mainitussa neuvostossa.

Piirikokoukset

Kertomusvuoden aikana oli liiton edustaja kaikissa naisten piirikokouksissa. Kokouksissa käsiteltiin mm. liittotoimikunnan alustus perheturvajärjestelmästä.

Valistustyö

Kirjallisen valistustyön muodossa on perusjärjestöille lähetetty alustuksia, joista mainittakoon seuraavat aiheet: Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen periaateohjelma, Ajatuksia perhekasvatuksesta, Naisestahan se kaikki riippuu. Kuntien taloudenhoito, Naistyöttömyys ja ammattikasvatus, Nainen ja kunta, Naisen asema teollistuvassa ja teknillistytävissä yhteiskunnassa ja Vuorotyö ja perhe-elämä.

Tämän lisäksi on vuoden loppupuolella julkaistu jäsenistöä varten tiedotuslehteä, Sos.-dem. Naisten Viestiä, jonka on toimittanut Irja Lönngrén.

Vaalivalistustyö kunnallisvaaleja varten aloitettiin tammikuussa Lahdessa pidetyillä kunnallispäivillä. Osanottajia näillä päivillä oli 250 henkeä. Seuraava huomattavampi tilaisuus muodostui Keuruulle järjestetyistä retkeilypäivistä, joiden yhteyteen järjestettiin vaalikokous. Osanottajia retkeilypäivillä oli n. 1500. Vaalikokouksessa käsiteltiin seuraavat aiheet: miten veromarkkamme käytetään, kuntien asuntopolitiikka, kunnat ja suuret ikäluokat ja kunnallisvaalien käytännölliset valmistelut.

Kunnallisvaalien edellä laadittiin pari lentolehtistä, jotka postitettiin perusjärjestöille.

Suullista valistustyötä ovat Uiton toimihenkilöiden ja liittotoimikunnan jäsenten lisäksi suorittaneet eri piiritoimikuntien jäsenet käyden perusjärjestöjen ym. puhetilaisuuksissa. Liiton toimitsijat kiersivät syyskesällä kaikkien piirien keskustoimipaikat osalstuen paikalliseen vaalityösuunnitteluun. Monet piirijärjestöt pitivät syyspuolella viikonloppukursseja, neuvottelutilaisuuksia jne., joissa useimmissa vieraili Uiton edustaja.

KeskusUiton kurssit »Miten aikuisina opimme», pidettiin Pajulahden urheiluopistossa 16—23.10.1960 välisenä aikana. Kurseille osallistui 27 liiton jäsentä. Ohjaajina toimivat Anni Vallanti Työväen Sivistysliitosta ja Taimi Rinne-Virolainen keskusUitosta. Liiton muut toimitsijat osallistuivat myös kurssityöhön.

Kotitaloudellisen kasvatus- ja valistustoiminnan alalla olemme olleet yhteistoiminnassa KotineuvontaUiton kanssa. Tämän liiton palveluksessa olevat neuvojat ovat pitäneet lukuisia kursseja keskusliiton perusjärjestöissä.

Sosiaalinen toiminta

Sosiaalinen toiminta on jatkunut edelleenkin pääasiassa yhteistoiminnassa Äitien Lomahuollon, Koteja Vanhuksille ry:n ja Ensi Kotien Liiton kanssa. Välittömästi keskusliiton vaikutuspiirissä toimii Kotien Puolesta ry., jonka toiminnan ulottamiseksi koko maahan on suoritettu valmistelemaa työtä.

Taloudellinen toiminta

Taloudellinen toiminta on kaiken muun ohella jäänyt verraten vähäiseksi, etenkin kun epäonnistuimme arpajaisissa, jotka toimeenpantiin yhdessä Sos.-dem. Nuorison Keskusliiton kanssa. Liitto on kui-

tenkin saanut huomattavia rahalahjoituksia perusjärjestöiltä ja yksityisiltä henkilöiltä.

Mainitsemisen arvoinen tulolähde on ollut ilmoitushankinta, jota on harjoitettu Sos.-dem. Naisten Viestin ja retkeilypäiviä varten Valmistetun käsiohjelman puitteissa. Sos.-dem. Naisten Viestin tilaus- ja ilmoitusmaksujen lisäksi on liiton juoksevia menoja varten kertynyt hieman varoja adressien, julisteiden, kutsukorttien yms. pienestä myynnistä.

Lopuksi

Taloudellisista vaikeuksista ja toimihenkilöiden vähälukuisuudesta huolimatta on toiminta järjestökentällämme pysynyt tähän saakka aktiivisena. Järjestöllisestä kehityksestä mainittakoon, että kertomusvuoden kuluessa on ollut toiminnassa 7 rekisteröityä piirijärjestöä ja 9 puoluepiirin alaista jaostoa, jotka ovat kaikki perusjärjestöineen keskusliiton jäseninä. Perusjärjestöjen lukumäärä oli vuoden lopulla 307. Näistä oli edustajakokoukseen mennessä liittynyt keskusliittoon 280 järjestöä.

KERTOMUS

Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen
toiminnasta v. 1961

I. YLEISKATSAUS

1. Kansainvälinen tilanne

Kansainvälisen politiikan polttopisteenä oli vuoden vaihteessa edelleen Kongo, jossa poliitikkojen taistelu vallasta jatkui kiivaana. Neuvostoliiton ja länsivaltojen ristiriitainen asennoituminen Kongon tapahtumiin haittasi YK:n mahdollisuuksia tilanteen selvittämiseen. Valtataistelun avainhenkilö, kuohuvan Afrikan suurimpia johtajapersoonallisuuksia, Lumumba oli vangittuna Katangassa, joka oli julistautunut itsenäiseksi valtioksi. Helmikuussa Katangan presidentti Tshombe ilmoitti Lumumban paenneen ja saaneen surmansa. Tosi-asiallisesti Tshombe oli murhauttanut Lumumban, ja tämä aiheutti laajoja levottomuuksia ja suurta mielenkuohua Aasiassa ja Afrikassa. Useita neuvotteluja käytiin Kongon eri johtajien kesken, samanaikaisesti kun YK:n joukot joutuivat asevoimin rauhoittamaan tilannetta. Mitään selvää ratkaisua ei aikaansaatu, vaikka Stanleyvillen ja Leopoldvillen hallitusten välille oli luotu pohja yhteistyön aloittamiseksi. Tshomben eristäytymispolitiikka kärski tappion YK:n painostettua Katangan armeijassa olleet eurooppalaiset upseerit eroamaan. Syyskuussa YK:n pääsihteeri Hammarskiöld matkusti Kongoon selvittämään tilannetta, mutta matkallaan presidentti Tshomben luokse hän sai surmansa lento-onnettomuudessa, jonka syyt jäivät hämärän peittoon.

Hammarskiöldin kuolema johti laajaan keskusteluun koko YK:n tulevaisuudesta. Neuvostoliitto esitti uudelleen vaatimuksensa kolme miehisen sihteeristön, ns. »troikan» asettamisesta korvaamaan pääsihteerin viran. Monien neuvottelujen jälkeen asia meni ratkaisuun yleiskokouksessa, jossa aikaisempi käytäntö hyväksyttiin. Uudeksi pääsihteeriksi valittiin burmalainen U Thant Neuvostoliiton ja USA:n päästyä asiasta sopimukseen.

Idän ja lännen välisten suhteiden huomattavin koetinkivi oli Berliinin tilanne, joka vuoden mittaan huipentui jälleen uhkaavan kriisin asteelle. Kevätkesästä Yhdysvaltain presidentti Kennedy kävi neuvotteluja Englannin pääministeri MacMillanin ja Ranskan presidentin de Gaullen kanssa lännen asenteen yhtenäistämistä Berliinin kysymykseen. Kesäkuussa presidentti Kennedy neuvotteli pääministeri Hrushtshevin kanssa Wienissä, mutta mihinkään käytännöllisiin tuloksiin ei päästy. Pääministeri Hrushtshev vaati Berliinin muuttamista vapaakaupungiksi ja kiirehti samalla Saksan rauhansopimuksen aikaansaamista. Länsi päätyi aikaisempaan kannottoonsa, jonka mukaan ensiksi tuli suorittaa vapaat vaalit sekä Itä- että Länsi-Saksassa, minkä jälkeen vaalien tulosten pohjalta muodostettavan hallituksen kanssa solmittaisiin rauhansopimus. Lännen rintama pysyi yhtenäisenä. Sekä Neuvostoliitto että länsivallat vahvistivat aseistustaan Berliinissä. Kriisi syveni elokuussa, jolloin liikenne Länsi- ja Itä-Berliinin välillä yllättäen katkaistiin. Syyskuussa tilanne oli erittäin kärjistynyt. Itä-Saksan poliisin toimesta rakennettiin sektorirajalle muuri, jonka tarkoituksena oli estää jatkuvasti lisääntynyt pakolaisvirta länteen. Neuvostoliiton ulkoministeri Gromykon ja lännen johtomiesten neuvotteluissa ei edistymistä tapahtunut. Tilanne laukesi jossain määrin pääministeri Hrushtshevin luopuessa lokakuussa Moskovaan kokoontuneessa NKP:n kongressissa aikarajasta Saksan kysymyksen kohdalla.

Saksan kysymyksen ollessa politiikan polttopisteessä käytiin Länsi-Saksassa vaalikamppailu, jossa etualalla oli juuri ulkopolitiikka. Adenauerin kristillisdemokraattinen unioni (CDU) menetti kannatustaan ja enemmistöasemansa. Sosialidemokraatit lisäsivät äänimääräänsä. Vapaa demokraattinen puolue (FDP) menestyi suhteellisesti parhaiten ja pääsi vaa'ankielen asemaan hallitusneuvotteluissa, joissa vasta sitkeiden neuvottelujen jälkeen Adenauerin onnistui saada FDP mukaan hallitukseensa.

Aseistariisuntaneuvottelut eivät edistyneet vuoden mittaan huolimatta kummankin puolen vilpittömyyden vakuutuksista. Elokuussa Neuvostoliitto ilmoitti aloittavansa ydinasekokeet uudestaan, mikä herätti suuttumuksen aallon kautta maailman. Viikkoa myöhemmin

Yhdysvallat ilmoitti puolestaan aloittavansa maanalaisten ydinasekokeiden sarjan. Syyskuussa Neuvostoliitto toteutti aikomuksensa suorittaen lukuisia ydinräjäytyksiä ilmakehässä. Lokakuun lopussa räjäytettiin 50 megatonnin pommi Novaja Zemljalla. Joitakin viikkoja myöhemmin Yhdysvallat ja Englanti ehdottivat Neuvostoliitolle neuvotteluja ydinasekokeiden lopettamisesta, mihin Neuvostoliitto ilmoitti suostuvansa.

Idän ja lännen vastakohtien lisääntyttyä pyrkivät ns. liittoutumattomat valtiot lujittamaan mahdollisuuksiinsa toimia välittäjän tehtävissä. Syyskuussa kokoontuivat 24 liittoutumattoman valtion edustajat Beogradiin, mutta konferenssin tulokset osoittautuivat pian varsin mitättömiksi.

Neuvostoliiton ja Kiinan suhteet olivat varsin kireät. Kiinan ideologinen liittolainen Albania joutui muiden eurooppalaisten kommunistimaiden propagandahyökkäysten kohteeksi. Joulukuussa Neuvostoliitto katkaisi suhteet Albaniaan. NKP:n 22. kongressi tuomitsi lokakuussa Stalinin henkilökultin ja antoi ohjeet Stalinin muistojen poistamiseksi Neuvostoliitossa.

Kansainvälinen tilanne ei siten osoittanut vuoden 1961 aikana paljoakaan valkenemisen merkkejä. Eri puolilla maailmaa kuohui, aseellisia selkkauksia esiintyi melkein jokaisessa maanosassa, vallankumouksia tapahtui Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa. Ihmiskunnan yhteinen toive, rauhan vakiinnuttaminen jäi edelleen haaveeksi. Poliittisten valtataistelujen varjossa edistyi kuitenkin laajamittainen työ kehitysmaiden auttamiseksi. Kansainvälisen yhteisvastuun tunne sai yhä laajempaa kaikupohjaa valtiomiesten, hallitusten, erilaisten järjestöjen piirissä kaikkialla maailmassa, ja tämä myönteinen kehitys loi edellytykset entistä laajemman teknillisen ja taloudellisen avustusohjelman toteuttamiseksi nälän ja puutteen poistamiseksi maapallon köyhillä alueilla.

2. Pohjoismainen yhteistyö

Suomen assosioituminen EFTAan keväällä **1961** herätti toiveita läheisemmästä taloudellisesta yhteistyöstä pohjoismaiden kesken tämän laajemman markkinaryhmittymän puitteissa. Jo neuvottelujen aikana Suomi oli hallituksen ilmoituksen mukaan saanut arvokasta tukea muiden pohjoismaiden, eritoten Ruotsin, taholta. Yhä nopeampi kauppapoliittinen kehitys Länsi-Euroopassa aiheutti kuitenkin jo kevään ja kesän kuluessa uuden tilanteen, joka ei voinut olla vaikuttamatta pohjoismaiden välisiin suhteisiin. EFTA ei muodostunut sen jäsenmaiden toivomaksi perustaksi, jolle yhteistyö Euroopan talous-

yhteisön ja sen ulkopuolelle jääneitten valtioitten kesken voitiin rakentaa. Yhteistyö EFTAn ja yhä voimistuvan Euroopan talousyhteisön välillä osoittautui toiveajatteluksi, ja kesällä 1961 sekä Iso-Britannia että Tanska anoivat talousyhteisön ministerikomitealta neuvotteluja täydestä jäsenyydestä. Tämän kysymyksen tiimoilta virisi vilkas keskustelu myös Ruotsissa ja Norjassa. Jokaiselle huomioitsijalle kävi ilmeiseksi, että tämä kehitys saattoi aiheuttaa laajakantoisia seuraamuksia pohjoismaiden välisille suhteille. Tanskan hallituksen taholta valitettiin sitä, etteivät kaikki pohjoismaat olleet voineet löytää pohjaa yhteiselle esiintymiselle. Norjan hallitus harmitsi, olisiko maan pyrittävä täyteen jäsenyyteen vaiko tyydyttävä vain assosiaatioon, mutta vähitellen siirtyi täysi jäsenyys etualalle. Ruotsin hallituksen taholta ilmoitettiin, ettei se voinut lainkaan harmita täyttä jäsenyyttä, koska tämä ei olisi sopusuonnussa maan liittoutumista vapaan ulkopoliitiikan kanssa. Suomen hallituksen kanta oli ja on edelleenkin odottava, mutta EFTAn mahdollinen hajoaminen ja Euroopan talousyhteisön vastaava vahvistuminen ei voi olla vaikuttamatta Suomen kauppapoliittiseen asemaan. Niissä piireissä, joissa pohjoismaista yhteistyötä pidetään hyödyllisenä ja tärkeänä, tilanne herätti huolestumista, mikä tuli ilmi Pohjoismaiden neuvoston talousvaliokunnan kokouksessa elokuussa 1961. Tämä huolestuneisuus johti neuvoston piirissä tehtyyn jäsenehdotukseen yleisen pohjoismaisen yhteistyösopimuksen solmimisesta. Ehdotuksen tekijät, niiden joukossa pääjohtaja K.-A. Fagerholm, esittivät, että sopimuksen solmimisella hankittaisiin takeet siitä, että pohjoismaiden välinen yhteistyö voisi kaikilla aloilla jatkua ja että sitä voitaisiin edelleen kehittää, riippumatta siitä, minkä asenteen eri pohjoismaat omaksuisivat Euroopan talousyhteisöön nähden. Pohjoismaiden välinen yhteistyö nojautuu vain harvoissa tapauksissa kansainvälisoikeudellisesti sitoviin keskinäisiin sopimuksiin. Yhteistyötä on harjoitettu yleensä täysin muotovapaasti eikä tästä ole aiheutunut mitään haittaa. Muuttuneessa tilanteessa on osoittautunut vaikeaksi saada pohjoismaista „yhteistyötä tunnustetuksi sellaista valtioitten taholta, joille on ollut tunnusomaista pikku seikkoja myöten sitovin kansainvälisin sopimuksin säännelty yhteistyö. Pohjoismaiden neuvoston piirissä tehty ehdotus ja siihen liittyen laadittu sopimusluonnos muodostuivat Hangossa marraskuussa 1961 pidetyn pohjoismaiden pääministereiden ja neuvoston puheenjohtajiston yhteisen kokouksen pääteemoiksi. Suomea edustivat kokouksessa pääministeri Miittunen ja pääjohtaja Fagerholm. Hallitukset suhtautuivat myönteisesti ehdotukseen ja ilmoittivat olevansa valmiit laadittutamaan uuden ehdotuksen sopimukseksi, mikä ehdotus esitettäisiin Pohjoismaiden

neuvostolle sen kymmenennessä istunnossa Helsingissä maaliskuussa 1962. Suomen kannalta kysymys on ensiarvoisen tärkeästä ehdotuksesta, koska maallamme ei ole samoja mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön kuin muilla pohjoismailla.

Yhä keskeisemmän aseman kansainvälisessä politiikassa on saanut kysymys kehitysmaiden avustamisesta. Tälläkin alalla on nyttemmin aikaansaatu yhteistyötä pohjoismaiden välillä, minkä tarkoituksena on maiden erillisten ja rajoitettujen varojen koordinointi.

Vuoden 1961 aikana valmistui tieyhteys Kautokeinoista Enontekiöön palvelen koko pohjoiskalottialueen väestön etuja.

Vuosikausia kestäneet Tornionjoen ja Kainuunjoen vesivarojen hyväksikäyttöä koskevat tutkimukset saatettiin päätökseen vuoden 1961 aikana. Yhteispohjoismainen komitea esitti mietinnössään, että ns. Bombaksbotnin eli Atlantin suunnitelmasta luovuttaisiin ja että kyseisten jokien vesivarat käytettäisiin hyväksi tavanomaisin keinoin. Näin ollen on suunnitelma, joka edellytti suuren voimalaitoksen rakentamisen Norjan alueelle ja kyseisten vesistöjen johtamisen Atlantiin, ilmeisesti rauennut.

Suomen kannalta lienee todettava, että Kirkkoniemen puunjalostustehtaan rakennussuunnitelmia tuskin enää tullaan toteuttamaan. Tämä ratkaisu ei voine olla herättämättä suurta huomiota Norjassa, jossa suunnitelmaa on tervehditty suurella tyydytyksellä ja pidetty osoituksena hyödyllisestä taloudellisesta yhteistyöstä Pohjoiskalotin alueella.

3. Sisäpolitiikka

a) *Hallitus ja eduskunta*

Koko kertomusvuoden ajan oli vallassa maalaisliittolainen vähemmistöhallitus. Sen henkilökokoonpanoa muutettiin keskellä vuotta siitä syystä, että pääministeri V. J. Sukselainen tuomittiin Helsingin hovioikeuden päätöksellä virkarikoksen johdosta menettämään Kansaneläkelaitoksen pääjohtajan viran. Uutena pääministerinä oli 14. 7. alkaen maaherra Martti Miettunen.

Uudistettu hallitus noudatti edeltäjänsä politiikkaa. Se oli toimis- saan yksipuolinen ja saamaton eikä piitannut tappioistaan eduskunnassa. Lainsäädäntötyö varsinkin sosiaalisella alalla jäi ratkaisevasti eduskunnan oman aloitteellisuuden varaan. Myönteisimpiä saavutuksia olivat laki työsuhteessa olevien palkansaajien eläkkeistä, lapsiperheiden asuntotukilaki sekä parannettu Arava-laki. Budjetti-käsittelyn yhteydessä eduskunta korotti sosialidemokraattien kannan mukaisesti

hallituksen esittämiä määrärahoja mm. lapsilisien, äitiysavustusten ja pienteollisuuslainojen osalta.

Syyskaudella eduskunta otti oma-aloitteisesti käsiteltäväkseen sairausvakuutuslain ja verolakien uudistuksen sos.-dem. ryhmän aloitteesta perustetuissa erikoisvaliokunnissa. Eduskunnan hajoitus kuitenkin keskeytti molempien valiokuntien työn.

Kertomusvuoden aikana ei hallitukselle tehty ainoatakaan välikysymystä. Lisäbudjetin käsittelyn yhteydessä kesäkuun alussa esitettiin kokoomuksen taholta epäluottamusponsi ministeri Arvo Korsimolle. Ponsi kaatui maalaisliiton, kommunistien ja simoslaisten äänillä.

b) Vaalitaistelu

Vuodesta 1959 lähtien oli Sosialidemokraattisen Puolueen taholla korostettu eduskunnan hajoittamisen ja ennenaikaisten vaalien suotavuutta. Katsottiin, että valitsijöitten tahto oli edellisten vaalien jälkeen väärennetty mm. »simoslaisten» ylliloikkareiden toimesta. Siksi oli saatava uudet vaalit, jotka mahdollisesti loisivat pohjan normaalille parlamentaariselle toiminnalle.

Maalaisliitto vastusti voimakkaasti ennenaikaisten vaalien ajatusta. Se ilmeisesti pelkäsi apunaan toimineen »simoslaisen» eduskuntaryhmän hupenemista. Myös tasavallan presidentti piti ennenaikaisia vaaleja tarpeettomina. Tämän kantansa hän ilmaisi viimeksi tammikuussa 1961, jolloin sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän lähetystö kävi hänen luonaan keskustelemassa asiasta.

Kun vuoden alussa näytti selvältä, että vaalit tapahtuisivat normaalissa järjestyksessä, valitsijamiesvaalit tammikuussa 1962 ja eduskuntavaalit heinäkuussa 1962, oli puoluetoimikunnan ryhdyttävä vaahvalmisteluihin sen mukaisesti. Aikaisempi kokemus edellytti, että presidentinvaalissa olisivat päällimmäisinä yleiset valtiolliset kysymykset, kun eduskuntavaaleissa sen sijaan kamppailtaisiin lähinnä taloudellisen ja sosiaalisen toiminnan merkeissä. Sosialidemokraattien vaatimus paluusta normaaliin parlamentarismiin koski molempia vaaleja.

Istuvan presidentin toiminta oli ollut nurjamielistä ja syrjivää nimenomaan Sosialidemokraattista Puoluetta kohtaan. Hänen osuutensa ja suoranainen aloitteellisuutensa kansanvaltaisen työväenliikkeen hajoittamisessa oli tullut esiin toistuvasti ja monilla eri aloilla. Sosialidemokraateilla oli täysi syy tehdä kaikki voitavansa, jotta tasavallan presidentin paikalle tulisi tasapuolinen ja parlamentarismien pelisääntöjä kunnioittava mies.

Maalaisliiton nimissä harjoitettu presidentinhallitusten politiikka oli

vuosien mittaan synnyttänyt laajaa tyytymättömyyttä myös porvarillisissa puolueissa. Maalaisliitostakin kuului ääniä, jotka epäilivät hajoita ja hallitse -politiikan viisautta maan edun kannalta. Mieli-aloista päätellen ei istuvalla presidentillä ollut enemmistön kannatusta kansanvaltaisten puolueiden leireissä. Toisaalta oli selvää, että kommunistiset valitsijamiehet, mikäli ratkaisu olisi heidän käsissään, tulisivat antamaan kannatuksensa tri Kekkoselle, kuten tapahtui edellisissäkin vaaleissa. Lisäksi häntä kannattivat eräät poliitikot molemmissa kansanpuolueissa ja kokoomuksessa sekä simoslaisen puolueen koko johto.

Istuvan presidentin vaalivoitto näytti lähes varmalta, mikäli häneen tyytymättömät kansanvaltaiset puolueet esiintyisivät vaaleissa useamman eri vastaehdokkaan taakse jakautuneina. Vaalitaistelun tärkeimmäksi ratkaisuksi osoittautui sellaisen ehdokkaan löytäminen, joka alusta pitäen voisi saada kansanvaltaisten piirien laajan kannatuksen yli puoluerajojen. Alustavien tunnustelujen jälkeen puoluetoimikunta 21. 2. 1961 nimesi presidenttiehdokkaaksi oikeuskansleri Olavi Hongan. Nimeäminen tapahtui sillä varauksella, että Hongan ehdokkuus saisi kannatusta myös muissa puolueissa. Honka hyväksyi ehdokkuuden samanlaisin varauksin. Vaalitaistelussa oli nyt mukana kaksi presidenttiehdokasta, joista tri Kekkonen oli maalaisliiton toimesta nimetty jo yhdeksän kuukautta aikaisemmin.

Maalaisliiton aloittama vastakampanja oli alusta lähtien ulkopoliittinen ja sen keskeisiä teemoja oli sodalla pelottelu. Jo maaliskuussa maalaisliiton puoluehallitus lähetti kansanpuolueille ja kokoomukselle presidentinvaalia koskevan yhteistyötarjouksen, jossa puhuttiin »rauhan turvaamisesta rajoillamme». Tämä sanonta johti huomiotaherättäneeseen eduskuntakyselyyn eräiden porvarillisten kansanedustajien taholta.

Heti ehdokkaasta päätettyään sosialidemokraattinen puoluetoimikunta tiedusteli molemmilta kansanpuolueilta, kokoomukselta, pien-talonpoikien puolueelta ja vapaamielisten liitolta, olivatko ne valmiit tukemaan Hongan presidenttiehdokkuutta. Kevään ja kesän kuluessa pitämässään kokouksissa nämä puolueet, ruotsalaista kansanpuoluetta lukuunottamatta, ilmoittivat puolueina tukevansa Hongan ehdokkuutta. Ruotsalaisen kansanpuolueen puoluekokous jätti kysymyksen piirikokouksensa ratkaistavaksi. Ne puolestaan päättivät sallia ehdokkaitensa esiintyvän sekä Kekkonen että Hongan vaaliliitoissa. Myös Suomen kansanpuolueen tunnettuja jäseniä ilmoittautui Kekkonen valitsijamiesehdokkaiksi, vaikka puoluekokous äänestyksen jälkeen oh päättänyt antaa kansanpuolueen tuen Hongalle. Sosialidemokraattisen Puolueen päättävät elimet, puolueenvosto ja piirikokoukset,

hyväksyivät Hongan ehdokkuuden yksimielisesti. Kevätkaudella pidetyissä kokouksissa jäi tärkeimmäksi avoimeksi kysymykseksi mahdollinen vaaliliitto kaikkien Honkaa kannattavien puolueiden kesken.

Kevätkesällä pitämässään kokouksissa päättivät SKDL ja TPSL (simoslaiset) kumpikin asettaa oman presidenttiehdokkaansa. SKDL:n ehdokas Paavo Aitio ja TPSL:n ehdokas Emil Skog käsitettiin yleisesti vain hämäystarkoituksessa asetetuiksi, koska nämä puolueet eivät voineet jo valitsijamiesvaalien vaiheessa asettua Kekkosen kannalle. Syyskesään tultaessa oli jo laajalti iskostuneena käsitys, että valinta tapahtuu Kekkosen ja Hongan välillä.

Kesäkuussa perustettiin Hongan ehdokkuutta kannattavien puolueiden keskusvaalitoimikunta sekä vaalitoimisto. Syyskesällä alkoi syntyä yhteisiä vaalitoimikuntia myös vaalipiireittäin. Tarkoituksena oli, että vaalitaistelussa käytettävä painettu vaalimateriaali olisi osittain ollut yhteistä. Vaaliteemat olivat puhtaasti sisäpoliittisia ja ne koskettelivat etupäässä parlamentarismien kriisiä sekä hallinnossa havaittuja epäkohtia.

Kekkosen ja hänen kannattajiensa vaalitaistelu rakentui kesän ja alkusyksyn aikana tasavallan presidentin tekemiin vierailumatkoihin. Ohjelmassa olivat tiheässä tahdissa puolueeton Itävalta sekä Atlantin liiton maat Norja, Englanti, Kanada ja U.S. A. Vierailuiden yhteydessä tasavallan presidentti puhui toistuvasti Suomen puolueettomuudesta, »jota sanontaa Paasikivi ei milloinkaan käyttänyt Suomen ulkopoliittisesta linjasta». Haluttiin antaa sellainen kuva, että istuva presidentti oli laajentanut Suomen ulkopoliittista liikkuma-alaa ja että vierailujen isäntämaatkin sen myönsivät tunnustaessaan maamme puolueettomaksi.

Presidentin U.S.A:n vierailu oli vielä kesken, kun Suomi sai laajaa huomiota herättäneen muistutuksen siitä, ettei se ole todellisuudessa puolueeton maa, vaan Neuvostoliiton potentiaalinen liittolainen. Lokakuun 30. päivänä Suomelle lähetettiin Neuvostoliiton nootti, jossa pyydettiin ystävyys-, yhteistyö- ja avunantosopimuksen edellyttämiä neuvotteluja Suomen ja Neuvostoliiton välillä. Perusteluina neuvotteluille nootti mainitsi Länsi-Saksan hyökkäysaikeisen politiikan Itämeren alueella.

Länsimainen lehdistö nosti nootista kovan hälyn, joka kantautui kaikkialle Suomenkin lehtiin. Puhuttiin syksyn 1939 tapausten uusiutumisen ja palautettiin mieliin talvisodan kovat koettelemukset. Seuraus oli tarkoitettua kaltainen. Väestön valtasi hermostuneisuus ja pelko, joista muodostui koko vaalitaistelua hallitseva tekijä. Maalaisliiton propaganda antoi ymmärtää, että kansalaisten on valittava joko Kekkonen tai välitön sodan vaara. Jo ennen noottia oli eräs maalais-

liiton lehti vihjannut mahdollisuuteen, että Neuvostoliitto siirtää länsirajansa Pohjanlahdelle. Nootin jälkeen eräs kommunistilehti väitti kahden maalaisliittolaisen valitsijamiesehdokkaan sanoneen julkisesti, että Neuvostoliiton hyökkäysvaunukolonnat ovat marssivalmiina rajan takana. Tämänkaltaiset kirjoitukset saivat laajan julkisuuden koko maassa, mikä ilmeisesti oli ollut niiden tarkoituksenakin.

Muutamia päiviä nootin saapumisen jälkeen hallitus lähetti ulkoministeri Karjalaisen Moskovaan saamaan tarkempaa selkoa nootista ja sen tarkoituksesta. Palattuaan Karjalainen kertoi, että neuvostohallitus on tyytyväinen Suomen harjoittamaan ulkopoliittikkaan, mutta tahtoo takuun sen jatkumisesta. Venäläiset eivät lähemmin ilmaiseet, minkälaista takuuta he tarkoittivat, mutta antoivat vihjeen, että he pitivät vähemmistöhallitusta epävarmana, koska se saattaa kaatua milloin hyvänsä.

Seuraavana vaiheena tapahtumissa oli eduskunnan hajoitus. Tasavallan presidentti perusteli tätä päätöstään nootilla. Suomen kansan oli saatava sanoa mielipiteensä syntyneessä tilanteessa. Avoimeksi jäi kysymys siitä, mistä asioista kansan mielipidettä haluttiin kuulla. Hajoituksen syy oli ulkopoliittinen, mutta mikään puolue ei ollut esittänyt noudatetusta ulkopoliitikasta poikkeavia tavoitteita. Eduskuntavaalit määrättiin toimitettaviksi 4.—5. päivinä helmikuuta, kolme viikkoa valitsijamiesvaalien jälkeen.

Eduskunnan hajoituksen jälkeen levisi käsitys, että nootissa esitetyt neuvottelut raukeaisivat tai ainakin lykkäytyisivät epämääräiseen tulevaisuuteen. Suomen Moskovassa olevan suurlähettilään E. A. Wuoren annettiin kuitenkin tietää, että neuvostohallitus edelleenkin piti neuvotteluja tärkeinä. Tämä Neuvostoliiton kannanilmaisu sai tasavallan presidentin matkustamaan Novosibirskiin tapaamaan pääministeri Hrushtshevia. Matkalle lähtö tapahtui 22. 11. Luumäen kautta.

Uutinen presidentin Siperian-matkasta sai osakseen suuren huomion Länsi-Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Suomen koko lehdistöä sävytti epätietoisuus ja hermostuneisuus. Maalaisliiton propagandan mukaan tri Kekkonen oli lähdössä historialliselle matkalle, jonka kaltaiselta vain yhdellä ainoalla suomalaisella oh mahdollisuus palata hyvin tuomisin.

Vaalitaistelun noottivaihe saattoi Hongan ehdokkuutta tukeneet porvarilliset puolueet alusta alkaen hämmennyksiin. Kohun kasvaessa ne alkoivat nopeasti kääntää kurssiansa. Valitsijoiden edessä oli kuitenkin vaikeata muuttaa aivan äskettäin tehtyjä puoluepäätöksiä. Siksi niille oli tärkeätä, että Honka itse luopuisi ehdokkuudesta ja siten vapauttaisi porvarilliset puolueet sitoumuksistaan. Honkaan kohdis-

tettu painostus oh ilmeisesti hyvin ankara ja johti lopulta tulokseen. Honka ilmoitti »isänmaan edun nimessä» luopuvansa ehdokkuudesta sen päivän iltana, jonka kuluessa hänen vastaehdokkaansa oli käynyt keskustelunsa Novosibirskissa.

Hieman aikaisemmin oli K.-A. Fagerholm omissa nimissään saattanut julkisuuteen ehdotuksen, jonka mukaan presidentinvaalista luovuttaisiin ja tri Kekkonen virka-aikaa jatkettaisiin erikoislailla. Mikään puolue ei yhtynyt tähän ajatukseen. Jo ennakkoon oli arvattavissa, ettei myöskään istuva presidentti luopuisi noutamasta varmalta näyttävää vaalivoittoa, jonka eteen oli nähty paljon vaivaa. On ilmeistä, että Fagerholmin laajaa julkisuutta saanut ehdotus irroitti puoluesidonnaisuudesta sellaisia sosialidemokraatteja, jotka vallitsevissa oloissa tunsivat viehtymystä äänestää Kekkonen valitsi] amiehiä.

Tasavallan presidentti palasi Novosibirskin-matkaltaan sellaisin tiedoin, että Neuvostoliiton nootissa esitettyihin neuvotteluihin ei nyt olisi aihetta ja että niitä tulevaisuudessakin käytäisiin vain, jos aloite tehdään Suomen taholta. Hiukan myöhemmin tätä tulkintaa virallisella taholla muutettiin siihen suuntaan, että neuvottelujen edellytyksenä olisi molemmilla sopimustahoilla todettu neuvottelujen tarve, joten Neuvostoliitollakin on aloiteoikeus. Novosibirskin keskusteluissa oli Suomen taholta ilmoitettu seurattavan Itämeren piirissä tapahtuvaa kehitystä ja tehtävän sen mahdollisesti aiheuttamia esityksiä Neuvostoliitolle. Tämä seikka sai eräät skandinaaviset lehdet puhumaan Suomesta »Pohjolan vahtikoirana».

Eräät noottivaiheeseen liittyneet tärkeät seikat ovat edelleen harvojen tiedossa olevia salaisuuksia ja saattavat jäädäkin sellaisiksi. Joka tapauksessa oli jo ennen valitsijamiesvaaleja todennäköistä, että maalaisliiton asettama ehdokas olisi dramaattisen Siperian matkan jälkeen vaalien voittaja. Suomen kansanpuolue asennoitui vikkelimmin sen mukaisesti ja teki uuden puoluepäätöksen asettumisesta Kekkonen kannalle. Kokoomus jäi näennäiseen puolitiehen. Se ei nimennyt ketään ehdokasta, mutta ilmoitti pitävänsä tärkeänä porvarillisen ehdokkaan valitsemista. Koska sellaisia oli nimetty vain yksi, oli kokoomuskin siis Kekkonen kannalla. Ruotsalaisen kansanpuolueen vaaliliittojen ehdokkaat saivat puolueen sitomatta mainostaa itseään niin kuin halusivat.

Sosialidemokraatit asettivat presidenttiehdokkaakseen Rafael Paasion. Puoluetoimikunnan, puolueuuvoston ja piirikokousten päätös asiasta oli yksimielinen. Päätös tehtiin tietoisena siitä, että Paasion mahdollisuudet valituksi tulemiseen olivat hyvin vähäiset. Monia vuosia jatkunut epäparlamentaarinen meno pakotti sosialidemokraatit tarjoamaan valitsijoille paremman vaihtoehdon myös presidentin-

vaalissa. Pidettiin mahdollisena, että Paasio häviäjänakin saisi taakseen puolueen kannalta tyydyttävän määrän valitsijamiehiä.

Aika tehokkaan vaalitaistelun käymiseen Paasion puolesta oli jo teknillisestikin liian lyhyt. Vaalimateriaali jouduttiin valmistamaan liian kiireisesti, puhumattakaan siitä, että olisi ennätetty syvällisempään mielipidemuokkaukseen. Kekkonen liian ilmeinen vaalivoitto ei nähtävästi ollut omiansa kannustamaan puolueväkeä aktiiviseen vaalilyöhön. (Puolueen kenttäverkoston ja aktiivisen jäsenaineksen toiminta kertomusvuoden vaalitaisteluissa on kertomusta kirjoitettaessa tutkimuksen alaisena.)

Melko" yleinen pelko siitä, että presidentinvaalitaisteluun liittynyt noottivaihe aiheuttaisi alhaisen äänestysprosentin, osoittautui aiheettomaksi. Valitsijamiesvaalien osanotto oli ennätysmäinen 79,8 %, ja tulokset 15.—16. 1. 1962 pidetyissä vaaleissa muodostuivat seuraaviksi:

Vaaliliitto	Ääniä	%	Valitsija-
Kekkonen vaaliliitto:			
Maalaisliitto.....	698.183	(31,7)	
Suomen Kansanpuolue.....	165.555	(7,51)	
Ruots. Kansanpuolue.....	35.599	(1,61)	
Muut.....	75.911	(3,44)	
	975.248	44,28	145
SKDL.....	451.750	20,51	63
Kokoomus ja S. Kansanpuolue.....	307.897	13,98	39
Sos.-dem. Puolue.....	289.366	13,13	36
Ruots. Kansanpuolue.....	111.741	5,07	15
Sos.-dem. Liitto.....	66.166	3,00	2
	Yhteensä 2.202.204		300

Kekkonen vaalivoitto oli vakuuttava. Kokoomus ja kommunistit säilyttivät asemansa kohtalaisen hyvin. Sosialidemokraattien tulos vastasi kaikkein pessimistisimpiä odotuksia ja muodosti huonon lähtökohdan kolmen viikon kuluttua tapahtuville eduskuntavaaleille. Simoslaisille annettujen äänten nukkautuminen kävi ilmeiseksi jo valitsijamiesvaaleissa.

Eduskuntavaalitaistelu kävi olosuhteiden pakosta rinnan presidentinvaalitaistelun kanssa. Sisäpoliittiset kysymykset jäivät pahasti maalaisliiton johtaman ulkopoliittisen kampanjan varjoon. Sosialidemokraattista vaalityötä häyttasi hämmennys, jonka oli aiheuttanut valitsijoiden yllättävä käyttäytyminen valitsijamiesvaaleissa.

Helmikuun 4.—5. päivinä 1962 toimitettujen eduskuntavaalien osanottoprosentti oli jälleen ennätyksellinen, 82,5 ja tulokset muodostuivat seuraaviksi:

	Ääniä	%	Edustajia
Maalaisliitto.....	528.491	23	53
SKDL.....	507.124	22	47
Sos.-dem. Puolue.....	448.923	19,5	38
Kokoomus.....	346.638	15	32
Ruots. Kansanpuolue.....	147.663	6,4	14
Suomen Kansanpuolue.....	146.005	6,3	13
Sos.-dem. Liitto.....	100.394	4,4	2
Pientalonpojat.....	49.774	2,2	—
Muut.....	26.985	1,2	1
Yhteensä	2.301.997	100,00	200

Eduskunta muuttui porvarienemmistöiseksi. Maalaisliitto menestyi myös eduskuntavaaleissa, mutta muutoin poikkesi vaalituloksen rakenne huomattavasti edellisistä vaaleista. Kommunistit kärsivät selvän tappion, ja simoslainen eduskuntaryhmä romahti 14:stä 2:een. Kolmesta vasemmistoryhmästä ainoastaan sosialidemokraatit voimistuivat, mutta vain yhden paikan verran. Vaaleissa paljastui, että vennomalaisilla ja simoslaisilla ei puolueina näytä olevan elämisen mahdollisuuksia. (Vaalitulosten perusteellinen analysointi on toimintaker- tomusta kirjoitettaessa vielä kesken.)

4. Taloudellinen kehitys

Rajojemme ulkopuolelta ulkomaankaupan välityksellä tulleet suhdannevaikutteet ovat koko v:n 1961 ajan olleet enimmäkseen myönteisiä ja ne ovat omalta osaltaan pitäneet yllä taloudellista aktiviteettia. Kansantaloutemme sisäiset voimat ovat vaikuttaneet samaan suuntaan. Pääosassa Fagerholmin III hallituksen aikana suunniteltu, valtiovallan myötävaikutuksella ja useiden ulkomaisten luottojen tuella alulle pantu teollinen laajeneminen on edelleen ollut käynnissä ja on ulottanut vaikutuksensa talouselämän kaikille aloille. Maassa on valinnut täystyöllisyys, onpa ollut havaittavissa tiettyä ammattitaitoisen työvoiman puutettakin. Taloudellinen kasvu ei kuitenkaan enää ole ollut yhtä voimakas kuin v. 1960, mikä lähinnä johtuu siitä, että käytettävissä olevat voimavarat — niin tuotantopääoma kuin koulutettu työvoimakin — olivat jo edellisenä vuonna otetut täysmääräiseen käyttöön.

Seuraava asetelma kansantaloutemme eräiden keskeisten toimintojen määrällisistä muutoksista kuvaa viime vuosien suhdannekehitystä:

	<i>Määrällinen muutos % edellisestä ' vuodesta</i>			
	1958	1959	1960	1961
Vienti.....	— 2	+15	+ 18	+ 7
Tuonti.....	—10	+20	+ 25	+ 9
Kokonaistuotanto.....	0	+ 7	+ 9	+ 6
Teollisuuden tuotanto	— 4	+ 8	+ 12	+ 7
Kulutus.....	— 3	+ 7	+ 7	+ 5
Työllisyys.....	+ 1	+ 2	+ 5	+ 2

Ulkomaankauppa oli tuontivoittoinen, kuten edellisenäkin vuonna. Suuret teolliset investoinnit ovat lisänneet erilaisten koneiden ja laitteiden tuontia ja kuluttajien lisääntynyt ostokyky on paisuttanut monien ulkomaisten teollisuustavaroiden kysyntää. Tuonti oli arvoltaan 370 mrd. mk ja hintojen pysyessä vakaina myös markkamääräisesti n. 8 % suurempi kuin edellisenä vuonna. Vienti oli markkamääräisesti n. 340 miljardia ja siinä tapahtunut nousu aiheutui etupäässä'vientimäärien kasvusta; vientitavaroiden keskimääräinen hintataso nousi vain prosentin verran. Kauppapoliittisesti tärkeimpiä tapahtumia oli Suomen assosioituminen EFTAan 1. 7. 1961, jolloin ns. EFA-sopimus tuli voimaan ja useiden teollisuustuotteiden tullit aleni-
vat 20—30 %.

Kokonaistuotannon kasvuun on eniten vaikuttanut teollisuustuotannon lisääntyminen, joka ei kuitenkaan ole ilmennyt kaikilla aloilla. Niinpä sahatavaran ja vanerin tuotanto supistui seurauksena vientimarkkinoiden heikentymisestä. Maatalouden tuotannon määrällinen lisäys oli keskimäärin 3 % ja metsätalouden 5 %. Erityisen voimakkaasti kasvoi talonrakennustoiminta. Valmistuneiden rakennusten kuutiotilavuus oli n. 12 % suurempi kuin edellisenä vuonna.

Korkeasuhdanteesta huolimatta hintataso on pysynyt vakaina. Tukkuhintaindeksi ei mainittavasti muuttunut ja elinkustannuksia n. 1,5 % kohottaneet hintainnousut tapahtuivat vasta vuoden lopulla. Vuoden 1961 puolella tapahtuneeseen elinkustannusten kallistumiseen oli sitäpaitsi pääsyynä tavanomainen syksyllä tapahtuva vuokraindexin painotusjärjestely. Kun vuoden alussa työehtosopimusten alaisia palkkoja oli korotettu 4,3 % ja kun täystyöllisyyden vallitessa lisäksi on tapahtunut ns. palkkojen liukumista ylöspäin, niin että palkkojen kokonaismäärä arvioidaan 6—7 pro-

sentiksi, ovat palkansaaajien reaaliensiot vuoden mittaan tuntuvasti nousseet.

Rahalaitosten yhteinen talletuskanta lisääntyi v. 1961 markkamääräisesti yhtä paljon kuin edellisenäkin vuonna; prosenttinen lisäys oli 16 % (v. 1960 19 %). Toisaalta jatkui myös luottoekspansio niin suurena, ettei ottolainauksen lisäys kyennyt sitä peittämään, vaan rahalaitokset joutuivat lisäämään rediskonttauksiaan valtionpankissa sen ohella, että ne käyttivät lainanantoon ulkomaista luottoa ja osakeanneista saatuja varoja.

Suhdannekehityksen tasaantuminen aiheutti sen, etteivät valtion tulot lisääntyneet niin paljon (12 %) kuin edellisenä vuonna, vaan lisäys jäi 7 %:iin. Valtion menot sitävastoin lisääntyivät tuntuvasti voimakkaammin, mutta tällaisen kehityksen mukanaan tuomat vaikeudet siirtyivät seuraavan vuoden puolelle.

II. PUOLUEEN PÄÄTÄNTÄVALTA- JA TOIMEENPANOELIMET

1. Puolueneuvosto

Puolueneuvoston sääntömääräinen kokous pidettiin Helsingissä 12. päivänä huhtikuuta. Tavanmukaisten asioiden ohella kokouksessa käsiteltiin puolueen sääntöjen 40 §:ssä mainitut, presidentin valitsijamiesten vaalia koskevat asiat. Puolueneuvosto hyväksyi yksimielisesti puoluetoimikunnan aloitteen laajapohjaisen vaaliyhtymän luomiseksi entisen oikeuskanslerin Olavi Hongan ehdokkuuden merkeissä ja päätti nimetä mainitun henkilön presidenttiehdokkaaksi seuraavan vuoden alussa toimitettavia vaaleja varten. Antamassaan julkilausumassa puolueneuvosto korosti, että Sosialidemokraattisen Puolueen yhteistyötarjous muille kansanvaltaisille puolueille oli tarkoitettu kosemaan vain presidentin henkilövaalia ja että muissa asioissa sosialidemokraatit halusivat säilyttää itsellään — kuten muutkin hankkeeseen lupautuneet ryhmät — vapaan toimivallan. Omaksutun kannan perusteluna julkilausumassa viitattiin sellaisen yhteishengen tarpeeseen, joka parhaalla mahdollisella tavalla edistäisi pyrkimyksiä kansanvallan lujittamiseksi ja vähävaraisen väestön elinehtojen parantamiseksi maassamme.

Valitsijamiesvaaleihin liittyvien kysymysten vuoksi puoluetoimikunta joutui kutsumaan puolueneuvoston koolle vielä kaksi kertaa

ennen kertomusvuoden loppua. Näistä kokouksista pidettiin toinen 4. päivänä lokakuuta ja toinen 30. päivänä marraskuuta. Edellisessä hyväksyttiin ohjeet ns. Honka-vaaliliittojen muodostamisesta kaikkiin muihin vaalipiireihin paitsi Ahvenanmaalle. Puolueen piirijärjestöjä kehoitettiin jatkamaan edellisestä helmikuusta alkaen kehitettyjä toimiteitä, joiden tarkoituksena oli mahdollisimman laajojen vaaliliittojen aikaansaaminen kaikkien Olavi Hongan ehdokkuuden hyväksyneiden puolueiden ja kansalaisryhmien kesken. Jälkimmäisessä kokouksessa presidentinvaalikysymystä jouduttiin käsittelemään kokonaan uudelta pohjalta sen jälkeen kun tasavallan presidentti oli hajottanut eduskunnan ja Honka-ryhmittymä pääasiassa ulkopoliittisista syistä johtuen oli menettänyt presidenttiehdokkaansa ja muutenkin — porvarien jätettyä kansanvaltaisten puolueiden yhteisen rintaman — kokonaan hajonnut. Näissä oloissa puolueenvaltuusto nimesi puolue-toimikunnan suosituksesta sosialidemokraattien presidenttiehdokkaaksi puolue-toimikunnan jäsenen, kansanedustaja Rafael Paasion. Paasion ehdokkuus hyväksyttiin yksimielisesti sekä puolueen että myöhemmin piirijärjestöjen päättävissä elimissä. Julkilausumassa korostettiin sisäpoliittisten kysymysten ohella puolueen ulkopoliittikan pääperiaatteita ja perinteellistä puolueettomuuslinjaa: »Suomen ulkopoliittikan peruslinjana on täydelliseen luottamukseen perustuvat kansainväliset suhteet ja uskollisuus tehtyjä sopimuksia kohtaan. Tälle rauhan ja ulkopoliittikan linjalle Sosialidemokraattinen Puolue antaa täyden kannatuksensa. Menestyäkseen tarvitsee ulkopoliittikka sisäisesti eheän kansan tuen. Sosialidemokraattinen Puolue työskentelee kaikissa olosuhteissa näiden päämäärien hyväksi.»

Puolueenvaltuusto valitsi varapuheenjohtajakseen kertomusvuoden sääntömääräisessä kokouksessa puolueenvaltuuston jäsenen Johannes Koikkalaisen, joka toimi puheenjohtajana tässä ja seuraavassa, 4. 10. pidetyssä kokouksessa. Näitten kokousten aikana estyneenä ollut puolueenvaltuuston puheenjohtaja johti puhetta kertomusvuoden kolmannessa, 30. 11. pidetyssä kokouksessa.

2. Puolue-toimikunta

Puolue-toimikunnan kokoonpano on kertomusvuoden aikana pysynyt samana, jonka se sai vuoden 1960 puoluekokouksessa: puheenjohtajistoon ovat kuuluneet puheenjohtaja Väinö Tanner, varapuheenjohtaja Olavi Lindblom ja puoluesihteerit Kaarlo Pitsinki ja puolue-toimikunnan muina jäseninä edelleen olleet Väinö Leskinen, Sylvi Siltanen, Rafael Paasio, Martti Viitanen, Oiva Kaivola, Veikko Helle, Onni Oksanen, Viljo Virtanen ja Lars Lindeman. Puolue-toimikunnan

talousvaliokuntaan ovat edelleen kuuluneet Tanner, Lindblom ja Pit-sinki sekä valiokunnan sihteerinä toiminut taloudenhoitaja Aarne Paananen.

Puoluetoimikunta piti kertomusvuoden aikana kuusitoista kokous-ta. Pöytäkirjat sisältävät yhteensä 152 pykälää. Kokouksista poissa-olleilla on ollut poissaoloonsa hyväksyttävä syy. Yhteisiä kokouksia eduskuntaryhmän kanssa ei puoluetoimikunnalla ole kertomusvuoden aikana ollut.

3. Puoluetoimikunnan apuelimet

Kertomusvuoden aikana toimineiden puoluetoimikunnan apuelinten toiminnasta on puoluetoimikunnalle jätetty seuraavat selostukset:

Kunnallisasiainjaostoon ovat kuuluneet puheenjohtajana Martti Viitanen sekä muina jäseninä Oiva Kaivola, Veikko Helle, Sulo A. Typpö, Eino Sirén, Toivo Mansner, Juho A. Kivistö ja Aatto Väyrynen, joista viimeksi mainittu on toiminut jaoston sihteerinä. Jaoston työ on suoritettu pääasiassa puoluetoimistosta käsin ja keskittynyt kertomusvuoden alusta toimeensa ryhtyneiden uusien valtuustoryhmien ohjaukseen sekä entiseen tapaan lähinnä kunnallis- ja piirijärjestöjen aloitteesta toimeenpantujen kunnallispoliittisten neuvottelukokousten saamiseen puolueen ajankohtaisia tavoitteita ja kunnallispoliittisia pyrkimyksiä palveleviksi evästystilaisuuksiksi. Puoluejärjestöjen ohjauksessa on olosuhteiden pakosta jouduttu uhraamaan ainakin puolet ajasta valtiollisten vaalien valmisteluun, kuten sotien jälkeisinä vaahvalmisteluvuosina aikaisemminkin. Kunnallispolitiikan yleisten periaatekysymysten ohella on päähuomio jaoston valvomassa ohjaus- ja neuvontatyössä keskittynyt asunto-, sosiaali- ja veropolitiikan uudistuspyrkimykseen. Useimmat kunnallisasiainjaoston jäsenet osallistuivat puolueen eduskuntaryhmää varten laaditun verolakiehdotuksen valmisteluun.

Kunnallisasiainjaoston sihteeri varatuomari Aatto Väyrynen, joka on edelleen toiminut sihteerinä puoluetoimikunnan ja puolueuuvoston kokouksissa, jatkoi opetustoimintaansa Työväen Akatemiassa vuoden 1961 kevätlukukauden loppuun.

Kasvatustoimikuntaan kuuluivat kertomusvuonna puheenjohtajana Reino H. Oittinen, varapuheenjohtajana Mauno Koivisto, sihteerinä Anssi Kärkinen ja jäseninä Arvi Hautamäki, Väinö Liukkonen, Paavo Kuosmanen, Sakari Kiuru, Olavi Hurri, Väinö Ruusala, Aulis Leppänen, Martti Pöysälä, Taimi Rinne-Virolainen, Veikko O. Veilahti, Antti-Veikko Perheentupa, Tyne Paasivuori, Inkeri Airola, Arvo Salo, Viljo Virtanen ja Pentti Anttila.

Toimikunnan piirissä on edelleen käsitelty XXV puoluekokouksen sille antamaa tehtävää työväenliikkeen oppilaitosten ja työväenliikkeen kasvatustyön uudelleen organisointia koskevan ohjelman laatimiseksi.

Sos.-dem. Osuuskauppaväen Keskustoimikuntaan ovat kuuluneet puolueen edustajina Veikko Helle, Viljo Virtanen, Valde Nevalainen ja Aatto Väyrynen. Toimikunnan työstä on erikoisesti mainittava, ettei osuuskauppavaaleihin koskaan aikaisemmin ole valmistauduttu niin pitkäjänteisesti kuin nyt on tapahtunut.

Siirtoväenasiain jaostoon ovat kuuluneet siirtoväen edustajina Johannes Koikkalainen Turusta, Julius Klami Lahdesta ja Lauri Taskinen Helsingistä sekä puoluetoimikunnan edustajina Kaarlo Pitsinki, Valde Nevalainen ja Aarne Paananen. Jaoston puheenjohtajana on toiminut Kaarlo Pitsinki ja sihteerinä Lauri Taskinen.

Jaosto järjesti Vesilahden Kaakilassa 15. ja 16. päivinä heinäkuuta koko maata käsittävät retkeily- ja neuvottelupäivät.

Urheilujaostoon ovat kuuluneet puheenjohtajana Arvi Heiskanen ja muina jäseninä Olavi Suvanto, Eino Wuokko, Väinö Soininen, Eino Haapanen, Anni Flinck, Oiva Kaivola, Aarne Leskinen ja Sulo Lahtinen.

Sos.-dem. Maaseututoimikunnan kertomus on erillisenä liitteenä. (Liite n:o 1.)

Sos.-dem. Naisten Keskusliiton kertomus on erillisenä liitteenä. (Liite n:o 2.)

4. Puoluetoimisto

Puoluesihteerinä on toiminut Kaarlo Pitsinki, järjestösihteerinä Valde Nevalainen, taloudenhoitajana Aarne Paananen, kunnallisasiainsihteerinä Aatto Väyrynen, tiedotussihteerinä Pauli Burman, joka on hoitanut myös kansainvälisen sihteerin tehtävät, opintosihteerinä Anssi Kärkinen ja toimistosihteerinä Helinä Halava. Pääkirjanpitäjänä toimi Oili Paananen huhtikuun loppupuolelle, jolloin hän sairauden vuoksi luopui toimestaan: kesäkuussa kiinnitettiin puolueen pääkirjanpitäjäksi Maire Tommola. Kassanhoitajana on toiminut Pirjo Elo.

Puolueen palveluksessa olleiden järjestäjien tehtävät selviävät toimintakertomuksen järjestötoimintaa koskevasta osasta.

P u o l u e t o i m i s t o n k i r j e e n v a i h t o

Puoluetoimistosta lähetettiin kertomusvuoden aikana postia seuraavasti:

Sekalaiset	1.252	kpl
Kustannustoiminta	22.485	»
Järjestötoiminta	13.425	»
Valistustoiminta	2.240	»
Sos.-dem. Naisten Keskusliitto.....	12.783	»
Tiedotustoiminta	143.227	»
Kunnallistoiminta	3.114	»
TST:n toiminta	3.975	»
O-jaoston toiminta	116	»
Kansainvälinen toiminta	720	»
Luovutetun alueen yhdistyksiä koskevat asiat	41	»
Maaseutuvaltuuskunta.....	214	»
Rekisteriasiat	173	»
Työväentaloasiat	1.725	»
T-lehdistön toiminta	413	»
Laina-asiat	—	
Vaalitoiminta.....	39.982	»
	Yht. 245.885	kpl

III. JÄRJESTÖTOIMINTA

1. Yleistä

Valmistautuminen vuoden 1962 alussa suoritettaviin kaksiin vaaleihin, presidentin valitsijamies- ja eduskuntavaaleihin, löi leimansa kulueneen vuoden puolueetyölle. Ehdokasasettelun vuoksi jouduttiin suorittamaan kaksi puolueäänestystä sekä pitämään kahdet ylimääräiset piirikokoukset. Nimikään puolueuuevostolla oli kaksi ylimääräistä kokousta.

Kun edellä mainittujen suurten taistelutehtävien ja niiden johdosta kertyneiden toimenpiteiden lisäksi kurssi- ja koulutustyö on yltänyt ennätyslukuihin, voidaan puolueemme piirissä sanoa eletyn täystyöllisyyden merkeissä.

2. Valistus- ja opintotoiminta

Sosialidemokraattisen kasvatuksen seminaari

Kasvatustoimikunta järjesti 11.—14. 5. 1961 Työväen Akatemiassa Sosialidemokraattisen kasvatuksen seminaarin. Siihen otti osaa n. 50—60 henkilöä, jotka edustivat sosialidemokraattisen työväenliikkeen

eri järjestöjä ja oppilaitoksia. Seminaariin osallistui kutsuvieraana ja luennoitsijana mm. opintorehtori Sven-Arne Stahre Ruotsista. Seminaarissa käsiteltiin kasvatustyön merkitystä, problematiikkaa ja tulevan kehityksen suuntaviivoja sosialidemokraattisessa liikkeessä. Työskentely seminaarissa tapahtui sekä yleiskeskusteluissa alustusten pohjalta että työryhmissä. Seminaarin alustuksista, keskusteluista, ryhmätyöraporteista ja julkilausumista laadittiin erityinen yhteenveto.

Kurssitoiminta

Vuoden 1961 aikana osallistui kaikkiaan noin 1.300 puolueen jäsentä kenttäverkoston yhdysmies- ym. kursseille. Kurssit olivat etupäässä viikon kestäviä puoluekursseja, joita kertomusvuonna järjestettiin 19. Lisäksi oli ilta- ja viikonloppukursseja. Piiri- ja kunnallisjärjestöjen toimesta järjestettiin runsaasti iltakursseja, joiden ohjelma laadittiin yhteistoiminnassa puolue toimiston kanssa. Kun puolueen jäseniä on lisäksi osallistunut Työväen Sivistysliiton järjestämille erilaisille kursseille v. 1961, voidaan sanoa n. 2.000 sosialidemokraatin olleen kertomusvuonna mukana kurssityön piirissä.

Opintokerhot

Opintokerhotoiminta vilkastui jonkin verran edelliseen vuoteen verrattuna. Puolueosastojen yhteydessä toimi 142 opintokerhoa, joissa oli n. 2.000 jäsentä. Näistä oli naisia 1.291. Opintokerhotoiminnassa on kehitys kulkenut siihen suuntaan, että opintokerhojen lukumäärä on lisääntynyt, mutta kerhojen keskimääräinen jäsenmäärä on pienentynyt.

Opintoasiamiesverkosto

Puolueosastot nimesivät kertomusvuonna n. 300 opintoasiamiestä, joista entistä suurempi määrä eli 134 toimi Työväen Sivistysliiton opintoasiamiehinä.

3. Julkaisujen levikki

Sosialistisen Aikakauslehden levikkityötä on hoitanut sivutoimisena järjestötarkastaja Vihtori Lahti. Vuoden 1961 lopulla järjestetyssä levikkikilpailussa on palkintona 100.000 markan rahapalkinnot.

Kalenterijulkaisujen levikkikilpailussa jaetaan palkinnot myös rahapalkintoina. Julkaisujen levikki on pysynyt aikaisempiin vuosiin verrattuna samana.

4. Tiedotustoiminta

Kertomusvuoden aikana lähetettiin tiedotusosaston toimesta kentälle noin 230.000 tiedotuskirjettä. Presidentin valitsijamies- ja eduskunta vaalikampanjojen yhteydessä lähetettiin kaikkiaan 2.970.000 kpl painotuotteita, joista erityyppisiä lentolehtisiä 1.970.000 kpl. Järjestölehti »Sosialidemokratian Tie» ilmestyi kuusi kertaa painoksen ollessa kahdesti 30.000 kpl ja kolmasti 200.000 kpl sekä kerran (vaalikampanjan loppuvaiheessa) 1.230.000 kpl suuruisena, jokaiseen kotiin osoitettuna lähetyksenä.

Puolue toimisto lähetti kentälle levitettäväksi kaikkiaan 570.000 kpl erilaisia vaalimainoksia.

5. Toimitsijapäivät

Vuoden kuluessa pidettiin kahdet, koko toimitsijakuntaa koskevat neuvottelupäivät. Kevään neuvottelupäivät pidettiin Lepolammin lomakodissa ja syksyllä kokoonnuttiin Helsingissä. Piirisihteerit joutuivat pitämään useitakin yhteisiä kokouksia kuluneen toimikauden aikana.

6. Matka-asiamiehet

Puolueen palveluksessa ovat kertomusvuoden aikana olleet seuraavat matka-asiamiehet: järjestötarkastajana Vihtori Lahti, maaseutujärjestäjänä Arvo Nuolijärvi ja toimitsijoina Yrjö Virtanen, Reino Kanerva, Veikko Nissinen, Paavo Sahlström, Matti Riekkinen, Onni Hyvönen ja 16. 10. lähtien Eino Ahokas. Ruotsinkielisillä alueilla on toimitsijana ollut Jarl Nordman. Kurssitoimintaa on hoitanut Unto Niemi.

Pääasiassa työpaikka- ja kenttäverkoston piirissä ovat toimineet seuraavat toimitsijat: Nestori Paasimaa, Vilho Seppälä, Aarre Kari, Kalevi Kettunen, Sakari Tahvanainen, Yrjö Jokipii ja Jukka Tuomi 16. 1. lähtien, Hannu Lamminmäki ja Aarne Riikonen 1. 2. lähtien, Veikko Ulmanen 16. 2. ja Martti Kiljunen 20. 11. lähtien.

Seuraavan vuoden alussa suoritettavat kahdet vaalit aiheuttivat sen, että jouduttiin palkkaamaan tilapäistä työvoimaa, joka oli sijoitettuna eri piireihin.

7. Piirijärjestöt

Piirijärjestöjä oli Suomen Ruotsalainen Työväenliitto mukaan luetuna 17.

Piirisihteereinä ovat toimineet seuraavat henkilöt: Ragnar Lönnqvist (Helsingin Sosialidemokraattinen Piiri), Kauko Tapaninen

(Uudenmaan Sosialidemokraattinen Piiri), Veikko Hellgren (Turun 1. et. Sosialidemokraattinen Piiri), Väinö Vilponiemi (Satakunnan Sosialidemokraattinen Piiri), Viljo Salomaa (Hämeen et. Sosialidemokraattinen Piirijärjestö), Antti Halme (Hämeen pohj. Sosialidemokraattinen Piiri), Erkki Kuoppala (Kymin 1. Sosialidemokraattinen Piiri), Aaro Airas 15. 7. saakka ja sen jälkeen Martti Åberg (Mikkelin 1. Sosialidemokraattinen Piirijärjestö), Keijo Suksi (Kuopion Sosialidemokraattinen Piiri), Kalervo Neiglick (Joensuun Sosialidemokraattinen Piiri), Tauno Kähkönen (Sos.-dem. Puolueen Keski-Suomen Piiri), Eeli Lepistö (Vaasan 1. et. Sosialidemokraattinen Piiri), Toimi Metsäranta (Kokkolan Sosialidemokraattinen Piiri), Erkki Koponen (Oulun Sosialidemokraattinen Piiri), Leevi Kovalainen (Kajaanin Sosialidemokraattinen Piiri), Heino Uksila (Lapin Sosialidemokraattinen Piiri) ja Lars Lindeman (Suomen Ruotsalainen Työväenliitto).

8. Puolueen järjestöt

Kertomusvuoden päättyessä oli puolueessa 1.342 yhdistystä ja 181 kunnallisjärjestöä. Näistä oli ruotsinkielisiä 50 yhdistystä ja 7 kunnallisjärjestöä. Seuraavat 31 yhdistystä ja yksi kunnallisjärjestö on perustettu:

Perustettu	Nimi	Piiri
24. 1.	Vihannin Sosialid. Ty.	Oulun 1.
24. 1.	Kuhmtalahden Sd. Yhd.	Oulun 1.
30. 1.	Turun Sos.-dem. Kilta	Turun 1. etel.
2. 2.	Ylivieskan Rautatiel. Sos.-dem. Yhd.	Oulun 1.
4.2.	Matkun Ty.	Hämeen 1. etel.
22. 2.	Sorsakosken Sos.-dem. Naisyhdistys	Kuopion 1.
23.2.	Viharlaakson Sosialidemokraatit	Uudenmaan 1.
13.3.	Simo joki varren Sos.-dem. Yhdistys	Lapin 1.
13. 3.	Ylitornion Sosialidemokraatit	Lapin 1.
25. 3.	Maaningan Sos.-dem. Naisyhdistys	Kuopion 1.
25.3.	Sukevan Sos.-dem. Naisyhdistys	Kuopion 1.
25. 3.	Sos.-dem. Puolueen Juankosken Ty.	Kuopion 1.
29.3.	Perhon Sos.-dem. Ty.	> Vaasan 1. pohj.
22.4.	Turun Kultaseppäalan Sos.-dem. Yhd.	Turun 1. etel.
22.4.	Turun Tekn.lait. työntek. Sos.-dem. Yhd.	Turun 1. etel.
22.4.	Tyrvännön Ty.	Hämeen 1. etel.
22.4.	Kempeleen Sosialidemokraatit	Oulun 1.
22.4.	Laanilan Sos.-dem. Ty.	Oulun 1.
22.4.	Koivun Sosialidemokraatit	Lapin 1.

Perustettu	Nimi	Piiri
22.4.	Vuottolahden Sos.-dem. Yhd.	Kajaanin piiri
16.5.	Harmaasalon-Sätöksen Sos.-dem. Yhd.	Joensuun piiri
19.7.	Turun Liikealan Sos.-dem. Yhd.	Turun 1. etel.
19.7.	Säyneisen Sos.-dem. Yhd.	Kuopion 1.
27.7.	Mataran ja Vaikon Sos.-dem. Yhd.	Joensuun piiri
4.9.	Lahden Kiinteistöalan Työntek. Sd. Yhd.	Hämeen 1. etel.
4.9.	Raunistulan Sd. Toveriseura.	Turun 1. etel.
16. 10.	Perniön Sosialidem. Kunnallisjärjestö	Turun 1. etel.
16. 10.	Yli-Iin Sos.-dem. Ty.	Oulun 1.
16. 10.	Schaumanin Sosialidemokraatit	Vaasan 1. pohj.
30. 10.	Turun Satama-alan Sos.-dem. Yhd.	Turun 1. etel.
30. 10.	Kivivaaran Sos.-dem. Ty.	Oulun 1.
21. 11.	Kemin Rautatiel. Sd. Yhd.	Lapin 1.

IV. PUOLUEEN LEHDISTÖ JA JULKAISUTOIMINTA

1. Sosialidemokraattiset sanomalehdet

Kertomusvuoden aikana ilmestyi edelleen 12 sosialidemokraattista sanomalehteä. Seitsemän kertaa viikossa ilmestyvät puolueen pää-äänenkannattaja Suomen Sosialidemokraatti ja Kansan Lehti, johon Työn Voima on yhdistetty, kuusipäiväisinä Eteenpäin, Hämeen Kansa, Kansan Työ, Turun Päivälehti, Uusi Aika ja Vapaus, kolmipäiväisinä Kansan Voima, Pohjanmaan Kansa ja Pohjolan Työ sekä kaksipäiväisenä Svenska Demokraten.

Puoluelehtien päätoimittajina ovat kertomusvuoden aikana toimineet: Atte Pohjanmaa (Suomen Sosialidemokraatti), H. A. Salokangas (Eteenpäin), Mauno Pelkonen (Hämeen Kansa), Arvo Tuominen (Kansan Lehti), Reino Kaatonen (Kansan Työ), T. Moilanen (Kansan Voima), Pentti Ketola (Pohjanmaan Kansa), Toivo Nykänen (Pohjolan Työ), Rafael Paasio (Turun Päivälehti), Vilho Rantanen (Uusi Aika), Alpo Tiitinen (Vapaus) sekä Gunnar Henriksson (Svenska Demokraten). Toimitusten henkilökunnassa ei ole tapahtunut sanottavia muutoksia.

2. Työväenlehdistö ry ja Työväen Sanomalehtien Tietotoimisto (TST)

Lehtiliikkeittemme taloudellisesta kehityksestä voidaan yleisesti todeta, että edellisenä vuonna alkanut myönteinen suunta jatkui kertomusvuoden aikana. Mitään suurempia uudistuksia, lukuunottamatta

Kansan Lehden varsin laajaa koneinvestointia, ei kertomusvuoden aikana tapahtunut. Myönteisenä piirteenä todettakoon, että yleensä lehtiliikkeet saattoivat tehdä voitollisia tilinpäätöksiä. Kehityksen suunta on siten ollut lohdullisempi kuin vuosikausiin, joskin jatkuva pääomanpuute on estänyt välttämättömien uudistusten toimeenpanon kirjapainoissa.

Päivälehtien lukumäärä pysyi entisellään. Lehtien yhdistämisaika on ollut esillä Työväenlehdistö r.y:n järjestämissä yhteisissä neuvottelutilaisuuksissa, mutta mitään käyttökelpoista ratkaisua ei näissä neuvotteluissa ole tullut esille. Levikin lasku, jota olosuhteista johtuen on viime vuosina jatkuvasti tapahtunut, yleisesti katsoen pysähtyi ja osoitti joissakin tapauksissa jo lievää nousuakin. Levitystyön pohjaa laajennettiin lisäksi vaaleja edeltäneellä vapaakappaleiden levittämisellä, jota tapahtui jo osittain kertomusvuoden aikana ja jonka kustannuksiin Työväenlehdistön, Kannatusyhdistys r.y. osallistui.

Kannatusyhdistyksen johtokuntaan ovat kuuluneet puoluesihteerinä Kaarlo Pitsinki puheenjohtajana sekä jäsenenä taloudenhoitaja Aarne Paananen, toimitusjohtaja Visa Kivi, kansanedustaja Väinö Leskinen, toimitusjohtaja Toivo Nurmi, johtaja Onni Hiltunen ja varatuomari Aatto Väyrynen. Yhdistyksen sihteerinä on toiminut o.t.o. E. A. Wuokko.

Työväenlehdistö r.y:n johtokuntaan ovat kuuluneet toimitusjohtaja Visa Kivi puheenjohtajana, toimitusjohtajat Toivo Nurmi (Pori), Väinö Hurnonen (Tampere), Valentin Talpio (Hämeenlinna), Olavi Närhi (Kotka) sekä varajäsenenä toimitusjohtajat Olavi Sarmio (Turku) ja Olavi Vella (Vaasa). Yhdistyksen sihteerinä o.t.o. E. A. Wuokko.

Työväenlehdistö Osakeyhtiön toiminta päätettiin kertomusvuoden aikana lakkauttaa.

Työväen Sanomalehtien Tietotoimisto (TST) toimi edelleen Työväenlehdistö ry:hyn yhdistettynä toimittaen jäsenlehdilleen uutisaineistoa, artikkeleita, lukemistoa ja matriiseja.

TST:n päätoimittajana on ollut Eino Kalkkinen sekä muina varsinaisina toimittajina Toivo Kivinen ja Mirjani Valkama. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän sihteerinä Aaro Kärkkäinen on edelleen toiminut TST:n eduskuntaselostajana ja poliittisena avustajana. Puoluetoimiston kanssa TST on ollut kiinteässä yhteistyössä. Kodin piirin aineistoa on hoitanut Eila Vuokko ja ajanvietteaineistoa Hertta Myllymäki.

3. Sosialistinen Aikakauslehti

Uutena päätoimittajana on vuoden 1961 alusta toiminut Kaarlo Pitsinki. Toimitussihteerin tehtäviä on hoitanut Olli Laitinen. Toimi-

tusneuvostoon ovat kuuluneet Sakari Kiuru, Väinö Liukkonen, Teppo Meriluoto, Tyne Paasivuori ja Jaakko Rantanen.

Sosialistisesta Aikakauslehdestä julkaistiin kaksi syväpainossa painettua naisten erikoisnumeroa, joiden yhteispainosmäärä oli yli 40.000 kpl. Erikoisnumeroiden julkaisemista on tarkoitus jatkaa myös vuoden 1962 aikana.

4. Muu julkaisutoiminta

Työväen Kalenteria, Työväen Taskukirjaa ja Folkets Fickkalenderia on julkaistu entiseen tapaan.

V. TALOUDELLISET ASIAT

1. Työväentalot

Useiden yhdistysten toimitalot alkavat rappeutua, sillä varojen puutteessa ei ole voitu suorittaa tarpeellisia korjauksia, vielä vähemmän talojen muuttamista ajan vaatimusten mukaisiksi. Olosuhteet ovat aikaisempiin vuosiin verrattuna muuttuneet niin paljon, etteivät yhdistysten entiset rahanhankintakeinot enää tuota taloudellista tuloa, joten se kohdistuu välittömästi toimitalon hoitomahdollisuuteen. Joittenkin piirien alueella on muutamista huonokuntoisista taloista ollut pakko luopua, kun korjauskustannukset olisivat nousseet yli kannattavuusrajan.

Toimitalonsa korjauksen tai rakentamisen vuoksi ovat monet yhdistykset velkaantuneet ja joutuneet vaikeuksiin, kun arvioidut tuotot ovat supistuneet. Puolue ei ole voinut paljontaan auttaa näitä järjestöjä taloudellisesti.

Niille yhdistyksille, joiden on katsottu pystyvän hoitamaan taloutensa, on puoluetoimikunta myöntänyt rakennusluvan, ja puoluetoimisto on avustanut yhdistyksiä luottojen järjestämisessä.

Kun useat TYK:hon kuuluvat yritykset ovat tehneet konkurssin, niin ne yhdistykset, joilla on ollut velkavekseleissään näitten yritysten takaus, joutunevat suuriin vaikeuksiin. Lisää huolestuneisuutta aiheuttaa yleinen otaksuma, että myös Työväentalojen Takaus Oy voi joutua konkurssitilaan, jolloin takuussa olevat yhdistykset voivat joutua vaaranalaiseen asemaan.

Elokuvapalvelu Oy, on menestyksellisesti hoitanut elokuvateattereita omistavien yhdistysten filmivuokrauspalvelua.

Samoin arpajaistoimisto Kultareuna r.y. on järjestänyt keskus-

järjestöjen ja muitten yhteisöjen arpajaisia olosuhteisiin katsoen menestyksellisesti.

2. Piiri- ym. järjestöjen avustaminen ja eläkkeet

Kertomusvuoden aikana puoluetoimisto suoritti seuraavat avustukset ja eläkkeet:

Uudenmaan piiri.....	770.000: —
Mikkelin piiri.....	1.021.776: —
Hämeen et. piiri.....	90.000: —
Kajaanin piiri.....	588.370: —
Kemin piiri.....	753.870: —
Oulun piiri.....	588.370: —
Kokkolan piiri.....	683.870: —
Seinäjoen piiri.....	648.370: —
Joensuun piiri.....	782.810: —
Kuopion piiri.....	588.370: —
Sos.-dem. Naisten Keskusliitto.....	2.041.381: —
Sos.-dem. Nuorison Keskusliitto.....	3.431.572: —
Otto Toivonen, Hämeenlinna (eläke).....	50.000: —
Palosaaren Sd. Työväenyhdistys.....	60.651: —
Lapuan Työväenyhdistys.....	300.000: —
Akateeminen Sos.-dem. yhdistys.....	150.000: •—
	Mk 12.549.410: —

Vuoden 1961 aikana annettuja lainoja:

Haapajärven Työväenyhdistys.....	60.000: —
Leppävuiran Työväenyhdistys.....	76.500: —
Nihattulan Työväenyhdistys.....	50.000: —
	Mk 186.500: —

Suoritettu järjestöjen lainojen lyhennyksiä, korkojen maksuja ym. kuluja:

Kiinteistö Oy Karihaara, vak.maksu.....	5.375: —
Könönpellon Ty.....	1.031.984: —
Lapuan Ty.....	141.615: —
Nihattulan ty.....	61.450: —
Nuijamaan Ty.....	21.840: —
Pansion Ty.....	257.570: —
	Mk 1.519.834: —

3. Luovutetun alueen yhdistykset

Kertomusvuoden aikana on luovutetun alueen yhdistyksille palautettu niiden omaisuutta seuraavasti:

Metsäpirtin Ty:lle.....	10.000: —
Inkilän Ty:lle.....	170.000: —
Terijoen Ty:lle.....	620.919: —
	Mk 800.919: —

4. Rahankeräys

Vuoden viimeisellä neljänneksellä toimeenpantiin rahankeräys vaalirahoituksen merkeissä. Keräyksen tuotto jäi tällä kertaa vaatimattomaksi, mutta oli kuitenkin hyvänä apuna vaalitaistelun rahoituksessa.

Tulos jaettiin tasan piirijärjestöjen ja puoluetoimiston kesken.

/

VI. KANSAINVÄLISET SUHTEET

Sosialistisen Internationaalin kongressi kokoontui lokakuussa Roomassa, jossa Suomea edustivat Kaarlo Pitsinki, Sylvi Siltanen ja Pauli Burman. Kongressi käsitteli pääasiassa kansainvälistä taloudellista yhteistyötä, kehitysmaiden ongelmia, nuorisopoliittisia kysymyksiä ja sosialidemokraattisten puolueiden periaatteellista kannanottoa maailman nykyiseen tilanteeseen. Kertomusvuoden kuluessa Pauli Burman osallistui kolmeen Internationaalin toimistovaliokunnan kokoukseen. Euroopan yhteiskomitea käsitteli taloudellisia integraatiokysymyksiä kahdessa kokouksessa, joista toiseen, heinäkuussa Pariisissa järjestettyyn, osallistui Suomen edustajana Pauli Burman.

Sosialistisen Internationaalin toimesta järjestettiin Tanskassa kesällä puolueiden puheenjohtajien kokous, jossa Suomea edusti varapuheenjohtaja Olavi Lindblom. Kokouksen keskeisenä tehtävänä oli käsitellä Sosialistisen Internationaalin uuden ohjelman luonnosta esitettäväksi edelleen Roomassa lokakuussa pidettävälle kongressille.

Pohjoismaiden yhteistyökomitean kokous pidettiin Oslossa 13.—14. 5. Suomen Sos.-dem. Puoluetta edustivat Väinö Tanner, Olavi Lindblom, Kaarlo Pitsinki ja Sylvi Siltanen sekä Veikko Oksanen, Olavi Aarnio ja Jaakko Rantanen puolueen valtuuttamina ammattiyhdistysliikkeen edustajina.

Puoluesihteeri Pitsinki osallistui Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen edustajana seuraaviin veljespuolueiden kokouksiin: Norjan

Työväenpuolue 9.—11.4., Itävallan Sosialistinen Puolue 7.—9. 6. ja Tanskan Sosialidemokraattinen Puolue 11.—15.6.

Ruotsin Sosialidemokraattisen Työväenpuolueen puheenjohtajan, pääministeri Tage Erlanderin 60-vuotispäivänä 13.6. kävivät esittä-mässä Suomen Sos.-dem. Puolueen onnitteletut K.-A. Fagerholm ja Sylvj Siltanen.

Liite N : o 1

MAASEUTUVALTUUSKUNNAN TOIMINTA 1961

1. Sos.-dem. Maaseutu valtuuskunta

Sos.-dem. Maaseutuvaltuuskunta kokoontui kertomusvuoden aika-na yhden kerran. Kokous pidettiin Helsingissä Puoluetoimiston neu-votteluhuoneessa huhtikuun 23 päivänä. Kokouksessa olivat saapu-villa kaikkien muiden piirien paitsi Pohjois-Hämeen piirin valitsemat maaseutuvaltuuskunnan jäsenet. Kulutusosuuskuntien Keskusliittoa edusti kokouksessa agronomi Olavi Louhenranta ja Sos.-dem. Naisten. Keskusliittoa sihteeri Taimi Rinne-Virolainen. Paikalla oli myös pii-rien ja puolueen toimitsijoita.

Ohjesäännön määäämien asioiden ohella kuultiin kansanedustaja Edv. Pesosen selostus eduskunnassa esillä olevasta maatalouden pe-rusluottokysymyksestä ja tohtori Pentti Viidan esitelmä maatalouden hintajärjestelmästä. Kokous päätti asettaa viisihenkisen maatalouden selvittelytoimikunnan, johon valittiin Walter Kuusela, Olavi Louhen-ranta, Heikki Simonen, Lars Lindeman ja Pentti Viita, ja heidän vara-miehikseen Paavo Vihavainen, Erkki Pernu, Taimi Rinne-Virolainen, Edv. Pesonen ja Ahti M. Salonen. Toimikunta on pitänyt vuoden aikana useita kokouksia, joissa se on mm. käsitellyt vuoden aikana eduskunnassa esillä olleita maatalouskysymyksiä ja saattafiut käsi-tyksensä niistä eduskuntaryhmän tietoon. Lisäksi se on seurannut val-tion komiteoiden maataloutta koskevien tutkimusten edistymistä. Perusteellisen selvityksen tekeminen jäi toimikunnalta kuitenkin kesken, sillä valtion asettaman maatalouden tukikomiteah mietintö eiv ollut vielä valmistunut. Kun kaksinkertaisen työn tekemistä kat-sottiin tarpeelliseksi välttää, oli jäätävä odottamaan p.o. mietinnön valmistumista ennen kuin toimikunnan työtä jatketaan.

Kokouksen hyväksymässä julkilausumassa kiinnitettiin huomiota maatalouden perusluottokysymyksen hoitoon, metsätyöntekijäin.

vähimrnäispalkkalain aikaansaamiseen, siirtotyömaiden lopettamisen välttämättömyyteen ja työllisyystöissä maksettavien palkkojen parantamiseen.

II. Sos.-dem. Maaseututoimikunta

Edellä mainitussa kokouksessa valittiin Maaseututoimikuntaan seuraavat henkilöt:

Puheenjohtajaksi hedelmäviljelijä Ilmari Linna, jäseniksi maanvilj. Jalmari Väisänen Liperistä, maanvilj. Onni Oksanen Lopelta, sihteeriksi Taimi Rinne-Virolainen Helsingistä, agr. Erkki Pernu Helsingistä, pienviljelijä Heikki Simonen Ylivieskasta, kansanedustaja Edv. Pesonen Sysmästä, tarkastaja Artturi Koskinen Karstulasta sekä lisäjäseniksi maatalousteknikko Paavo Vihavainen Helsingistä, piiri-sihteeriksi Viljo Salomaa Hämeenlinnasta, sähkötekniikka Paavo Sahlström Turusta ja kansanedustaja Väinö Tikkaaja Seinäjoelta.

Maaseututoimikunta kokoontui kertomusvuoden aikana yhden kerran. Kokouksessa, joka pidettiin syyskuun 14 päivänä Helsingissä Puoluetuimiston kokouhuoneessa, päätettiin pitää Pajulahdessa syksyn aikana viikon kestävä maaseutukurssit, joille toivottiin saatavan keskimäärin kaksi kurssilaista kustakin maaseutupiiristä. Kokouksessa kuultiin selostus eduskuntatyön näkymistä ja evästettiin työvaliokuntaa maaseutua koskevien aloitteiden saamisessa ryhmän aloitteiden joukkoon. Puolueen järjestösihteeriksi selosti kokoukselle presidentinvaalivalmistelua.

III. Maaseututoimikunnan työvaliokunta

Maaseututoimikunnan työvaliokunta kokoontui vuoden aikana neljä kertaa. Näissä kokouksissa käsiteltiin eduskunnalle tehtäviä aloitteita ja määriteltiin kanta kulloinkin eduskunnassa esillä oleviin tärkeimpiin maataloudellisiin kysymyksiin. Nämä kannanotot välitettiin sihteerin välityksellä eduskuntaryhmän tietoon. Edelleen näissä kokouksissa päätettiin suunniteltujen maaseutukurssien ohjelma.

Valitettavasti maaseutuvaltuuskunnan päättämät maaseutukurssit jouduttiin peruuttamaan vähäa ennen niiden toimeenpanoa sen vuoksi, että eduskuntavaalit oli määrätty pidettäväksi ennaaikaisesti ja puolueen koko aktiivinen jäsenaines tarvittiin vaalityöhön.

Maaseututoimikunnan ja työvaliokunnan sihteerinä on kertomusvuoden aikana toiminut Sos.-dem, eduskuntaryhmän sihteeriksi Aaro Kärkkäinen. Maaseututoimitsijana on kertomusvuoden ajan ollut maatalousteknikko A. Nuolijärvi.

Liite n:o 2

KERTOMUS SOS.-DEM. NAISTEN KESKUSLIITON
TOIMINNASTA VUODELTA 1961

Sos.-dem. Naisten Keskusliiton toiminta on mennyt vuoden 1961 aikana ripeästi eteenpäin. Huomattavimmista toimintatapahtumista mainittakoon Tampereella pidetyt kunnallispäivät helmikuussa, koko maan käsittävä toimintakilpailu, vaalitaisteluun sekä muihin puolueen kehoittamiin tehtäviin osallistuminen.

Keskusliittoon liittyneiden perusjärjestöjen lukumäärä oli vuoden lopulla 331. Lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna on 24 järjestöä. Kirjeenvaihto liiton toimistosta on edelleen osoitettu huomattavasti suuremmalle järjestömäärälle, sillä kaikki naisjaostot eivät ole vielä tehneet virallista liittymispäätöstä keskusliittoon, vaikka ovatkin liiton kanssa yhteistoiminnassa.

Liittoneuvosto

Liittoneuvosto on kertomusvuoden aikana pitänyt kaksi kokousta, toisen huhtikuun 23 pnä, jossa oli liittoneuvoston jäseniä 24. Liitto-toimikunnan jäsenet sekä toimitsijat mukaan lukien oli kokoukseen osallistuneiden yhteinen lukumäärä 31 henkeä. Ylimääräinen liittoneuvoston kokous pidettiin vaalivalistustyön suunnittelun merkeissä lokakuun 14 pnä. Tähän kokoukseen osallistui liittoneuvoston jäseniä 20. Yhteinen osanottajamäärä oli 31. Kevätkokouksessa selosti poliittista tilannetta Anni Flinck, eduskuntaryhmän toimintaa Lempi Lehto ja toimintasuunnitelmia Taimi Rinne-Virolainen. Kokouksesta annettiin lehdistölle julkilausuma, joka postitettiin monisteena myös perusjärjestöille. Syyskokouksessa kuultiin järjestöpoliittinen katsaus,, jonka yhteydessä esitteli Martti Tynkkynen Työväen Urheiluseurojen Keskusliiton,. Orvo Lahtinen ammattiyhdistysliikkeen ja Aulis-Leppänen sos.-dem. nuorisoliikkeen toimintaan liittyviä ajankohtaisia, näkymiä. Poliittisen tilanneselostuksen esitti kokoukselle Sylvi Silta-nen, sosiaalisten järjestöjen toimintaa selosti Tyne Paasivuori ja toiminta- sekä vaalityösuunnitelmia Taimi Rinne-Virolainen.

Liittoneuvoston kokouksen lisäksi pidettiin eduskuntavaaleihin valmistautumisen johdosta naispiirien puheenjohtajien ja sihteerien yhteinen neuvottelukokous Helsingissä joulukuun 11 päivänä. Lu-

kuunottamatta Joensuun ja Lapin piiriä oli kaikista muista naispiiri-järjestöistä edustus kokouksessa. Osanottajien määrä oli 25. Sylvi Siltanen selosti poliittista tilannetta, lehtitoimikunnan työsuunnitelmia Annikki Saarela-Johansson ja muuttuneen tilanteen aiheuttamia tehtäviä vaalivalistustyössä Taimi Rinne-Virolainen.

Liittotoimikunta

Liittotoimikunta on kertomusvuoden kuluessa kokoontunut 12 kertaa. Pöytäkirjan pykälä on merkitty 142. Työvaliokunta on kokoontunut 7 kertaa, joista pöytäkirjan pykälä 35.

Liittotoimikunnan jäsenet ovat osallistuneet kokouksiin seuraavasti: Sylvi Siltanen 12, Taimi Rinne-Virolainen 12, Meeri Kalavainen 10, Helvi Saarinen 10, Tyyne Paasivuori 9, Annikki Saarela-Johansson 8, Anni Vallanti 7, Tellervo Henriksson 6, Lempi Lehto 5 ja Alli Lahtinen 3 kertaa. Liittoneuvoston varapuheenjohtaja Inkeri Airola on myöskin osallistunut liittotoimikunnan kokouksiin.

Liittotoimikunnan alaiset jaostot

Kansainvälinen jaosto: Jäsenet: Sylvi Siltanen, Helvi Saarinen, Inkeri Airola ja Alli Lahtinen.

Sosiaalijaosto: Jäsenet: Helvi Saarinen, Svea Degerman, Alli Lahtinen ja Taimi Rinne-Virolainen.

Talousjaosto: Jäsenet: Laila Leskinen, Tellervo Henriksson, Oili Paananen kevääseen saakka, Kerttu Hiltunen ja liiton puheenjohtaja sekä sihteeri.

Lehtitoimikunta: Jäsenet: Annikki Saarela-Johansson, Tyyne Paasivuori, Eila Vuokko, Alli Lahtinen ja liiton sihteeri.

Sos.-dem. Naisten Viestin toimitusneuvosto: Jäsenet: Tyyne Paasivuori, Anni Vallanti ja liiton sihteeri.

Opintojaosto: Jäsenet: Annikki Saarela-Johansson, Meeri Kalavainen, Pirkko Meriluoto, Anni Vallanti ja liiton sihteeri.

Liiton toimisto ja toimihenkilöt

Liiton toimisto on ollut edelleenkin puoluetöimiston yhteydessä Paasivuorenkatu 3, huone n:o 12.

Tilinpäidolliset asiat ja pääkassa sekä monistus on hoidettu puoluetöimistössä.

Liiton toimistosta on naisten järjestökentälle lähetetty kirjeitä ja muita lähetyksiä 12.592 kappaletta. Kiertokirjeitä perus- ja piiri-järjestöille 12.

Liiton palveluksessa ovat olleet seuraavat toimihenkilöt: sihteerinä Taimi Rinne-Virolainen, järjestösihteerinä 15.3. saakka Hilja Tiainen ja hänen erottuaan liiton palveluksesta siirtyi järjestösihteerin tehtäviin toimitsija Ulla Suhonen, 1.3. palkattiin toimitsijaksi Liisa Räsänen, ja toimistonhoitajana helmikuun alusta lähtien on ollut Helga Niemi.

Eri puolille maata suuntautuneilla matkoilla ovat toimitsijat olleet seuraavasti: Ulla Suhonen 135 päivää, Hilja Tiainen 31 päivää, Liisa Räsänen 108 päivää ja Taimi Rinne-Virolainen 63 päivää.

Ulla Suhonen on suorittanut matkansa Etelä-Hämeen, Keski-Suomen, Kokkolan, Lapin, Saimaan, Satakunnan, Turun, Vaasan ja Uudenmaan piirien alueille, Hilja Tiainen Joensuun ja Kymin piirissä, Liisa Räsänen Joensuun, Kainuun, Kuopion, Mikkelin ja Oulun piireissä toimivissa järjestöissä. Taimi Rinne-Virolaisen matkat ovat suuntautuneet eri puolille maata lähinnä viikonloppuina järjestettyihin juhliin ja kokouksiin.

Puolueen myöntämän taloudellisen tuen turvin palkkasivat eräät puoluepiiritoimikunnat tilapäisiksi vaalitoimitsijoiksi naisia. Näissä tehtävissä olivat: Ritva Grönlund Turun, Enni Sokka Mikkelin, Kaarina Kitunen Vaasan 1. it., Mirjam Majava Oulun, Evi Laine ja Saimi Ryhänen Kymen piirissä.

Kansainväliset yhteydet

Sosialidemokraattisten naisten pohjoismaiseen yhteistyötoimikuntaan ovat keskusliiton edustajina kuuluneet Sylvi Siltanen ja Helvi Saarinen. Yhteistyötoimikunnan kokous pidettiin Tukholmassa **15.1.**, jossa molemmat Suomen edustajat olivat mukana. Kokouksessa hyväksyttiin Ranskassa La Brevieressä pidetyn pohjoismaisen opintoviikon ohjelma ja alustavasti keskusteltiin pohjoismaisen lomaviikon järjestämisestä Suomeen kesällä 1962. Opintoviikon ohjelmaan kuuluivat Unescon toiminta, Ranskan työväenliike ja kehitysmaiden kysymykset. Suomen edustajina opintoviikolle osallistuivat Inkeri Airola, Helvi Saarinen, Helvi Lindblom ja Sinikka Luja. Osanottajat saivat Unescolta pienen apurahan samoin kuin myös keskusliitolta.

Saksassa paikallisen sisarjärjestön vieraina ajalla 11.—17.6. olivat keskusliiton lähettäminä Thelma Ollila Tampereelta, Irja Lönnngren Helsingistä ja Hanna Ojala Oulusta. ;

Sosialidemokraattisten Naisten Kansainvälisen Liiton kongressissa Roomassa 20.—21.10. oli keskusliiton edustajana Sylvi Siltanen. Hän oli samalla matkalla puolueen edustajana myös Sosialistisen Internationaalien kongressissa, joka jatkui välittömästi naisten kongressin

päätyttyä. Kansainvälisen liiton kongressissa käsiteltiin ansioäitien ja perheenäitien ongelmia, kehitysmaiden avustustoimintaan liittyviä tehtäviä ja päätettiin lähettää Internationaalin kongressille vetoamus, että se antaisi ydinasekoikeita vastustavan julkilausuman. Näin tapahtuikin. Liiton säännöt muutettiin siten, että esim. kaikki pohjoismaat saivat edustajansa työvaliokuntaan. Suomen edustajiksi em. elimeen nimettiin Sylvi Siltanen ja varalle Helvi Saarinen. Pohjoismaat ovat kuitenkin korkeiden matkakustannusten takia sopineet, että työvaliokunnan kokouksiin osallistutaan vuorottaisperiaatteen mukaisesti.

Norjan sisarjärjestö piti erittäin onnistuneen edustajakokouksensa 6.—7.4., jossa keskusliiton edustajana vieraili Sylvi Siltanen.

Pohjoismaisessa yhteistyössä on ollut pyrkimyksenä poliittisessa toiminnassa mukana olevien naisten yhteyksien lisäksi kiinteämmän yhteistoiminnan aikaansaaminen osuustoiminta- ja ammattiyhdistysliikkeessä toimivien naisten kanssa. Monien yhteensattumien takia eivät nämä pyrkimykset ole tähän mennessä johtaneet käytännön tuloksiin, joten asia on siirretty seuraavalle vuodelle.

Yhteistoiminta eri keskusjärjestöjen kanssa

Toimintavuoden kuluessa on Sos.-dem. Naisten Keskusliitto ollut yhteistoiminnassa Työväen Sivistysliiton, Sos.-dem. Nuorison Keskusliiton, Nuoret Kotkat r.y:n, Sos.-dem. Raittiusliiton, Työväen Urheiluseurojen Keskusliiton, Suomen Ammattijärjestön Naisjaoston, Lomaliiton, Kulutusosuuskuntien Keskusliiton, Naisten Raittiuskeskuksen, Kotien ja Nuorten Puolesta Adressirahaston ja Kultareuna ry:n kanssa.

Kotimaiset edustustehtävät

Sos.-dem. Puoluetoimikunnassa Sylvi Siltanen, Työväen Sivistysliiton johtokunnassa Tyyne Paasivuori, KK:n Naiset Mukaan toimikunnassa Alli Lahtinen, Äitien Lomahuollon hallituksessa Tyyne Paasivuori, Sos.-dem. Raittiusliiton liittotoimikunnassa Raakel Lehtokoski ja Tyyne Paasivuori, Lasten ja Nuorten Puolesta Adressirahastossa Sylvi Siltanen ja Lyyli Aalto, Naisten Raittiuskeskuksessa Tyyne Paasivuori ja Lomaliiton Naisjaostossa Taimi Rinne-Virolainen.

Keskusliiton edustajina eri tilaisuuksissa: Naisten Raittiuskeskuksen edustajakokouksessa Turussa 19.3. Sylvi Siltanen, Lasten ja Nuorten Puolesta järjestön vuosikokouksessa 21.3. Sylvi Siltanen ja Lyyli Aalto, Sos.-dem. Nuorison Keskusliiton edustajakokouksessa 21.—22.5. Meeri Kalavainen, H:gin Raittiuspiirin vuosikokouksessa 24.4. Tyyne

Paasivuori sekä Työväen Akatemiassa puolueen ja sivistysliiton järjestämässä kasvatuseminaarissa toukokuussa Tyyne Paasivuori, Annikki Saarela-Johansson, Inkeri Airola, Anni Vallanti, Ulla Suho-
nen ja Taimi Rinne-Virolainen.

Liittotoimikunnan sekä liittoneuvoston jäsenet ja liiton toimitsijat ovat osallistuneet puhujina lukuisiin perus- ja piirijärjestöjen tilaisuuksiin. Seuraavassa luetellaan ne tilaisuudet, joihin ovat eri henkilöt osallistuneet liiton toimiston kautta pyydettyinä: Saimaan naispiirin henkisissä kilpailuissa 12.3. Irikeri Airola, Tampereella Kotien messuilla 25.3. Sylvi Siltanen, Padasjoella naistenpäivillä 26.3. Inkeri Airola, Vallilan Seudun sos.-dem. Naisyhdistyksen lipun vihkiäisissä 22.5. Meeri Kalavainen, Turengin naisjaoston lipun vihkiäisissä 1.5. Taimi Rinne-Virolainen, Lapin p. naisjaoston retkeilypäivillä 3.—4.6. Anni Vallanti, Jokelassa naisten juhlassa 11.6. Anni Flihck, Kuusamossa Oulun p. retkeilypäivillä 2.7. Annikki Saarela-Johansson, Uudenmaan p. maakuntajuhlilla 6.8. ja Lahden naisyhdistyksen kesäjuhlassa Sylvi Siltanen, Satakunnan Sos.-dem. Naispiirin virkistyspäivillä 13.8. Lempi Lehto, Joensuun p. naisjaoston retkeilypäivillä 27.8. Meeri Kalavainen, Kuopion Sos.-dem. Naispiirin retkeilypäivillä 11.7. Taimi Rinne-Virolainen, Naisten Raittiuskeskuksen 40-vuotisjuhlassa ja syyskokouksessa 19.11. Rakel Lehtokoski, Pieksämäen naisjaoston 20-vuotisjuhlassa 4.11. Lempi Lehto, Pyhtään Sos.-dem. Naisyhdistyksen 15-vuotisjuhlassa 26.11. Tyyne Paasivuori, Popinniemen Sos.-dem. Naisyhdistyksen 50-vuotisjuhlassa 26.11. Anni Vallanti ja Vuoksenniskan Sos.-dem. Naisyhdistyksen lipun vihkiäisissä 3.12. Sylvi Siltanen.

Edellä mainittujen lisäksi on Sos.-dem. Naisten Viestin toimittaja Irja Lönngren vierailut Kotien messuilla ja Taimi Rinne-Virolainen on edustanut liittoa puolueeneuvoston kokouksissa.

Keskusliiton puolesta on käyty onnittelemassa seuraavia henkilöitä heidän merkkipäivänään: Väinö Tanneria 80-vuotis-, Olga Tainiota 80-vuotis- ja Hilja Sinervoa 70-vuotispäivänä.

Vuonna 1961 pidetyt piirikokoukset

Joensuun p. naisjaoston kok. 5.3. liiton edust. Helvi Saarinen, Kymin Sos.-dem. Naispiirin kok. 5.3. Alli Lahtinen ja Meeri Kalavainen, Hämeen etel. p. naisjaoston kok. 12.3. Helvi Saarinen, Mikkelin p. naisjaoston kok. 12.3. Anni Vallanti, Kainuun p. naisjaoston kok. 12.3. (liiton edustajaa ei ollut), Kuopion Sos.-dem. Naispiirin kok. 19.3. Meeri Kalavainen, Keski-Suomen Sos.-dem. Naispiirin kok. 19.3. Taimi Rinne-Virolainen, Kokkolan p. naisjaoston kok. 19.3. Ulla Suho-

nen, Oulun p. naisjaoston kok. 6.3. Ulla Suhonen, Uudenmaan ja H:gin Sos.-dem. Naispiirin kok. 26.3. Tyyne Paasivuori, Vaasan p. naisjaoston kok. 26.3. Ulla Suhonen, Turun Sos.-dem. Naispiirin kok. 26.3. Sylvi Siltanen, Lapin p. naisjaoston kok. 26.3. Lyyli Aalto, Satakunnan Sos.-dem. Naispiirin kok. 26.3. Helvi Saarinen, Saimaan Sos.-dem. Naispiirin kok. 9.4. Lempi Lehto ja Hämeen pohj. Sos.-dem. Naispiirin kok. 9.4. liiton edustajana Meeri Kalavainen.

Ylimääräiset naisten piiri- ja neuvottelukokoukset sekä viikonloppukurssit

Vaalivalistustyön suunnittelun takia pidettiin naisten järjestökentällä ylimääräisiä piiri- tai neuvottelukokouksia. Eräät piirijärjestöt olivat yhdistäneet näihin kokouksiin myös viikonloppukurssinsa. Näitä tilaisuuksia pidettiin seuraavasti: H:gin Naisten Keskuksen neuvottelukokous 29.5., liiton edustajina Taimi Rinne-Virolainen ja Tyyne Paasivuori, Mikkelin piirin neuvottelukokous 2.7. Alli Lahtinen, H:gin Sos.-dem. Naisten neuvottelukokous 19.—20.8. Lempi Lehto, Tyyne Paasivuori ja Taimi Rinne-Virolainen, Turun Sos.-dem. Naispiirin ylimääräinen kokous 3.9. Sylvi Siltanen ja Taimi Rinne-Virolainen, Anni Flinck, Hämeen etel. neuvottelukok. ja kurssit 2.—3.9. Annikki Saarela-Johansson ja Svea Degerman, Keski-Suomen Naispiirin ylim. kok. 17.9. Taimi Rittne-Virolainen, Mikkelin p. naisjaoston ylim. kokous 17.9. Lyyli Aalto, Joensuun p. naisjaoston ylim. kok. 24.9. Liisa Räsänen, Kainuun p. naisjaoston ylim. kok. Edit Terästö, Vaasan p. naisjaoston ylim. kok. 24.9. Helvi Saarinen, Saimaan piirin ylim. kok. 24.9. Meeri Kalavainen, Lapin p. naisjaoston ylim. kok. 23.9. Tellervo Henriksson, Oulun p. Naisjaoston ylim. kok. 27.9. Tellervo Henriksson, Hämeen pohj. Sos.-dem. Naispiirin neuvottelukok. ja kurssit 23.—24.9. Anni Flinck, Annikki Saarela-Johansson, Pirkko Meriluoto ja Taimi Rinne-Virolainen, Satakunnan Sos.-dem. Naispiirin neuvottelukok. **1.10.** Anni Flinck, Kuopion Sos.-dem. Naispiirin neuvottelukok. ja kurssit 30.9.—**1.10.** Lempi Lehto ja Edit Terästö, Uudenmaan ja H:gin Sos.-dem. Naispiirin neuvottelukokous **1.10.** liiton edustajana Taimi Rinne-Virolainen ja Helsingin Sos.-dem. Naisten Keskuksen neuvottelukokous 16.12. liiton edustajina Tyyne Paasivuori, Lempi Lehto ja Taimi Rinne-Virolainen. Varsinaiset viikonloppukurssit pidettiin Oulun p. naisjaoston järjestämänä Haukiputaalla **14.—15.10.** ja Keski-Suomen Sos.-dem. Naispiirin kurssit Lievestuoreella 11.—12.11. Kurseilla olivat luennoitsijoina Anni Vallanti, Taimi Rinne-Virolainen ja Svea Degerman. Luentojen aiheina olivat: Ammattiyh-

«distysliike tänään, sosialidemokraattisten naisten ohjelmalliset tavoitteet ja opintotoiminta.

Valistustyö

Tilaisuudet

Valistustyö keskusliiton toiminnan piirissä aloitettiin vuoden alussa Ylioppilastalolle järjestetyllä tilaisuudella, jossa aiheesta »Nainenko tasa-arvoinen» luennoivat prof. Elli Saurio ja sosionomi Tyyne Paasi-vuori. Toinen huomattavampi valistustilaisuus pidettiin H:gin työväentalolla, jossa Suomen Ammattijärjestön puolesta Svea Degerman selvitteli naisten samapalkkaisuuskysymystä. Kumpainkin tilaisuus oli sikäli merkityksellinen, että aiheiden pohjalta syntyneitä ajatuksia on pyritty viemään eteenpäin mm. eduskunta-aloitteina.

Koko maan käsittäväksi tilaisuudeksi muodostui Tampereelle järjestetyt kunnallispäivät helmikuun 4.—5. päivinä. Päivien pääteema oli »Ihminen kuntayhteisössä». Eri puolilta maata saapuneita osanottajia näillä päivillä oli n. 500 henkeä. Tilaisuuden ohjelma oli seuraava: 4.2. järjestöväen tilaisuus Tampereen työväentalolla, jossa Sylvi Siltanen selosti kotimaan poliittisia tapahtumia ja sos.-dem. eduskuntaryhmän toimintaa, Kaarlo Pitsinki kansainvälistä politiikkaa ja Taimi Rinne-Virolainen keskusliiton toimintasuunnitelmia. 5.2. pidettiin luentotilaisuus Amurin kansakoululla, jossa kuultiin seuraavat luennot: Thelma Ollila »Alaikäinen yhteiskunnan huollon kohteena», Voitto Vuorinen »Nuorten valmentautuminen työelämään» ja Faina Jyrkilä »Vanheneva ihminen yhteisössä». Tilaisuuden avauksen suoritti Anni Flinck. Luentotilaisuudesta annetussa julkilausumassa korostettiin, että kotikasvatusta-tukevaa lastensuojelutyötä ja nuorisohuoltoa on entisestään kehitettävä, valtion talousarvioon on saatava määräraha kuntien ennalta ehkäisevää lastensuojelutyötä varten, lasten päivähuoltoa varten on luotava lainsäädäntö ja nykyoloja vastaavat työmuodot, erityislapsilisälain rinnalle on saatava «latusapujen ennakkoperintälaki, vajaamielisten hoitopaikkoja on lisättävä sekä koulutettava riittävä määrä hoitajia ja ammattikasvatukseen kehittämiseen sekä vanhusten eläketurvajärjestelmän tehostamiseen on kiinnitettävä enemmän huomiota.

Muita varsinaisesti keskusliiton toimeenpanemia valistustilaisuuksia ei ole pidetty, mutta sen sijaan perus- ja piirijärjestöjen valistus- ja juhlatilaisuuksiin on pyritty järjestämään ohjelma-apua. Kansainvälisen naistenpäivän, äitien päivien vietto ja naisliikkeen tunnettujen veteraanien nimipäivät ovat kuuluneet niihin tilaisuuksiin, joita

on organisoitu yhteistoiminnassa keskusliiton ja kentällä toimivien järjestöjen kanssa.

Kirjallinen valistustyö

Keskusliiton toimistosta on postitettu jäsenjärjestöille alustukset seuraavista aiheista: »Nainenko tasa-arvoinen», kaikki Tampereella »Ihminen kuntayhteisössä» pidetyt luennot, Hilja Liinamaa-Pärssisen, Ida Aalle-Teljon, Anni Huotarın ja Miina Sillanpään elämäntyötä esittelevät alustukset. Näiden lisäksi on valmistettu pieni kirjanen otsakkeella: »Sosialidemokraattiset naiset kansanvaltaisen yhteiskunnan rakentajina», joka lähetettiin jäsenistölle. Kirjasen yhteinen painosmäärä oh 10.000 kappaletta. Jäsenistölle tarkoitettu tiedotuslehti Sos.-dem. Naisten Viesti on ilmestynyt kertomusvuoden kuluessa neljä kertaa, joista viimeinen oli presidentin valitsijamiesvaalien merkeissä toimitettu. Tästä numerosta otettiin 22.500 kappaleen painos. Lehteä jaettiin muun valistusmateriaalin ohella äänestäjille. Samansuuruinen painosmäärä suunniteltiin julkaistavaksi myös eduskuntavaalien lähestyessä. Varsinaisen aikakausjulkaisun edelleen puuttuessa ovat naisjärjestöjen lehtiasiamiehet osallistuneet Sosialistisen Aikakauslehden levikityöhön. Lisänumeroina painettua Aikamme Kuvastinta on vuoden kuluessa lähetetty järjestöille kaksi kertaa irtonumeroina myytäväksi, joiden yhteinen kappalemäärä on ollut 26.000. Naisten vaali-lehtinen valmistettiin myös keskusliiton aloitteesta ja kustantamana, jonka yhteinen painosmäärä piirien osuus mukaan lukien oli 180.000 kappaletta. Keskusliitosta toimitetun kirjallisen valistusmateriaalin lisäksi ovat naiset kirjoittaneet sosialidemokraattiseen lehdistöön artikkeleita ja osallistuneet puolueen vaaliaineiston levittämiseen.

Kurssi- ja opintotoiminta

Vakiintunutta tapaa noudattaen järjesti keskusliitto naisten kurssit Pajulahden Urheilupuistolle ajalla 1.—7. 10. Näille kurssseille osallistui 22 kurssilaista. Ohjaajina toimivat Anni Vallanti ja Taimi Rinne-Virolainen. Kurssien teemana oli »Nainen tämän päivän yhteiskunnassa».

Työväen Sivistysliittoon kuuluvien opintokerhojen lukumäärä keskusliiton jäsenjärjestöissä on osoittanut ilahduttavaa kasvua. Tällä hetkellä kerhojen lukumäärä on 123, mikä edustaa aivan kärkepään asemaa sivistysliiton opintokerhotilastoissa.

Aloitteet ja esitykset

Keskusliiton liittotoimikunnan aloitteesta kävivät sos.-dem. eduskuntaryhmälle Svea Degerman ja Taimi Rinne-Virolainen esittämässä

toivomuksen, että ryhmän taholta myötävaikutettaisiin samapalkkaisuussuosituksen ratifioimiseen eduskunnassa.

Vuonna 1961 ovat sosialidemokraattiset naiskansanedustajat jättäneet eduskunnassa seuraavat aloitteet:

Lyyli Aalto: Lakialoite kansakoululain 79 §:n ja kansaneläkelain muuttamisesta sekä toivomusaloitteet toimenpiteistä kansakoululain ja -asetuksen säännöksiin korjaamisesta ja esityksen antamisesta laiksi valtion askarteluopistosta ja toimenpiteistä opiston toimitalon rakentamiseksi Riihimäelle.

Meeri Kalavainen: Lakialoite kansakoululaitoksen viranhaltijain palkkauksesta ja eläkkeistä, korkeakoulustipendeistä, vuosilomasta, nuorten työntekijäin työnsuojelusta annettujen lakien muuttamisesta sekä toivomusaloitteet kahvin kuluttajahinnan alentamisesta ja toimintaterapeuttien koulutuksen järjestämisestä.

Sylvi Siltanen: Lakialoite kansaneläke- ja kodinperustamislain muuttamisesta ja toivomusaloi te esityksen antamisesta valtionavusta lasten päiväkotien ylläpitämiseen.

Lempi Lehto: Toivomusaloitteet toimenpiteistä samanarvoisesta työstä miehille ja naisille maksettavaa samaa palkkaa koskevan sopimuksen ratifioimiseksi, helpotuksen myöntämisestä asuntoedun verotuksesta pienituloisille, uuden asuntotuotannon verohuojennuslain valmistelusta, perhe-eläkejärjestelmän tarkistamisesta, alle 15-vuotiaitten lasten sairaalahoitopäivämaksujen alentamisesta sekä valtion avustuksien myöntämisestä kunnallisille ammattioppilaitoksille oppilasasuntolani rakentamista varten.

Anni Flinck: Raha-asia-aloitteet määrärahan osoittamisesta telehoito-osaston rakentamiseksi Tampereen keskussairaalaan ja määrärahan osoittamisesta Tampereen sairaanhoitajakoulun rakennussuunnitelmien laatimista varten.

Sosiaalinen ja taloudellinen toiminta

Vapaaehtoisuuteen perustuvan sosiaalisen toiminnan alalla ovat sosialidemokraattisten naisten perus- ja piirijärjestöt sekä äitien loma-toimintaa harjoittavat kannatusyhdistykset järjestäneet kesävirkestysoimintaa vähävaraisten äitien ja lasten hyväksi. Tämän lisäksi on keskusliiton toimesta ryhdytty laajentamaan Kotien Puolesta järjestön organisaatiota perustamalla näitä yhdistyksiä eri puolille maata.

Taloudellisesta toiminnasta mainittakoon Kotien Puolesta r.y:n arpajaisiin osallistuminen, joista tulos jäi kuitenkin vaatimattomaksi. Keskusliitto on osallistunut Lasten ja Nuorten Puolesta yhdistyksen adressien levikkytyöhön lokakuun alkuun saakka, mistä lähtien kaikki

adressien hoitoa koskevat asiat siirrettiin rahaston johtokunnan päätöksellä Sos.-dem. Nuorison Keskusliiton toimjstoon. Merkkien, joulu-korttien, julkaisujen ym. pienten myyntiartikkeleiden tuottama tuloa on jäänyt taloudellisen toiminnan alalla niin vähäiseksi, että se on peittänyt ainoastaan osan keskusliiton menoista. Näin ollen liitto on joutunut rahoittamaan vaali- ym. toiminnasta aiheutuvia kuluja puolueen avustuksen ja eri järjestöiltä sekä yksityishenkilöiltä saatujen lahjoitusten turvin.

Lopuksi

Muista keskusliiton toimintaan liittyvistä toimenpiteistä mainittakoon jäsenmerkin ja lipun valmistamisen sekä elokuussa aloitettu toimintakilpailu ja valmistautuminen Turussa helluntaina 1962 pidettäville retkeilypäiville.

Yhteenvetona vuoden 1961 toiminnasta on todettava, että niin keskusliiton liittotoimikunta kuin myös liiton jäsenjärjestöt ovat olleet toiminnallisiin tuloksiin tyytyväisiä. On luonnollista, että organisaation laajentaminen ja jäsenmäärän lisääminen kuin myös toiminnan ripeyttäminen vaikeissa poliittisissa olosuhteissa toimivien piirijärjestöjen alueilla olisi ollut suuremmassa määrin mahdollista, jos liiton palvelukseen olisi voitu kiinnittää lisää henkilökuntaa. Sama toteamus voidaan mainita julkisuudessa, lähinnä sanomalehtien palstoilla esiintymisestä. Näiden puutteellisuuksien poistamiseen ei ole kuitenkaan ollut käytettävissä varoja. Toivottavaa on, että tulevaisuudessa avautuisi toimintamme kaikinpuolista tehostamista varten taloudellisia mahdollisuuksia.